नागरसर्वस्व

नागरसर्वस्व

Nāgarasarvasva

दर्शनवीर शाक्य

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नागरसर्वस्व

नागरसर्वस्व

Nāgarasarvasva

दर्शनवीर शाक्य

पिकाक

ईलोहं प्रकाशन प्रा. लि.

ELOHAN PRAKASHAN Pvt Ltd

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नागरसर्वस्व नागरसर्वस्व

विधा अनुसन्धनात्मक
विषय कामशास्त्र
पिदंगु नेसं ११३९
मू ३५०/-
कम्प्युटर ईलोहं डेस्कटप

थाकू प्रिमियर प्रिन्टिङ्ग प्रेस
चुन्निस्खेल, यल ।
द्यवः किपा सामाजिक संजाल पास्वें
पिकाकः ईलोहं प्रकाशन प्रा लि

ELOHAN PRAKASHAN Pvt Ltd

Copyright © Darshan bir shakya
ISBN 978-9937-8651-5-9

Bibilography

Shakya, Darshan Bir, 2018, *Nagarsarvasva,* Kathmandu: Elohan Prakashan P. Ltd.

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
TRIBHUVAN UNIVERSITY
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
CENTRAL DEPARTMENT OF NEPALBHASHA (CDNB)
चैनलाकौल स्मृति भवन ... नयाम्वत, यलध्याका
५२६०४९४, email : centraldepartmentofnepalbhasha@gmail.com

नेपाल भाषा केन्द्रीय विभाग
मा.रा.शा. संकाय
त्रि.वि.
२०४३

नेःसं. ११३९ चौलागाः ३

स्वीकृति पौ

नेपालभाषा केन्द्रीय विभागया विद्यार्थी भाजु दर्शनवीर शाक्यं (नेसं ११३८) नेपालभाषा स्नातकोत्तर तगिमय् नागरसर्वस्व शीर्षकय् अभिलेख्व सम्पादन यानादीगु ख्वः । उकियात सफू पिथनादीत्यंगुलिं वयक:यात विभागया स्वीकृति बियाच्वना ।

थुगु नागरसर्वस्व अभिलेख्व कामशास्त्रसम्बन्धी सफू ख्वः । ईशाया ८गू – १४गूगु शताब्दीदुनेया बौद्ध भिक्षु पद्मश्रीं थुगु सफू च्वयातःगु ख्वः । कामशास्त्रसम्बन्धी नेपालभाषाय् आपालं हस्तलिख्वित ग्रन्थ दुसां उकिया अध्ययन जूगु मदुनि । थुगु ग्रन्थ सम्पादनया भ्ववलय् शोधार्थी दर्शनवीर शाक्यं दुग्यंक अध्ययन अनुसन्धान यानादीगु दु ।

अभिलेख्व सम्पादनयात सफूया रूपय् पिथनेत्यंगु नेपालभाषा केन्द्रीय विभागयानिंतिं तसकं हे लसताया ख्वँ ख्वः । वयक:या पला नेपालभाषा केन्द्रीय विभागय् ब्वनिपिं विद्यार्थीतयृत तःधंगु हःपाः जुइगु भलसा कयाच्वना । वयक:या निरन्तर प्रगतिया कामना याना ।

डा.ओमकारेश्वर श्रेष्ठ
सहप्रा. तथा प्रमुख्व
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नुग: खँ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानिवकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत नेपालभाषा स्नातकोत्तर तगिं, निगूगु दँ, गुंगूगु पत्रया अभिलेख-विज्ञान विषयया आंशिक पाठ्य परिपूर्ति यायूकथं *नागरसर्वस्व* शीर्षकया अभिलेख-ग्रन्थ सम्पादन यानागु जुल ।

पद्मश्रीया *नागरसर्वस्व* कामशास्त्र सम्बन्धी सफू ख: । बौद्धधर्मया अनुयायी पद्मश्रीया ई क्व:छिना: धायूमफुसां ईशाया ८ गूगु शताब्दीनिसें १४ गूगु शताब्दीया दुने ला: धका: अनुमान यानात:गु दु । राष्ट्रिय अभिलेखायलस सुरक्षित जुयाच्वंगु थुगु सफूया माइक्रोफिल्म ल्या: B278/4 ख: । नेपाललिपिं संस्कृत व नेपालभाषा छ्यला: च्वयात:गु थुगु सफू बांला:गु अवस्थाय् दु । तर सम्पादित थुगु हस्तलिखित सफुली मुक्कं ४१ पत्र जक सुरक्षित दनि । उकिं थुगु ग्रन्थ अपूर्ण अवस्थाय् लानाच्वंगु दु । हस्तलिखित सफू पूमवंगुलिं पुष्पिका वाक्य उपलब्ध मजू ।

सफुली ४१ पत्र दुसां थन १क निसें २१क (परिच्छेद १–६) तक सम्पादन जूगु दु । सम्पादन यायूत प्राथमिक व द्वितीयक निगुलिं स्रोतया प्रयोग जूगु दु । प्राथमिक सामग्रीया रूपय् सम्पादन यायूमा:गु नागरसर्वस्वया अभिलेख ग्रन्थ राष्ट्रिय अभिलेखालयपाखें प्राप्त जूगु ख: । सम्पादनया भ्वलय् आवश्यक जूगु द्वितीयक सामग्री मुंकेत पुस्तकालय विधिया प्रयोग जूगु दु ।

न्हापांगु अध्यायस म्हसीका दु । थुकीदुने ग्रन्थ म्हसीका व विषयगत म्हसीका याना: ब्वथला: अध्ययन जूगु दु । ग्रन्थ म्हसीकादुने ग्रन्थया साइज, लिपि, भाषा, पत्रसंख्या व भौतिक अवस्थाया बारे उल्लेख जुयाच्वंगु दु । विषयगत म्हसीकादुने कामशास्त्रया म्हसीका, कामशास्त्रीय ग्रन्थ-परम्परा, नागरसर्वस्व व पद्मश्रीया म्हसीका, नेपालभाषाय् नागरसर्वस्वया थाय् उपशीर्षकय् अध्ययन जूगु दु । निगूगु अध्यायस सम्पादन यायूमा:गु सफूया छविचित्र न्ह्यब्वयात:गु दु । स्वंगूगु अध्यायस सम्पादित पाठ न्ह्यब्वयात:गु दु । प्यंगूगु अध्यायस नागरसर्वस्वया नेपालभाषाया पाठयात थौंकन्हयूया नेपालभाषां भावानुवाद याना: न्ह्यब्वयात:गु दु । न्यागूगु अध्यायस लिखँ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दुथ्यानाच्वंगु दु ।

पद्मश्रीयात नेपाःया वज्राचार्य धकाः दावी यानातःगु दुसां उकियात पुष्टि यायूत प्रमाणया अभाव दनि । वज्रयानया विकास उत्कर्षय् थ्यनाच्वंगु इलय् पद्मश्रीनं *नागरसर्वस्व* सफू च्वःगु स्वः । पद्मश्री छम्ह बौद्ध स्वःसां *नागरसर्वस्वय्* दुथ्यानाच्वंगु गुलिस्वे प्रसंग बुद्धधर्मया मूल सिद्धान्तया विपरित वनाच्वंगु दु ।

सन २०१४य् पिदंगु डा· अमल साहिब पाठकया सफूया देवलय् भिंछगूगु सदिया सफू धकाः किटान यानातःगु दु । थुगु सफूबारे अभं आपालं अध्ययन यायूगु ज्या ल्यंदनि । सफुली दुथ्यानाच्वंगु आपालं आयुर्वेदिक ज्वलंया नां म्हसीकाः विवेचना याय् मानि । सफुली छ्यलातःगु ख्वपभाय्, तत्कालीन नेपालभाषाया स्वरूपया अध्ययन नापनापं मेमेगु कामशास्त्रया सफूनाप तुलनात्मक विवेचना यायूगु ज्या ल्यंदनि ।

थुगु अभिलेख्व सम्पादनयात सफूया रूपय् पिथनेत वातावरण तयार यानादीगुलिं नेपालभाषा केन्द्रीय विभागया प्रमुख्व डा· ओमकारेश्वर प्रति आभारी जुयाच्वना । सम्पादनया भ्वलय् माःगु निर्देशन बियाः स्यनेकने यानाः, अध्ययनया लागि माःगु ज्वलं बियाः ग्वाहालि यानादीम्ह सम्पादन-निर्देशक उप प्रा रवि शाक्यप्रति कृतज्ञ जुयाच्वना । अध्ययनया भ्वलय् आवश्यक सफू बियादीगुलिं गुरू काशीनाथ तमोट, सम्पादनया प्रारम्भिक इलय् ग्रन्थ-आलेख्वनया शुद्धाशुद्धि स्वयाः ग्वाहालि यानादीगुलिं गुरू उप प्रा राजितबहादुर श्रेष्ठयात नं सुभाय् देछायाच्वना । मौखिक परिक्षा कया थुगु अनुसन्धानय् मगाःगु मचागु सल्लाह सुभाव बियादीम्ह उप प्रा· वज्रमुनि वज्राचार्ययात नं सुभाय् देछानाच्वना । सम्पादनया भ्वलय् माःकथं ग्वाहालि यानादीपिं नेपालभाषा केन्द्रीय विभागया हनेबहपिं गुरू व गुरूमांपिन्त नं सुभाय् देछायाच्वना ।

सम्पादन यायूत हस्तलिखित ग्रन्थया प्रिन्ट उपलब्ध यानाब्यूगुलिं राष्ट्रिय अभिलेख्वालययात नं दुनुगलंनिसें सुभाय् बियाच्वना । सम्पादनया ज्याय् प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूपं ग्वाहालि यानादीपिं कक्षाय् नापं ब्वनापिं पासापिन्त नं आपालं सुभाय् देछायाच्वना ।

दर्शनवीर शाक्य

नेसं ११३९ चौला (April 2019)

जमल, यें ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पिकाक:या खँ

नेपाःया प्राचीन साहित्य अतिकं समृद्ध । हस्तलिखित ग्रन्थ लेखनया शुरूइलंनिसें हे विविध विषयस नेपाःया अनेक लिपित छ्यलाबुला जुयाः च्वंगु खनेदइ । भाषा न्ह्याःगु हे जूसां नेपाःया मौलिक लिपित छ्यलाबुला च्वंगु अनेकौ ग्रन्थ हे नेपाःया साहित्यिक सम्पदा जुयाच्वंगु दु । न्ह्याथेंजाःगु विषयवस्तुयात कयाःनं च्वयातःगु ग्रन्थत लिपा नेपालभाषा नं अनुवाद यानाः थुकिया संरक्षण भ्ठीथाय् जुयाच्वंगु दु । थुजोगु दुर्लभ ग्रन्थया लिधंसाय् हे नेपाःया प्रचीन साहित्य अतिकं समृद्ध जुयाच्वंगु दु । तर विडम्वना धायेमाः, अज्यागु साहित्यया अध्ययन, अनुसन्धान व विश्लेषण नेपालय् अति हे म्हो जुयाच्वंगु दु ।

प्राचीन पुस्तां थः सन्ततीयात ज्ञान बीगु निंतिं हरेक विषयया ग्रन्थत च्वयाथकूगु दु । नीतिशास्त्र जुइमाः, धार्मिक ग्रन्थत जुइमा, जीवनयापनया निंतिं ज्याख्यलय् वइगु न्ह्याथेंजाःगु विषयवस्तु कथं तन्त्रमन्त्र, वासःतासः, धार्मिक पुजा पद्धति वा महत्वपूर्ण वास्तुनिसें कयाः खुँ विद्या वा कामशास्त्रया प्राचीन हस्तलिखित सफू तकं उपलब्ध जुयाच्वंगु दु । कामशास्त्र वा यौन विद्या मनूत जन्म जूसांनिसें पर्यान्ततकं अति उत्सुक व कौतुहलताया विषयवस्तु जुयाच्वंगु दु । मनूतय् उत्पत्तिनिसें जन्म जीवन यापनया छगू अति आनन्ददायी शास्त्रकथं कयातःगु कौतुहलता व ज्ञानया खँ थौंतकं नं कामशास्त्र जुयाच्वंगु दु । मनूतयूके जन्मजातं हे स्वफुर्त ज्ञान दइगु थ्व विषयया अनेक भेद, कला, शीप दुगु खँ सताव्दीऔं न्ह्यवनिसें चर्चाया विषय जुयाच्वंगु दु । कामशास्त्रय् पारंगत जुइगु लालसा हरेक मिसा मिजंतयूगु मनमस्तिकय् जागृत वा सुसुप्तरूपं दया हे च्वनीगु दावी सन्त, ज्ञानी, दार्शनिक व विज्ञतयूगु दु । थुगु विषयस ज्ञान इनेगु व थुगु विषयस ज्ञान प्राप्तया निंतिं कामशास्त्र ग्रन्थत उपलब्ध दु । अज्यागु ग्रन्थया तिका, विश्लेषणया हस्तलिखित ग्रन्थत नं च्वयातःगु दु ।

प्राचीन इलंनिसें हे मानव जीवनया लक्ष्यभूत प्यंगु पुरूषार्थय् "काम"यात महत्त्वपूर्ण पुरूषार्थकथं कयातःगु दु । प्यंगू पुरूषार्थ धायेबलय् धर्म - नैतिक कर्तव्य, अर्थ - भौतिक आवश्यकतायात पूवंकेगु, काम - संतानोत्पति व मोक्ष - जन्म,

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मरण चक्रं मुक्ति वा जीवनया दुस्वं मुक्ति । कामशास्त्रया आधारशास्त्रकथं महर्षि वात्स्यायनरचित *कामसूत्र*यात कायेगु याः । तर महर्षि वात्स्यायन थुगु शास्त्रया प्रणेता धाःसा मस्वु, छायूधाःसा थ्व स्वयां यक्वः न्ह्यः हे कामशास्त्र पिदने धुंकूगु स्वँ कामशास्त्रय् हे च्वयातःगु दु । रचनाया ल्यास्वं *कामसूत्र* सातवाहनकाल अथवा गुप्तकालया स्वः ।

मध्ययुगय् कामशास्त्र विषय आपालं ग्रन्थत पिदन । थुकिया मूल आधार वात्स्यायनया ग्रंथरत्न हे स्वः अले कामशास्त्रया विषयस न्हूगु तथ्यत विशेषकथं न्ह्यब्वयेगु ज्या जुल । थुकथंया अनेक ग्रंथकारतयूगु आपालं टिका अतिकं प्रसिद्ध जुल । उकि मध्ये *नागरसर्वस्व* (पद्मश्रीज्ञान कृत) छगू नं महत्त्वपूर्ण ग्रन्थ स्वः । कलामर्मज्ञ ब्राह्मण विद्वान वासुदेवया प्रेरणां बौद्धभिक्षु पद्मश्रीज्ञान थुगु ग्रन्थ च्वःगु स्वः । थ्व ग्रन्थ ३१३ श्लोक व ३८ परिच्छेद दुथ्यानाच्वंगु स्वः ।

अनूदित *नागरसर्वस्व*या हस्तलिखित ग्रन्थ राष्ट्रिय अभिलेखालय् सुरक्षित जुयाच्वंगु दुसां थुकिया ४१ पौ जक लुयावःगु दु । नागरसवर्स्वया नेपालभाषाया अनेक हस्तलिखित अनुवाद उपलब्ध जुयाच्वंगु दु । ख्वपया जुजु जगज्ज्योति मल्लं थुगु नागरसवर्स्वया प्रति ल्ह्ययाः यलया जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लयात लःल्हाःगुलिं नं थुकिया महत्वयात बांलाक हे वाःचायेके फइ ।

नेपालभाषा अनूदित जुयाच्वंगु नागरसवर्स्वया अध्ययन नेवाः समाज, भाषा व संस्कृतिया विषय आपालं अनुसन्धान जुइफइगु संभावना दु । थुजोगु महत्वं जाःगु ग्रन्थ आंशिक रूपय् हे जक जूसां थौंकन्हेया बोलिचालिया नेपालभाषा नं दुथ्याकाः पिथने फूगु नं तःधंगु उपलब्धि स्वः । थुकथंया मेमेगु प्राचीन ग्रन्थत सर्वसुलभकथं प्रकाशित जुयावना धाःसा नेपालभाषा साहित्यया समृद्धि स्वतः प्रमाणित जुयावनी । थुकिया निंतिं अभिलेख सम्पादन यानादीम्ह दर्शनवीर शाक्यलिसें सकल भिंचितामिपिन्त महादया ।

नरेशवीर शाक्य

ईलोहं प्रकाशन प्रा. लि.

जमल, यें ।

नेसं ११३९ चौला (April 2019)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

धल:पौ

पृष्ठ ल्याः

१. म्हसीका १
१.१ ग्रन्थ म्हसीका १
१.२ लिपिगत म्हसीका ३
१.३ भाषागत म्हसीका ४
१.४ विषयगत म्हसीका ६
१.४.१ कामशास्त्रया म्हसीका ६
१.४.२ कामशास्त्रीय ग्रन्थ-परम्परा ८
१.४.३ नागरसर्वस्वया म्हसीका ९
१.४.४ नेपालभाषाय् नागरसर्वस्व ग्रन्थया थाय् १५
२. नागरसर्वस्व हस्तलिखित ग्रन्थया प्रतिलिपि १८
३. नागरसर्वस्वया सम्पादित पाठ ४०
४. नागरसर्वस्वया थौंकन्हय्या नेपालभाषां हिला ७०
५. लिस्वँ ८७
सन्दर्भ धलः ९०

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

१. म्हसीका

१.१ ग्रन्थ म्हसीका

नेपालय् च्वंगु पुलांगु हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण याइगु संस्थामध्ये राष्ट्रिय अभिलेखालय दकलय् धिसिलाःगु संस्था खः । थन सम्पादन जूगु *नागरसर्वस्व*[१] हस्तलिखित सफूया मूल प्रति राष्ट्रिय अभिलेखालयस सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । थुगु सफूयात कामशास्त्र १७ विषयअन्तर्गत लगत ल्याः २ या छसिंल्याः २५० स सूचीकृत यानातःगु दु । थुगु ग्रन्थया माइक्रोफिल्म ल्याः B278/4 खः । नेपाल-जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण परियोजनां सन् १९७२ मे १८ तारिखखुन्हु थुगु ग्रन्थया माइक्रोफिल्म काःगु खः । थुगु ग्रन्थया साइज ९.६ सेमी X ३३ सेमी दु । थुगु सफू ब्यंसफूया रूपय् भ्वँतय् च्वयातःगु खः । प्रत्येक पत्रय् न्हय्भ्वः - न्हय्भ्वः च्वयातःगु दु । सफूया अवस्था बांलाः जू । गनं नं गुनाच्वंगु, छुं नयातःगु, लखं प्यानाः आखः सीमदु धैगु मदु । पत्रया सिथय् गनं-गनं भचा स्यं थें च्वंसां आखलय् छुं हे प्रभाव लाःगु मदु ।

सम्पादित थुगु हस्तलिखित सफुली मुक्कं ४१ पत्र जक सुरक्षित दनि । उकिं थुगु ग्रन्थ अपूर्ण अवस्थाय् लानाच्वंगु दु । सफू पूमवंगुलिं पुष्पिकावाक्य उपलब्ध मजुल । उकिं थ्व सफू सुनां, गुबले, छु प्रयोजनया लागि च्वःगु वा च्वकूगु खः धकाः धायफुगु अवस्था मदु ।

नागरसर्वस्वया थुगु हस्तलिखित ग्रन्थय् क्वय् न्हयथनाकथं अध्याय-विभाजन यानातःगु दु -

न्हापांगु परिच्छेद : त्रिवर्ग निर्णय

ग्रन्थ लेखनया परम्परागत मान्यतायात अनुशरण यानाः ग्रन्थया शुरूइ

---

१ राष्ट्रिय अभिलेखालयं थुगु सफूया सूचीकरण याःबलय् देवनागरीं 'नागरसर्वस्व' हे च्वयातःगु खःसां अंग्रेजीं 'नागरकसर्वस्व' च्वयातःगु दु । सफूया पाठय् 'नागरसर्वस्व' हे च्वयातःगुलिं सम्पादनय् थुगु सफूया नां 'नागरसर्वस्व' हे च्वंवंगु जुल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मंगलाचरण यानाः ग्रन्थया विषय, ग्रन्थ च्वःगुया प्रयोजनबारे न्ह्यथनातःगु दु । दकले न्हापां *ॐ नमो मकरध्वजाय* धकाः कामदेवयात नमस्कार यानातःगु दु । अनंलि बौद्धद्यः मञ्जुश्रीयात कामदेवया अवतार नालाः मंगलाचरण यानातःगु विशेष उल्लेखनीय जू ।

निगूगु परिच्छेद : शरीरालंकार[२]

निगूगु परिच्छेदय् मिसापिन्त थःपाखे आकर्षित यायगु व रतिसुख प्राप्तिया निंतिं भवन निर्माण व सजावटया वर्णन यानाः निगू विषय दुथ्याकातःगु दु ।

स्वंगूगु परिच्छेद : रत्न परीक्षा

स्वंगूगु परिच्छेदय् रत्न धारण याय्गुया नापनापं रत्नया गुण व दोषया विषयस च्वयातःगु दु । रत्न धारण याय्गुया कामशास्त्रनाप तप्यंक स्वापू मदुसां पद्मश्रीया कथं भिंगु रत्न धारण यातधाःसा रतिसुखय् भिंगु प्रभाव लाइगु स्वँ न्ह्यब्वयातःगु दु ।

प्यंगूगु परिच्छेद : गंधाधिकार

प्यंगूगु परिच्छेदय् सुगन्धित द्रव्यया विषयस च्वयातःगु दु । थुगु परिच्छेदय् सँ, याक्व, कक्ष, म्हुतु, लः, ग्वय्, स्नान लिसें धुँ दय्केगु विधि तकं दु । रतिसुखय् नस्वाःया गुकथंया भूमिका दइ धैगु स्वँय् थुगु परिच्छेद केन्द्रित जुयाच्वंगु दु ।

न्यागूगु परिच्छेद : संकेत

न्यागूगु परिच्छेदय् भाषा संकेतया बारे परिचय बियातःगु दु । मनू व पशुया सहवासय् फरक दु । कलाः-भाःतया दथुइ नं समाजया बन्देज दइगु कारणं समाजया न्ह्यःने निःसंकोचरूपं सम्बन्ध तयत थाकुइगु अवस्थाय् संकेतया माध्यमं गुकथं सहज वातावरण तयार याय्गु धैगु स्वँय् थुगु अध्याय केन्द्रित जुयाच्वंगु दु । संकेत अन्तर्गत अंग संकेत, पोटली संकेत, वस्त्र संकेत, ताम्बुल संकेत, पुष्पमाला संकेतया स्वँ न्ह्यथनातःगु दु ।

---

२ ग्रन्थकारं थुगु परिच्छेदया नां बियातःगु मदुसां लिण्ड्ट्नर (२०००: ४६)या सुझावयात नालाः परिच्छेदया नामाकरण जूगु स्वः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

खुगूगु परिच्छेद : औषध प्रयोग[३]

वासः व तन्त्रया वर्णन यानाः थुगु अध्याय च्वयातःगु दु । वासः व तन्त्रया साधनां लिंगस्थुलीकरण व योनिद्रावणया उपाय कनातःगु दु । वात्स्यायनया *कामशास्त्र* सफुली थ्व विषय दकले लिपा दुथ्याकातःगु खःसां *नागरसर्वस्व* सफुली धाःसा न्ह्यःनेया अध्यायलय् दुथ्याकाः प्राथमिकता बियातःगु दु ।

थुगु ग्रन्थय् संस्कृत श्लोकया नेपालभाषां टीका च्वयातःगु दु । टीका च्वःबलय् संस्कृतया नेपालभाषां तप्यंक अनुवाद मयाःसे स्वतन्त्ररूपं टीका च्वयातःगु दु । उकिं यक्व थासय् संस्कृतया अर्थसिबें पाक्क नेपालभाषां टीका च्वयातःगु दु । पत्र २१क तकया दुने नागरसर्वस्वया मेगु पाठय् मदुगु स्वपु श्लोक दुथ्यानाच्वंगु दु । उगु श्लोकया स्रोत छु खः धकाः मालेगु ज्या ल्यंदनि ।

थुगु ग्रन्थ ल्ह्यःम्ह मनुखं श्लोकल्याः ४४ तक जक श्लोकल्याः बियातःगु दु, अनंलिपा श्लोकल्याः बियातःगु मदु । पत्र २१ख तकया दुने ल्याःखायूबलय् ग्रन्थय् दुथ्यानाच्वंगु श्लोकल्याः थुकथं दु –

न्हापांगु अध्याय – त्रिवर्ग निर्णय	१०
निगूगु अध्याय – शरीरालंकार	६
स्वंगूगु अध्याय – रत्नपरीक्षा	८ + मेगु सफुली मदुगु १ = ९
प्यंगूगु अध्याय – गन्धाधिकार	१९
न्यागूगु अध्याय – संकेत	३२ + मेगु सफुली मदुगु १ = ३३
खुगूगु अध्याय - औषध प्रयोग	१५ + मेगु सफुली मदुगु १ = १६
	मुक्कं श्लोकल्याः ६८

१.२ लिपिगत म्हसीका

थुगु नागरसर्वस्व सफू प्रचलित नेपाललिपि छ्यलाः च्वयातःगु दु । हरेक पत्रय् उतिग्यंक आखः च्वयातःगु दु, गनं हे आखः तःग्वः-चीग्वः मजू । आखःया स्वरूप नं थायूथासय् पानाच्वंगु मदु, सफून्यंक आखः ज्वःलाःगुलिं छम्ह हे मनुखं सफू

३ ग्रन्थकारं थुगु परिच्छेदया नं नां बियातःगु मदु । लिण्ड्ट्नर (२०००: ४६)या सुझावयात नालाः परिच्छेदया नामाकरण जूगु खः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

च्वयातःगु स्वः धकाः धायूफु । आस्वः चिंकेगु, सिन्हःफुति, रेफ तयूगु पहः लिसें आस्वः तनेत व म्हुइत छ्यलातःगु चिं नं दक्व थासय् ज्वःलाः । ग्रन्थ च्वयूगु परम्परानुसार हे पत्रया पृष्ठभागय् पत्रल्याः बियातःगु दु । अथेसां गनं-गनं नेपाललिपिया नियमयात हाचांगायातःगु नं दु । दसुया लागि पत्र १५क भ्वःल्याः २, पत्र १६ख भ्वःल्याः ५ स 'सङ्केत' स्वँग्वःया 'ङ्के' आस्वः च्वःबलय् गल्ती जुयाच्वंगु दु । नेपाललिपिया नियमानुसार 'ङ्के' छ्यं दुगु आस्वः स्वः । तर सफू च्वःम्हेस्यां 'ङ्के'यात छ्यं मदुगु आस्वलय् एकार तयूथें एकारया मात्रा तयातःगु दु ।

थ्व सफुली नेपाललिपिइ कम जक व्यवहार जुइगु स्वरवर्ण 'लृ' तःथायूमछि छ्यलातःगु दु । गथेकि, उलृ (पत्र ७कः ३), लृय (पत्र १८कः ३) । हरेक अध्याय क्वचायूकाः क्वचाःगु अध्याययात अःपुक म्हसीके फइकथं विशेष रंग इलातःगु दु ।

थुगु ग्रन्थया लिपि व ख्वपया जुजु जगज्ज्योति मल्लं (नेसं ७२६-७५६) च्वयातःगु *नीतिसारसंग्रह* (राष्ट्रिय अभिलेखालय, माइक्रोफिल्म ल्याः A384/3) ग्रन्थया लिपि आपालं ज्वःलाः । जगज्ज्योति मल्लं *नागरसर्वस्व*या तःगुमछि ग्रन्थ ल्ह्ययातःगु लुयावःगुलिं थ्व ग्रन्थ नं जगज्ज्योति मल्लं हे च्वयातःगु स्वःला धकाः अनुमान यायूथाय् दु । तर थुगु ग्रन्थया पुष्पिका वाक्य लुयामवःगुलिं आःयात क्वःछिनाः धायूफुगु अवस्था मदुनि ।

१.३ भाषागत म्हसीका

सम्पादित थुगु नागरसर्वस्व ग्रन्थय् संस्कृत व नेपालभाषा यानाः निगू भाय् छ यलातःगु दु । थुकी संस्कृतया मूल श्लोकयात नेपालभाषां स्वतन्त्ररूपं टीका च्वयातःगु दु । थुगु ग्रन्थ तृतीय पुरूषय् च्वयातःगु दु । ग्रन्थया पद-विन्यास स्वयूबलय् थौंकन्हय् थें कर्ता-कर्म-क्रियाकथं भ्वःछुनाःतःगु स्वनेदुसां थायूथासय् क्रियां वाक्य अन्त मजूसे क्रियाधुंकाः नं मेगु स्वँग्वः छ्यलाः वाक्य ज्यानातःगु दु -

पद्मश्री पद्म नाम बौद्ध पण्डितन, समस्तया सार जुको लेयाव सुबोध सेय जियकाव विरचित प्रबन्ध याङाव दयका नागरसर्व्वस्व नाम शास्त्र थ्व । (पत्र १ख)

गोदा जुको चिङाव ङापाचिङ्या लुसिन चिन छुयाव तय, थे ह्याङु कान हिने, थ्व धाय पोटली । (पत्र १४ख)

थ्व दसुपास्वें उगु इलय् वाक्य गठनसम्बन्धी छुं निश्चित नियम मदु, थःम्हेसिनं

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

धायूमाःगु स्वँ सम्प्रेषित जुइवं गाः धैगु मनसाय तयाः सफू च्वयातःगु सीदु ।

थुगु सफुली छ्य्लातःगु नेपालभाषाया वर्णविन्यासय् एकरूपता स्वनेमदु । सःयात जक थुइकेकथं थः यत्थे च्वयातःगु स्वनेदु । फलस्वरूप छगू हे स्वँग्वःयात थी थी कथंया वर्ण छ्य्लाः च्वयातःगु स्वनेदु । छुं दसु थुकथं दु –

सरछि (पत्र १ख)	शरछि (पत्र १ख)
सुकम्याल (पत्र ९क)	शुकम्याल (पत्र १४क)
ततिन (पत्र २ख)	टतिन (पत्र ७क)
नागर (पत्र १ख)	नागल (पत्र १४क)

ग्रन्थया भाषा स्वयूबलय् थुगु ग्रन्थ ख्वपय् च्वःगु स्वः धकाः धायूफुगु आधार दु । स्वयूतःला न्हापा यँ-यल-ख्वप स्वथासं छ्य्लीगु नेपालभाषा छगू हे स्वः, लिपा राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक कारणं भाषिका-भेद दयावंगु स्वः । थुकी तःथायूमछि यँ-यलय् मछ्य्लीगु, ख्वपय् च्वँपिंसं जक छ्य्लीगु भायूया प्रयोग जुयाच्वंगु दु । दसुया लागि साँ (पत्र ७ख, ८क), स्वा (५क), नास्व (८क) स्वँग्वःयात कायूफु ।

थौंकन्हयूया स्तरीय नेपालभाषाय् 'न' वर्णया संवर्णकथं कयातःगु 'ङ' वर्णयात थुगु ग्रन्थय् आपालं थासय् छ्य्लातःगु दु । दसुया लागि ङागुलि (पत्र १३क), याङाव (पत्र १३ख), ग्याङा (पत्र १४ख), चिङाव (पत्र १४ख) आदि स्वँग्वःयात कायूफु ।

थुगु ग्रन्थ च्वःम्हेसिनं पाठकयात अःपुइमा धैगु उद्देश्य तयाः तःथायूमछि छगू स्वँग्वः च्वयूधुंकाः नापसं उकिया पर्यायवाची स्वँग्वः नं च्वयातःगु दु । छुं दसु थुकथं दु –

कक्ष धाय याक्व (पत्र ७ख)	अंकुल धाय चुलि वव (पत्र १२क)
वज्र धाय हेल (पत्र ६क)	व्यंग धाय वक्र (पत्र १२क)
त्रिवर्ग धाय धर्म, अर्थ, काम (पत्र ३क)	

थुगु ग्रन्थय् संस्कृत स्वँग्वलय् 'रपा/लपा' प्रत्यय स्वानाः आपालं नेपालभाषाया स्वँग्वः ज्यानातःगु दु । छुं दसु थुकथं दु –

अर्ज्जलपे (पत्र २खः १)	चिन्तलपे (पत्र २१कः ५-६)
जायलपु (पत्र ६कः ४)	जोजलपे (पत्र १७खः ५)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

घररपे (पत्र १कः ४)	निन्दलपे (पत्र १८कः १)
पीदरपे (पत्र १४ख: २)	बाधरपे (पत्र १९कः १)
मर्द्दलपे (पत्र १८कः ४)	माललपे (पत्र १८ख: १)
लेपलपे (पत्र १९ख: २)	सेवरपे (पत्र १९ख: २)
सेहेलपे (पत्र १८ख: ५)	हरलपे (पत्र १कः ६)

१.४ विषयगत म्हसीका

कामशास्त्रया बिषयगत म्हसिकायात सरलिकरण यायेगु निंतिं कामशास्त्रया म्हसिका, कामशास्त्रीय ग्रन्थ-परम्परा, नागरसर्वस्वया म्हसिका व नेपालय् नागरसर्वस्व ग्रन्थया थाय् अध्यायलय् ब्वथला ।

१.४.१ कामशास्त्रया म्हसीका

पूर्वीय दर्शनय् धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष धकाः प्यंगू पुरूषार्थ वा चतुवर्गया व्यवस्था यानाः मानव-जीवनयात सार्थक दयूकेत निर्देशन बियातःगु दु । थुपिं प्यंगू पुरूषार्थमध्ये धर्म, अर्थ व कामयात लौकिक पुरूषार्थ अन्तर्गत दुथ्याकातःगु दुसा मोक्षयात पारलौकिक पुरूषार्थ अन्तर्गत दुथ्याकातःगु दु । मनूया सकतां आकांक्षा थ्व प्यंगू पुरूषार्थदुने हे समाहित जुयाच्वंगु दु । थ्व आकांक्षाया पूर्तिया लागि मनूयाके शरीर, बुद्धि, मन व आत्मा यानाः प्यंगू अंग दु । शरीरया पोषणया लागि अर्थया, बुद्धि विकासया लागि धर्मया, मनया तृष्णा लंकेत कामया व आत्माया सन्तुष्टिया लागि मोक्ष आवश्यक जुइ । विद्याआर्जन याय्धुंकाः थःगु वर्ण-परम्पराया धर्मानुसार अर्थोपार्जन यानाः शास्त्रोचित मर्यादाया पालन यानाः गृहस्थ जीवनय् दुहांवनाः 'काम'या सुव्यवस्थितरूपं आचरण यानाः सांसारिक वासनाया परिपूर्ति याइ । गुबलेतक नुगलय् च्वंगु वासना शान्त जुइमखु उबलेतक मोक्षप्राप्ति जुइमखु । मोक्ष धैगु पारलौकिक विषय जूगुलिं उकियात त्वःताः सार्थक जीवन हनेत धर्म, अर्थ व कामयात जक दुथ्याकाः 'त्रिवर्ग'यात महत्त्व बीगु परम्परा दु । उकिं वात्स्यायनं थःगु *कामसूत्र* सफुली मंगलाचरण याःबलय् न्हापां सुं देवदेवीया वन्दना मयाःसे *धर्मार्थकामेभ्यो नमः* धकाः त्रिवर्गया वन्दना यानाःगु दु ।

'काम'या सामान्य अर्थ इच्छा, प्रेम स्वः, अथेसां 'काम' स्वँगवःयात विशेष

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

यानाः यौनपाखें वइगु आनन्दया रूपय् थुइकेगु याः (मोनियर-विलियम्स, १९६४: २७१) । उकिं धयातःगु दु –

स्त्रीपु जातोमणुस्याणां स्त्रीणाञ्च पुरूषेषु वा ।

परस्पर कृतः स्नेहः काम इत्यभिधीयते ।।

(झा, १९२९: ख-ग)

(मिजंया मिसाप्रति व मिसाया मिजंप्रति उत्पन्न जुइगु परस्पर प्रेमयात हे काम धाइ) *ऋग्वेदय्* न्ह्यथनातःकथं कामया उत्पत्ति ब्रह्माया नुगलं जूगु खः । *ऋग्वेदया* १० गूगु मण्डलया सूक्त १२९ य् न्ह्यथनातःकथं सृष्टि रचना जुइसिबें न्हापा ब्रह्म बाहेक सकतां शून्य जुयाच्वंगु खः, अन्धकार-अज्ञानं त्वःपुयातःगु खः । छचाःखेरं लखं जायाच्वंगु उगु इलय् ब्रह्माया नुगलय् 'काम' अर्थात् सृष्टि उत्पन्न यायूगु इच्छा जुल, अनंलि न्हापांखुसि बीज उत्पन्न जुल ।

कामस्तदग्रे समवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।

सतो बन्धुमसति निरविन्दन् हृदि प्रतीत्या कवयो मनीषा ।।४।।

(ऋग्वेद, १०: १२९)

(शर्मा आचार्य, १९८२: १८३६)

अथर्ववेदय् नं थुकथंया हे भाव प्वंकातःगु दु । उकी च्वयातःकथं दकले न्हापां काम उत्पन्न जुल, काम हे मनया दकले न्हापांगु वीर्य वा बीज खः ।

कामस्तदग्रे समवर्तन मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।

स काम कामेन बृहता सयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ।।१।।

(*अथर्ववेद*, १९: ५२)

(सातवलेकर, १९५८: ५३)

'काम' जीवनया अनिवार्य व अपरिहार्य अंग खः । मनू सुगतिइ वनी वा दुर्गतिइ वनी धैगु खँय् कामया प्रयोग गुकथं जुइ जुइ धैगुलिं तःधंगु भूमिका म्हिताच्वंगु दइ । मानव-जीवनया स्थिति-निर्धारक जूगुलिं मनू म्वायूत आहार गुलि आवश्यक जू उलि हे काम नं आवश्यक जू । कामयात पुरूषार्थया धलखं चीकलकि थ्व सृष्टि हे सम्भव जुइमखु । यदि सृष्टि हे मजूसा धर्म, अर्थ व मोक्षरूपी पुरूषार्थया अस्तित्व हे दइमखु । कामपाखें हे यौवनया सन्तुष्टि जुइ, यौवन हे गृहस्थाश्रमया मूल खः । उकिं कामया तःधंगु महत्व दु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

१.४.२ कामशास्त्रीय ग्रन्थ-परम्परा

वात्स्यायनं कामशास्त्रसम्बन्धी ग्रन्थ-परम्पराया चर्चा यासें प्रजापति ब्रह्मां शतसहस्र (छगू लाख) अध्याय दुगु त्रिवर्गशास्त्र अर्थात् धर्म, अर्थ व कामया विस्तृत विवेचना यानाः शास्त्र दयूकल धकाः च्वयातःगु दु ।

प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा तासां स्थितिनिबन्धनं त्रिवर्गस्य साधनमध्यायानां शतसहस्रेणाग्रे प्रोवाच ।।५।।

(*कामसूत्र*, १:२)

(शास्त्री, १९२९: ४)

ब्रह्मां त्रिवर्गशास्त्रया रचना याःगु स्वःसां त्रिवर्गशास्त्रपाखें कामयात अलग्ग यानाः द्वःछि अध्याय दुगु कामशास्त्रया स्वतन्त्र ग्रन्थ दयूकूम्ह कामशास्त्रया आदि आचार्य महादेवया अनुचर नन्दी खः ।

महादेवानुचरश्च नन्दी सहस्रेणाध्यायानां पृथक्कामसूत्रं प्रोवाच ।।८।।

(*कामसूत्र*, १:२)

(शास्त्री, १९२९: ४)

नन्दीं दयूकूगु ग्रन्थयात उदयालकया काय् श्वेतकेतुं ५०० अध्यायस संक्षिप्त यानाः ब्वथलाबिल । अनंलि पाञ्चाल देशया बाभ्रव्यं श्वेतकेतुं दयूकूगु कामशास्त्रयात हाकनं सम्पादन यानाः उकियात १५० अध्यायस ब्वथलाः साधारण, साम्प्रयोगिक, कन्यासम्प्रयुक्तक, भार्याधिकारक, पारदारिक, वैशिक व औपनिषदिक यानाः न्हयूगू अधिकरणय् ब्वथलाबिल । हाकनं बाभ्रव्यया 'वैशिक' अधिकरणया आधार कयाः पाटलिपुत्रया गणिकातयूगु इनापय् आचार्य दत्तकं *दत्तकसूत्र* नांया कामशास्त्रया ग्रन्थ दयूकल (त्रिपाठी, २००८: ९-१३) । आचार्य दत्तकधुंकाः आचार्य चारायण, घोटकमुख, सुवर्णनाभ, गोनर्दीय, गोणिकापुत्र, कर्णीसुत मूलदेव, काश्मीर नरेश वसुनन्दपिन्सं नं कामशास्त्रया ग्रन्थ च्वयावंगु दु । थुकथं कामशास्त्रया ग्रन्थ च्वःपिं आपालं आचार्यया नां लुयावःगु दुसां इमिसं च्वःगु ग्रन्थ लुयावःगु मदुनि । प्रामाणिकरूपं ग्रन्थ लुयावःगुया आधारय् दकले न्हापांम्ह कामशास्त्रया सफू च्वःम्ह वात्स्यायन हे खः । वात्स्यायनया ई थुबलय् हे खः धकाः क्वःछिनाः धायूमफुसां विद्वान्‌पिन्सं ईशापूर्वया न्हापांगु शताब्दीया उत्तरार्धनिसें ईशाया न्हापांगु शताब्दीया पूर्वार्धपाखे जुइमाः धकाः अनुमान यानातःगु दु (त्रिपाठी, २००८: ३३) । वात्स्यायनधुंकाः कामशास्त्रसम्बन्धी नागार्जुनया

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

रतिशास्त्र, दामोदरगुप्तया *कुट्टनीमत*, कोक्कोकया *रतिरहस्य*, आदि ग्रन्थ महत्त्वपूर्ण जू । कामशास्त्रसम्बन्धी ग्रन्थया भ्वलय् पद्मश्रीया *नागरसर्वस्व* ग्रन्थ नं महत्त्वपूर्ण जू । अनंलि ज्योतिरीश्वरया *पञ्चसायक*, जयदेवया *रतिमञ्जरी*, कल्याणमल्लया *अनङ्गरङ्ग* कामशास्त्रसम्बन्धी महत्त्वपूर्ण सफू स्वः ।

१.४.३ नागरसर्वस्वया म्हसीका

कामशास्त्रबारेया सफूमध्ये पद्मश्रीया नागरसर्वस्वया महत्त्वपूर्ण थाय् दु । कामशास्त्रबारे च्वयातःगु अतिकं महत्त्वपूर्णगु सफू स्वःसां अनुसन्धातापिनिगु ध्यान मवनाः बेवास्ता यानातःगु सफू स्वः (अलि, २०११: ४१) । न्हापा *नागरसर्वस्व* व *नागरकसर्वस्व*यात बिस्कं-बिस्कं सफू तायकातःगु स्वःसां अनुसन्धानलिपा थुपिं निगुलिं छगू हे सफू स्वः धकाः प्रमाणित जुइधुंकूगु दु ।

'नागरसर्वस्व' स्वँग्वः संस्कृतया 'नागर' व 'सर्वस्व' निगू स्वँग्वःया सन्धि जुयाः निर्माण जुयाच्वंगु स्वः । नागरया अर्थ 'शहरय् बूम्ह' वा 'शहरया निवासी' स्वः । *अमरकोश*या नेपालभाषा टीका 'पुत्रपौत्रादिबोधिनी'स नागरया अर्थ 'गन्ध मोस्त' (नस्वाकाः जुइम्ह ?) व 'नगरी मी' (नगरया मनू) धकाः बियातःगु दु (तमोट, ११०३: ३०) । 'सर्वस्व'या अर्थ 'सम्पूर्णता' स्वः । उकिं 'नागरसर्वस्व'या अर्थ 'सम्पूर्णरूपं शहरवासी' (Complete Townsman) स्वः । तमोटं (११३२: १५) थुकियात 'प्रबुद्ध नगरवासीतय् काम गतिविधि-बारे सकतां' धकाः अर्थ छ्यानादीगु दु । सफूया शीर्षकयात स्वयूबलय् थ्व पूर्णरूपं छम्ह शहरिया जुइत छु-छु गुण माः धकाः वर्णन यानातःगु सफू स्वः धकाः स्पष्ट जू । सफूया शीर्षक स्वयूबलय् थ्व कामशास्त्रया सफू थें मच्वं । थुकी कामशास्त्रया नापनापं मेमेगु नं आपालं विषय दुथ्याकातःगु दु । कामशास्त्रया विषयसिबें पिने लाःगु गुलिस्वे विषय नं थुकी दुथ्यानाच्वंगु दु । गथेकि, ग्रहदशा शान्त यायूत रत्न धारण यायूगु ज्योतिषशास्त्रनाप स्वापू दुगु विषय स्वः,[४] मिजं-मिसाया दथुइ संकेत छ्यलाः सन्देश कालबिल यायूगु संकेत-ज्ञाननाप स्वापू दुगु विषय स्वः । अथे हे भाव-विवेचन काव्यशास्त्रया विषय स्वः । पद्मश्रीं थुगु ग्रन्थ

४ कामशास्त्रसम्बन्धी ग्रन्थमध्ये नागरसर्वस्वय् जक रत्नपरीक्षाया स्वँ दु, मेगु छुं नं कामशास्त्रया ग्रन्थय् रत्नपरीक्षाया स्वँ दुथ्यानाच्वंगु मदु (अलि, २०११: ४३) ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

च्वःबलय् अनावश्यक विवरण च्वयाः ताःहाकः मयाःसे गुलि आवश्यक जू उलि जक तत्त्व दुथ्याकाः सफू रचना यानागु धकाः दावी यानातःगु दु । च्वमिया मूल उद्देश्य हे लोकोपकार जूगुलिं कामशास्त्रसम्बन्धी विषययात नं लोकोपकारया दृष्टिं हे विवेचना यानातःगु दु । सफुली मूलरूपं १८गू परिच्छेद दुसां ३८गू परिच्छेदय् विस्तार यानाः च्वयातःगु नं दु ।

थुगु सफूया च्वमि पद्मश्रीया ई, जन्मस्थान व जीवनीबारे आपालं स्वँ अस्पष्ट हे तिनि ।स्वयंपद्मश्रीनंथःगुसफुलीथःगुबारेछुंहेस्वँन्ह्यथनावंगुमदु ।पद्मश्रीयात'पद्मपण्डित' (लीनहार्ड, १९७९: ९६) व 'पद्मश्रीज्ञान' (शास्त्री, १९०५: ११० व १९६) नं धाः । न्हापा पद्मश्री धैम्ह छम्ह मिसा स्वः धकाः धयावयाच्वंगु स्वः (अफ्रेच, १९६२: ३२३) । तर आः वयाः पद्मश्री मिजंम्ह हे स्वः धकाः सकसिनं स्वीकार याय्धुंकूगु दु । पद्मश्रीया ई गुबलय् स्वः धकाः क्वःछिनाः धाय्फुगु अवस्था मदुनि । अथेसां व गुगु ईयाम्ह मनू स्वः धकाः अनुमान याय्फइगु छुं सामग्री उपलब्ध जूगु दु । पद्मश्रीनं थःगु *नागरसर्वस्व* सफूया परिच्छेद ३७ स दामोदर गुप्तं च्वयातःगु*कुट्टिनीमत* सफूया चर्चा यानातःगु दु –

तत्कुट्टिनीमतमुदीक्ष्य वराङ्गनानां कान्ते विधेयमबलाचरितं प्रदिष्टम् ।
स्त्रीसौख्यलिङ्गमवधारयतां नराणां चोक्तं स्वरागजननं सुतरामिहैव ।।१६।।

(त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १२९)

दामोदर गुप्त काश्मीरया जुजु जयापीडया मुख्य सचिव स्वः । कल्हणया *राजतरङ्गिणी*या चतुर्थ तरङ्गय् थ्व स्वँया उल्लेख यानातःगु दु -

स दामोदरगुप्ताख्यं कुट्टनीमतकारिणम् ।
कविं कविं बलिरिव धुर्यं धीसचिवं व्यधात् ।।४९६।।

(सिंह, १९७३: २०८)

(कुट्टनीमत ग्रन्थया प्रणेता दामोदर गुप्त नांया कवियात बलिया शुक्राचार्यया समान वं (जुजु जयापीडं) थःगु मुख्य सचिव दय्कल ।)

इतिहासय् विनयादित्य धकाः नं सम्बोधन यानातःम्ह जयापीडं ईसं ७५१ निसें ७८२ तक ३१ दँ शासन याःगु स्वः (शास्त्री, २०१०: ५) । उकिं दामोदर गुप्तया ई नं ईशाया च्यागूगु शताब्दीया मध्यपास्वे धकाः धाय्फइगु जुल । थुकिया आधारय् पद्मश्रीया ई ईशाया च्यागूगु शताब्दीलिपा जक स्वः धकाः धाय्फु । ईशाया निगूगु सहस्राब्दीइ उत्तरी भारतय् पद्मश्री नांजाःम्ह च्वमिया रूपय् स्थापित जुइधुंकूगु स्वः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

(अलि, २०११: ४२) । पद्मश्रीया प्रख्यातिया कारणं हे लिपाया च्वमिपिन्सं थःपिनिगु कृतिइ पद्मश्रीया नां हे न्ह्यथनाः *नागरसर्वस्व*या श्लोक दुथ्याकावंगु खः । उकथं थःगु कृतिइ *नागरसर्वस्व*या श्लोक दुथ्याकावंपिंमध्ये शार्ङ्गधरया नां न्ह्यःने लाः । शार्ङ्गधरया ई ईशाया १४ गूगु शताब्दीया पूर्वार्ध वा मध्यपाखे लाः (स्टर्नबाख, १९८०: ५२३) । दसुकथं शार्ङ्गधरं थःगु सफू *शार्ङ्गधरपद्धति*या अध्याय ९५ 'संकेताख्यानभाव-हाव-विवृत्ति'स श्लोकल्याः ३१५१ या रूपय् पद्मश्रीया *नागरसर्वस्व*पाखें ल्ह्ययातःगु छपु श्लोक थुकथं दु –

छिन्नवस्त्रं तु विच्छेदे सदशग्रन्थि संगमे ।
एकस्नेहे तथा चैकं द्वयोः स्नेहे तु तद्द्वयम् ।।८।।

एते पद्मश्रियः[५]

(पिटरसन, १९८७: ४५३)

पद्मश्रीया ई क्वःछिनाः धाय्‌मफुसां थुगु दसुया आधारय् पद्मश्रीया ई ईशाया ८ गूगु शताब्दीनिसें १४ गूगु शताब्दीया दुने लाः धकाः सीमांकन याय्‌फइ । विद्वान्‌पिन्सं बुद्धधर्मया मूल सिद्धान्त ध्याकुनय् लानाः सहजयान, वज्रयान आदि सम्प्रदायया विकास जुयाः कामुक प्रवृत्ति व्यापक जूगु काल ईसं १००० जःखः पद्मश्रीनं थुगु ग्रन्थ च्वःगु जुइमाः धकाः अनुमान यानातःगु दु (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १०) । कृष्णमचरियारं (१९३६: ८९१) नं पद्मश्रीयात ईसं १००० पाखेयाम्ह धयातःगु दु, तर छुं तर्क-प्रमाण बियातःगु मदु । अलिं (२०११: ४२) पद्मश्रीया ई ईसं ८००-१३०० दुने लाः धयातःगु दु । पद्मश्रीबारे थप प्रमाण लुयामवःतले गुगु ईयाम्ह खः धकाः क्वःछिनाः धाय्‌फइगु अवस्था मदुनि ।

पद्मश्रीयात *नागरसर्वस्व* ग्रन्थ च्वयूत वासुदेव नांया छम्ह ब्राह्मण पासां हःपाः ब्यूगु खः । सम्भवतः वासुदेव ब्राह्मण वैष्णव धर्मया अनुयायी खः (अलि, २०११: ४३) । वासुदेवया हःपाःया कारणं सफू च्वःगु खँ पद्मश्रीनं अन्तिम अध्यायस स्वीकार यानातःगु दु (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १३४) । अथे खःसां पद्मश्री छम्ह

---

५ सम्पादित थुगु हस्तलिखित ग्रन्थया पत्र १५क, भ्वःल्याः ४-५ स थुगु श्लोक दुथ्यानाच्वंगु दु । पद्मश्रीया नागरसर्वस्वया श्लोक शार्ङ्गधरपद्धतिइ दुथ्यानाच्वंगु खँ दकले न्हापां प्रकाशय् हःम्ह शर्मा (१९२१: १२१) खःसा लिपा लीनहार्ड (१९७९: १०२-१०३) उकियात अझ परिमार्जन यानाः धलः दयकाः पिथंगु खः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बौद्ध धर्मया अनुयायी खः । झा (१९२९: ग)या बिचाःकथं पद्मश्री छम्ह बौद्ध भिक्षु वा परिव्राजक जुयाः नं जनताया उपकारया लागि गृहस्थ जीवन हनाच्वंपिं शिष्यतयूत कामशास्त्रया ज्ञान बीत थुगु ग्रन्थ च्वःगु खः । पद्मश्रीयात बौद्ध खः धकाः दकले न्हापां घोषणा याःम्ह शास्त्री (१९०५: हखि) खः । पद्मश्रीयात बौद्ध धकाः पुष्टि याइगु आधार थुकथं दु -

(क) पद्मश्रीनं *नागरसर्वस्व*या शुरूइ बौद्धद्यः मञ्जुश्रीयात कामदेवया रूपय् कयाः मंगलाचरण यानातःगु दु । तान्त्रिक अभ्यास याइबलय् कामया बन्धनयात चःफुनाः कामयात प्रज्ञाय् हीकेगु उद्देश्य तयाः कामदेवयात 'वज्रानङ्ग मञ्जुश्री'या रूपय् पुज्याइगु खः (बेन्टन, २००६: १७६-१७७) । *साधनमालाय्* कामदेवया स्वरूप जुयाच्वंम्ह वज्रानङ्ग मञ्जुश्रीया प्रतिमा-लक्षण थुकथं बियातःगु दु –

वज्रानङ्गनामार्य्यमञ्जुघोषं पीतवर्णं षड्भुजं मूलभुजाभ्यां आकर्णापूरितरक्तोत्पलकर्णिका शरयुक्तकुसुमधनुर्द्धरं दक्षिणद्वयेन खड्गदर्पणभृतं वामयुगलेनेन्दीवररक्ताशोकपुष्पपल्लवधरं अक्षोभ्याधिष्ठितजटामकुटिनं प्रत्यालिढपदं षोडशवर्षाकारं महाश्रृङ्गारमूर्त्तिं पश्येत् ।

(भट्टाचार्य, १९६८: १२४)

(वज्रानङ्गया रूपय् दुम्ह मञ्जुघोषया रंग म्हासुगु जुइ । वया खुका ल्हाः दइ । दकले न्ह्यःनेया निका ल्हातं न्हायूपनय् तक वयूक स्वांया धनुष व ह्यांगु पलेस्वां दुगु वाण ज्वनातःगु दइ । जवपाखेया मेगु निका ल्हातं खड्ग व न्हाय् कं ज्वनातःगु दइ । अथे हे खवपाखेया मेगु निका ल्हातं पलेस्वां व अशोक वृक्ष ज्वनातःगु दइ । प्रत्यालिढ आसनय् च्वनीम्ह थुम्ह द्यःया छ्यनय् अक्षोभ्य बुद्ध विराजमान जुयाच्वंगु दइ । स्वयूबलय् भिंखुदँ दुम्ह थें च्वंम्ह थुम्ह द्यवं श्रृङ्गार रस पिब्वयाच्वनी ।)

(ख) *नागरसर्वस्व*या परिच्छेद ३८, श्लोकल्याः २ स कायूमचा बुइकेगु इच्छा दुपिन्सं भिक्षुसंघयात भोजन-दान बीमाःगु खँ न्ह्यथनातःगु दु (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १३१) ।

(ग) *नागरसर्वस्व*या परिच्छेद ३८, श्लोक ३-६ स कायूमचा बुइकेत ताराद्यःया पूजा यायूमाःगु खँ न्ह्यथनातःगु दु (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १३१-१३२) ।

(घ) परिच्छेद ६ स शीघ्रपतन मजुइकेगु उपाय बीगु भ्वलय् पुष्यार्क धैगु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बौद्धशास्त्रया उल्लेख यानातःगु दु ।

*नागरसर्वस्व*या अध्याय २० स थी थी थायूया मिसापिनि यौन-स्वभावबारे च्वयातःगु दु । मध्यदेश, लाटदेश, सिन्धुदेश, कुरू, मरू, लंका, काश्मीर, जालन्धर, कोशल, कर्णाटक, महाराष्ट्र, द्रविड प्रदेश, गौड, बंग, कामरूप, चीनया नापनापं नेपाःया मिसापिनि यौन-स्वभावबारे नं च्वयातःगु दु । नेपाः, चीन व कामरूपया मिस्त लुसिं तियाः, वांन्यानाः आघात यानाः यौनसम्पर्क तयूगुली अनिच्छुक जुइ, मन्दवेगया मिजंयात येयूकी मखु, ल्यायूम्हपिं तापाकं जक स्वंसां कामातुर जुइ, इमिगु वचन नाइसे च्वनी (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: ८६) । पद्मश्री बौद्ध जूगु, *नागरसर्वस्वयू* नेपालया नां न्ह्यथनातःगु, नेपाःया जुजु जगज्ज्योति मल्लं *नागसर्वस्व*या टीका च्वयातःगुया आधारयू लीनहार्ड (१९७९: ९९) पद्मश्री धैम्ह ब्रम्हचर्यय् च्वनाच्वंम्ह भिक्षु मखु, बरू नेपाःया सुं वज्राचार्य जुइमाः धकाः तर्क न्ह्यब्वयादीगु दु । नेपाःया वज्राचार्यपिंके पूजाविधिया नापनापं ज्योतिष, आयुर्वेद, सफू ल्ह्ययूगु, पाठ यायूगु नापनापं इमिके नृत्य, वास्तु, चित्रकला आदिया नं ज्ञान दइगुलिं लीनहार्डं पद्मश्रीयात नेपाःया वज्राचार्य जुइमाः धकाः अनुमान यानादीगु खः । तर थुलि तर्कया आधारयू जक पद्मश्रीयात वज्राचार्य धकाः स्वीकार यायूगु पायूछि जुइमखु । पद्मश्रीयात वज्राचार्य धकाः प्रमाणित यायूत मेमेगु प्रमाण नं मालेमानि ।

पद्मश्री छम्ह बौद्ध खःसां *नागरसर्वस्वयू* च्वयातःगु गुलिखे खँ बुद्धधर्मया मूलभूत सिद्धान्तया अःखः जुयाच्वंगु दु । पद्मश्रीं मिसाया कामवासना पूवंकेगुयात लोकोपकार धयातःगु दु । तर बुद्धधर्मयू कामयात त्याज्य वस्तुकथं कयातःगु दु । कामवासनायू तक्यनकि जन्म-मरणया चक्रं मुक्त जुयाः निर्वाणया लँपुइ वनेफइमखु । *सुत्तनिपात*या प्यंगूगु वर्ग 'अट्ठकवग्ग'या न्हापांगु सूत्र 'काम सुत्त'यू थुकथं च्वयातःगु दु -

यो कामे परिवज्जेति, सप्पस्सेव पदा सिरो ।
सो इमं विसत्तिकं लोके, सतो समतिवत्तति ।।३।।
खेत्तं वत्थुं हिरञ्ञं वा, गवास्सं दासपोरिसं ।
थियो बन्धु पुथू कामे, यो नरो अनुगिज्झति ।।४।।
अबलानं बलीयन्ति, मद्दन्ते नं परिस्सया ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection.

तनो न दुक्खमेवेन्ति, नावे भिन्नमिवोदकं ।।५।।

तस्मा जन्तु सदा सत्तपो, कामानि परिवज्जये ।

ते पहाय तरे ओघं, नावं सिञ्चित्व पारगू'ति ।।६।।

(*सुत्तनिपात*, १:१)

(भिक्षु धर्मरक्षित, १९९५: २०६)

(सर्पया छ्यंपास्वें वा सर्पदंशपास्वें तुतियात रक्षा याय्थें गुम्हेसिनं कामभोगयात त्याग याइ, वं स्मृतिपूर्वक विषं जाःगु तृष्णाया त्याग याइ । गुम्ह मनू जग्गा-जमीन, लुँ, सल, दास, मिसाया भोगविलासय् दुनाच्वनी वयात वासनां थःगु नियन्त्रणय् तयातइ । गथे ह्वःगंगु नांचाय् लः दुहांवइ अथे हे वया ल्यूने दुःख वयाच्वनी । उकिं मनुखं न्ह्याबलें स्मृतिवान् जुयाः कामभोगया परित्याग याय्माः । कामयात त्याग या, नांचाय् दुहांवःगु लः तुयाः वांछ्वयाः भावसागरं पार यानाहुँ ।)

बुद्धधर्मय् पञ्चशीलयात मूलभूत सिद्धान्तकथं कयातःगु दु । पञ्चशीलदुने *कामेसुमिच्छाचारा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि* अर्थात् व्यभिचार मयाय्गु धैगु नं छगू शील दु । तर पद्मश्रीया *नागरसर्वस्व* सफूया १५गूगु अध्यायय शीर्षक हे 'परस्त्री गमन' जुयाच्वंगु दु । उगु अध्यायलय् करपिनि कलाःपिन्त गुकथं थःगु वशय् काय्गु, गुज्वःपिं मिस्तय्त वशय् काय्फइ, गुज्वःपिन्त काय्फइमखु, दूती छ्वयाः गुकथं हेय्केमाः धकाः उपाय बियातःगु दु । थ्व खँ बौद्ध-सिद्धान्तया अःखः खनेदु ।

वज्रयानया विकास उत्कर्षय् थ्यनाच्वंगु इलय् पद्मश्रीनं नागरसर्वस्व सफू च्वःगु खः । भारतय् ईशाया ८००-१२०० तकया ई वज्रयान बुद्धधर्मया उत्कर्षकाल खः (सांकृत्यायन, १९३७: १३९) । वज्रयान धैगु हे भिक्षुजीवन-विहारया दर्शन, जादूटोना, मैथुन व छुं भतीचा बौद्ध विचारधाराया अस्वाभाविक सम्मिश्रण खः (विन्टरनित्ज, १९३३: ३८८) । पद्मश्रीयात नं वज्रयानया प्रभाव लाःगुलिं उकिया प्रतिविम्ब *नागरसर्वस्वय्* खनेदु । निष्कर्षय् वज्रयान सम्प्रदायया विकासं यानाः मूलभूत बौद्ध-सिद्धान्त भ्रष्ट जुयावंगु व पद्मश्री नं वज्रयानया अनुयायी जूगुलिं *नागरसर्वस्वय्* बौद्ध विचारधारा विपरित जुइक कामशास्त्रया प्रस्तुति जुयाच्वंगु खः धकाः धायूफु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

१.४.४ नेपालभाषाय् नागरसर्वस्व ग्रन्थया थाय्

नेपालभाषाया वाङ्मयया भण्डार तःमि जू । नेपालभाषा वाङ्मययात पत्र-वाङ्मय व ग्रन्थ-वाङ्मय यानाः निथिकय् ब्वथलातःगु दु । ग्रन्थ-वाङ्मययात नं रचनात्मक व सृजनात्मक यानाः ब्वथलातःगु दु । रचनात्मक वाङ्मयदुने साहित्यइतर विषयया ग्रन्थ - आयुर्वेद, ज्योतिष, इतिहास, कर्मकाण्ड, वास्तुशास्त्र, रत्नपरीक्षा, न्यायशास्त्र, कामशास्त्र, संगीतशास्त्र आदि दुथ्याइ । *नागरसर्वस्व* कामशास्त्रसम्बन्धी ग्रन्थ जूगुलिं नेपालभाषाया रचनात्मक वाङ्मयदुने लाः ।

नेसं २३५ या यल, ओकुबहाःया गोष्ठीपत्रनिसें नेपालभाषाया पत्र-वाङ्मयया इतिहास न्ह्याःगु खनेदुसा नेसं ४९४ या *हरमेखला*निसें ग्रन्थ-वाङ्मय खनेदत । रचनात्मक वाङ्मय शुरू जुयाः यक्व लिपा नेसं ६२५या *भागवत् पुराण*निसें जक सृजनात्मक साहित्य खनेदत । नेपालभाषाय् सृजनात्मक साहित्यसिबें रचनात्मक वाङ्मय पुलां जूगु व संख्यात्मक दृष्टिं अप्वःगु खँय् मल्ल (१०९८ः १२५-१२७)या धापू दु -

नेपाल भाषाया थ्व हस्तलिखित वाङ्मय सृजना-प्रधान वा सृजनात्मक मूल्यबोध ज्वीगुकथंया खने मदु । मेखतं धाय् धाःसा, झीगु भाषाय् रचित सफूत मध्ये आपा सफुली झी आज्जुपिनि सृजनामूलक प्रवृत्ति स्वयाः उपो धार्मिकता व नैतिकताया व्यावहारिक वास्ता खने दु । ... झीगु भाषाय् झी आज्जुपिनिगु ज्या रचनात्मक जुया नं सृजना-प्रधान मजू; सफू तःगू दया नं साहित्य म्ह हे जक दु; झी आज्जुपिं प्रतिभाशाली जुया नं व प्रतिभा थःगु भाषाय् आपालं आसाकुतिकथं जक पिब्वयाथकूगु दु ।

लिच्छविकालीन नेपाली समाजय् कामदेव अपरिचित द्यः मखु । मानदेवया चाँगुनारायणय् च्वंगु शकसं ३८६ (ईसं ४५४)या अभिलेखय् मानदेवयात साक्षात्काम इवाङ्गवान्नरपतिः (साक्षात् शरीर धारण यानातःम्ह कामदेव) धैगु विशेषण बियातःगु दु (वज्राचार्य, २०३०ः १२) । तर नेपालय् कामशास्त्रया ग्रन्थ च्वयूगु ज्या मध्यकालय् जक न्ह्याःगु खनेदुसां कामशास्त्रया अध्ययन यानाः अभ्यास याय्गु ज्या न्हापांनिसें न्ह्यानावःगु खनेदु । यलया महापात्र विष्णुसिंहनिसें कयाः येँया जुजु प्रताप मल्ल, वया काय् नृपेन्द्र मल्ल, यलया जुजु सिद्धिनरसिंह मल्ल, श्रीनिवास मल्ल, योगनरेन्द्र मल्लपिं बहुयौनवादी (Polygamist) खनेदु । मल्ल जुजुपिनि थ्याःपिं-मथ्याःपिं कलाःपिं

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दरवारय् दुने व पिने तयूगु छगूकथं सामान्य यौन व्यवहार खः । आपाः कलाः दइगुलिं मल्ल जुजुपिन्सं कामशास्त्रया अध्ययनय् विशेष रूचि तःगु खनेदु । कामकलाकाली ग्रन्थय् च्वयातःकथं योगनरेन्द्र मल्लं न्यादँतक कामकलाकालीदेवीया आराधना यानाः कामकलाया अभ्यास याःगु खः (रेग्मी, १९६६: ३३१) । कामशास्त्रया अध्ययन यानाः बहुयौनवादी जूगुलिं हे योगनरेन्द्र मल्ल सीबलय् ३१म्ह रानी सती वंगु खः ।

नेपाःया राष्ट्रिय अभिलेखालय लगायत भारतया एशियाटिक सोसाइटीइ नं कामशास्त्रसम्बन्धी आपालं ग्रन्थ सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । तर नागरसर्वस्व ग्रन्थ अप्वः धैथें नेपालय् जक सीमित जुयाच्वंगु दु (अलि, २०११: ४२) । नेपाःया राष्ट्रिय अभिलेखालयस नागरसर्वस्वया आपालं प्रति सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । अन ताडपत्रय् संस्कृत भाय् छ्यलाः च्वयातःगु नागरसर्वस्व ग्रन्थमध्ये B14/30 (मिति मदु), A18/21 (नेसं ४८६), A18/17 (नेसं ५१४) उल्लेखनीय जू । उत्तरमध्यकालय् संस्कृत व नेपालभाषा ल्वाकछ्यानाः नागरसर्वस्व सफू च्वयूगु यानाहल । उकथंया सफूमध्ये ताडपत्रय् अज्ञात च्वमिपिन्सं ल्ह्ययातःगु B14/32, A18/15, A 18/19, B14/27 ल्याःया सफू नं राष्ट्रिय अभिलेखालयस सुरक्षित जुयाच्वंगु दु (तमोट, ११३२: १५) । अथे हे भ्वँतय् संस्कृतं च्वयाः समाप्ति वाक्य जक नेपालभाषां च्वयातःगु नेसं ७६८ या नागरसर्वस्व (B278/3) नं राष्ट्रिय अभिलेखालयस सुरक्षित जुयाच्वंगु दु (वैद्य, २०५८: ७२) । नेपाल-जर्मनी हस्तलिखितग्रन्थ संरक्षण परियोजनां २०गुलिं अप्वः नागरसर्वस्वया माइक्रोफिल्म कायूधुंकूगु दु (तमोट, ११३२: १५) ।

नागरसर्वस्वया स्वँ वइबलय् खवपया जुजु जगज्ज्योति मल्ल (नेसं ७२६-७५६)या नां त्वःफिके फइमखु । जुजु जगज्ज्योति मल्लं नागरसर्वस्वया संस्कृतं टीका (A354/22) च्वयावंगु दु ।[६] जगज्ज्योति मल्लं हे नेसं ७५० पोहेला पुन्हिखुन्हु थःम्हं हे नागरसर्वस्व ग्रन्थ (A18/16, संस्कृत भाय्, नेपाललिपि, पत्रल्याः २६) ल्ह्ययाः यलया जुजु सिद्धिनरसिंह मल्ल (नेसं ७३९-७७८)यात ल:ल्हाःगु खः (तमोट, ११३२: १५) ।

थुकथं नागरसर्वस्वया संस्कृत व नेपालभाषां अनुवाद यानातःगु आपालं

---

६ थुगु हस्तलिखित ग्रन्थबारे न्हापां शास्त्रीं (१९० व ५: १९६) जानकारी ब्यूगु खः । लिपा शर्मां (१९२१) सम्पादन यानाः सफूया रूपय् प्रकाशनय् हःगु खः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

हस्तलिखित ग्रन्थ सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । तर उगु ग्रन्थया अध्ययन-अनुसन्धान जूगु स्वनेमदुनि । अभिलेखालय व मेमेथाय् सुरक्षित जुयाच्वंगु उकथंया ग्रन्थ मालाः गहन अध्ययन-अनुसन्धान यानाः न्ह्यब्वयूगु थौंया आवश्यकता खः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

२. नागरसर्वस्व हस्तलिखित ग्रन्थया प्रतिलिपि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

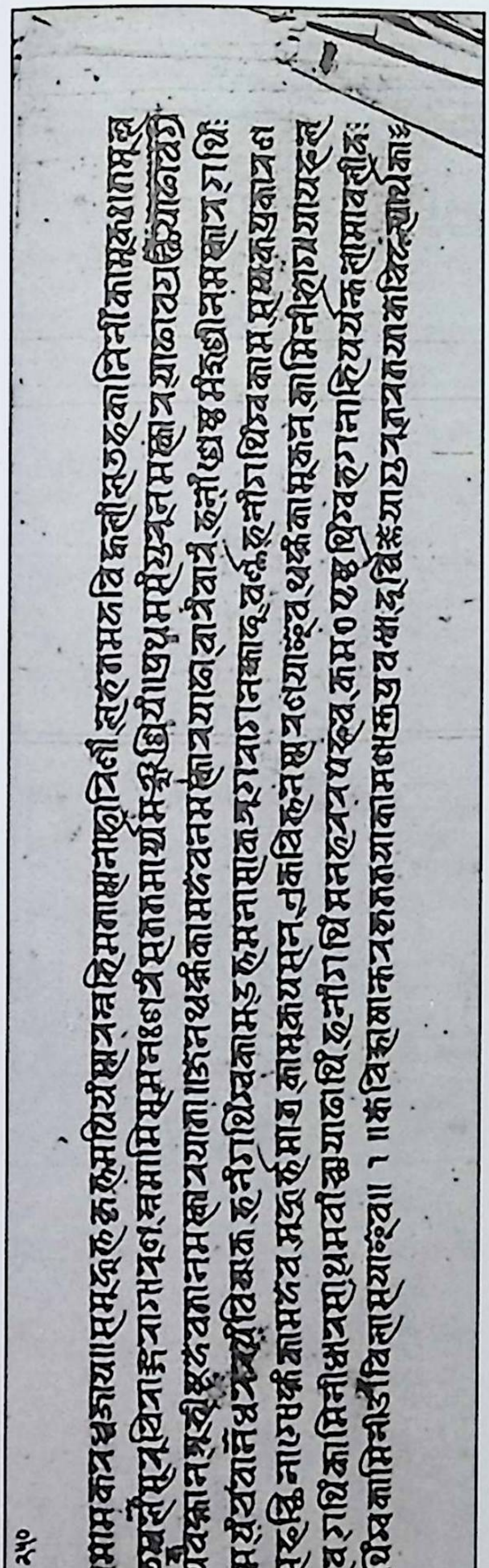

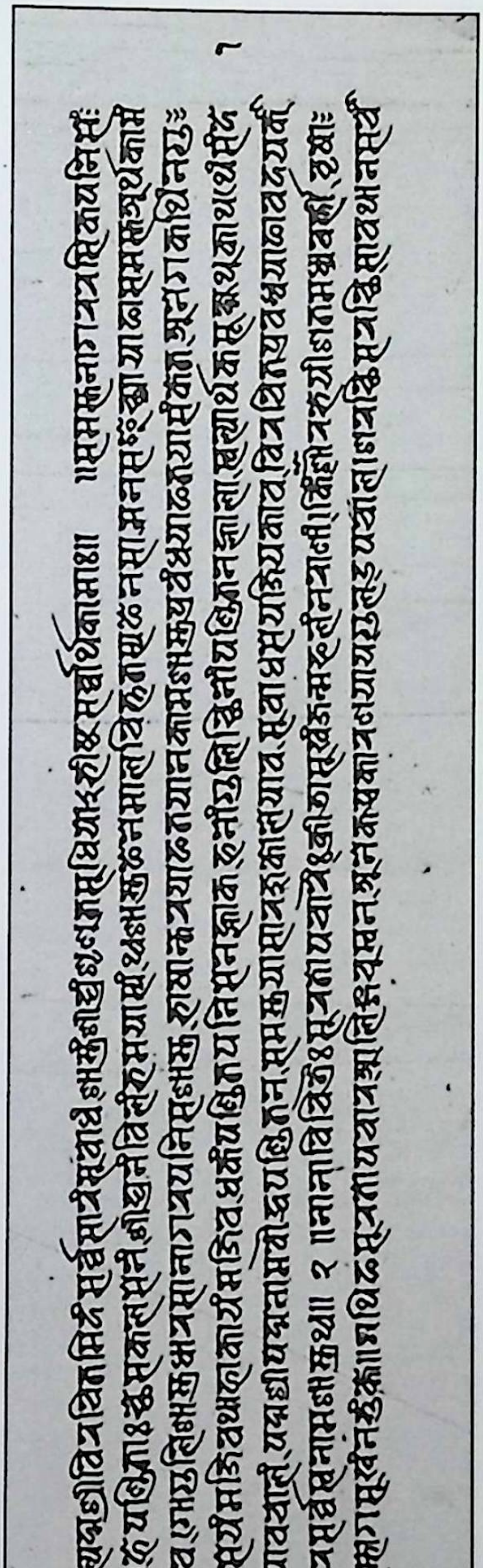

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

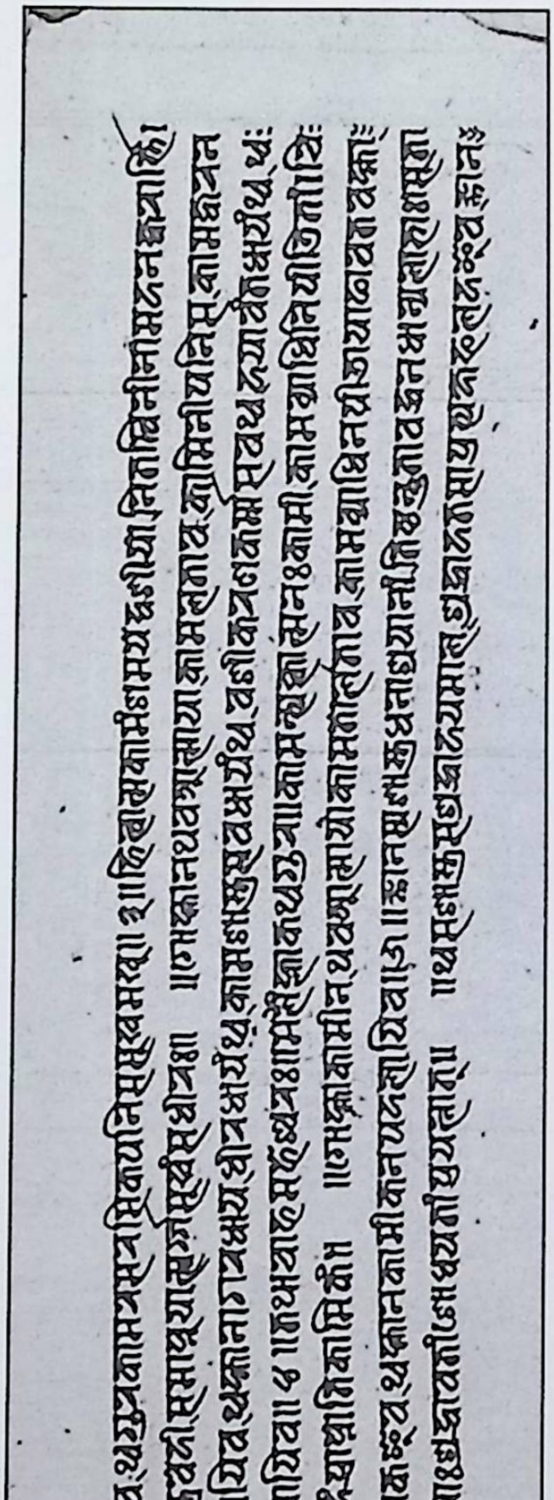

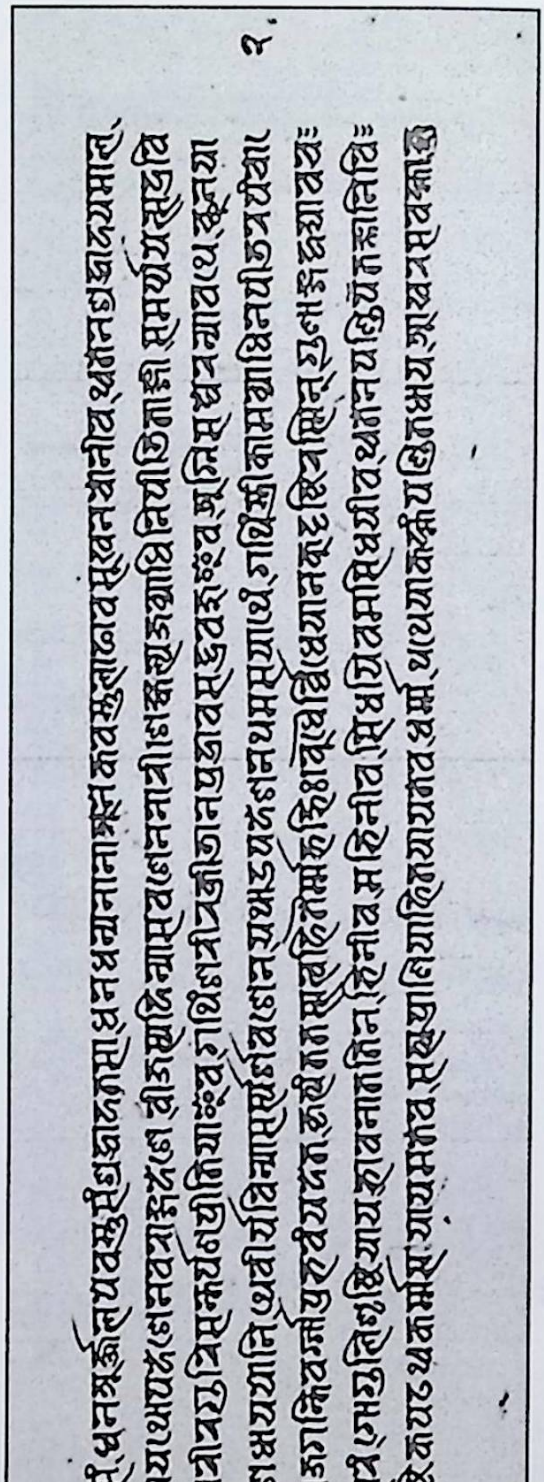

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

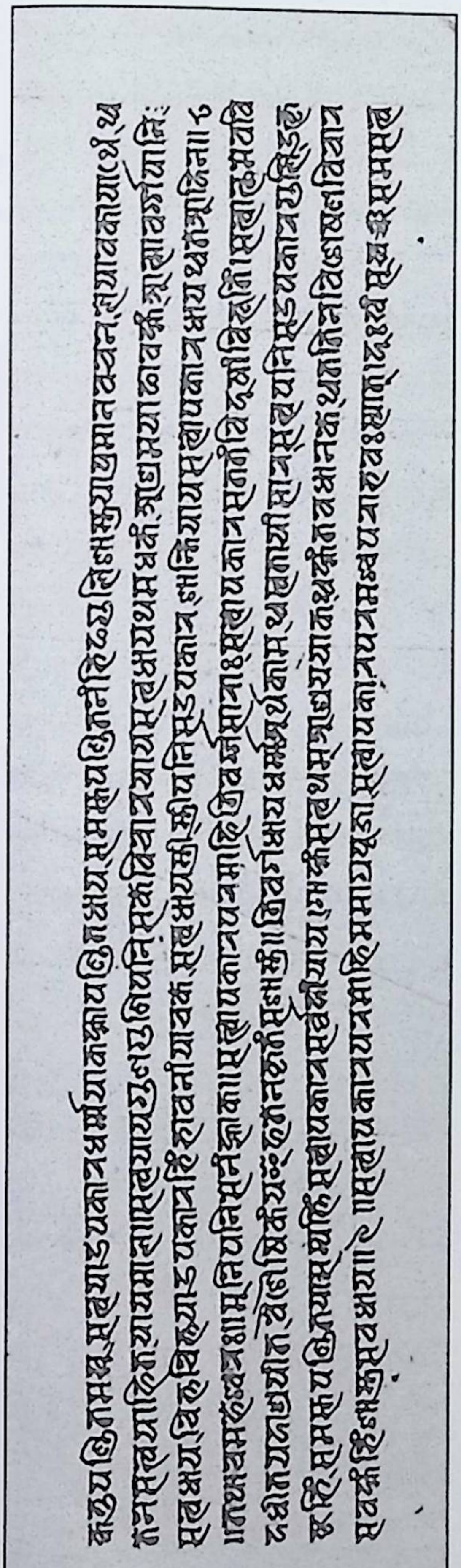

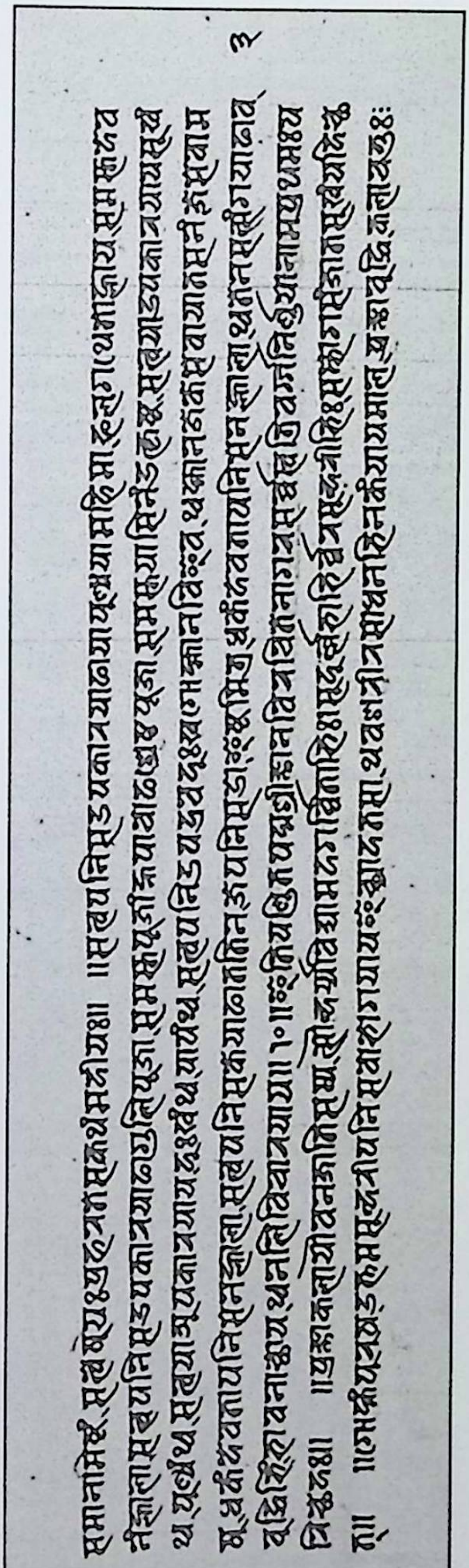

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

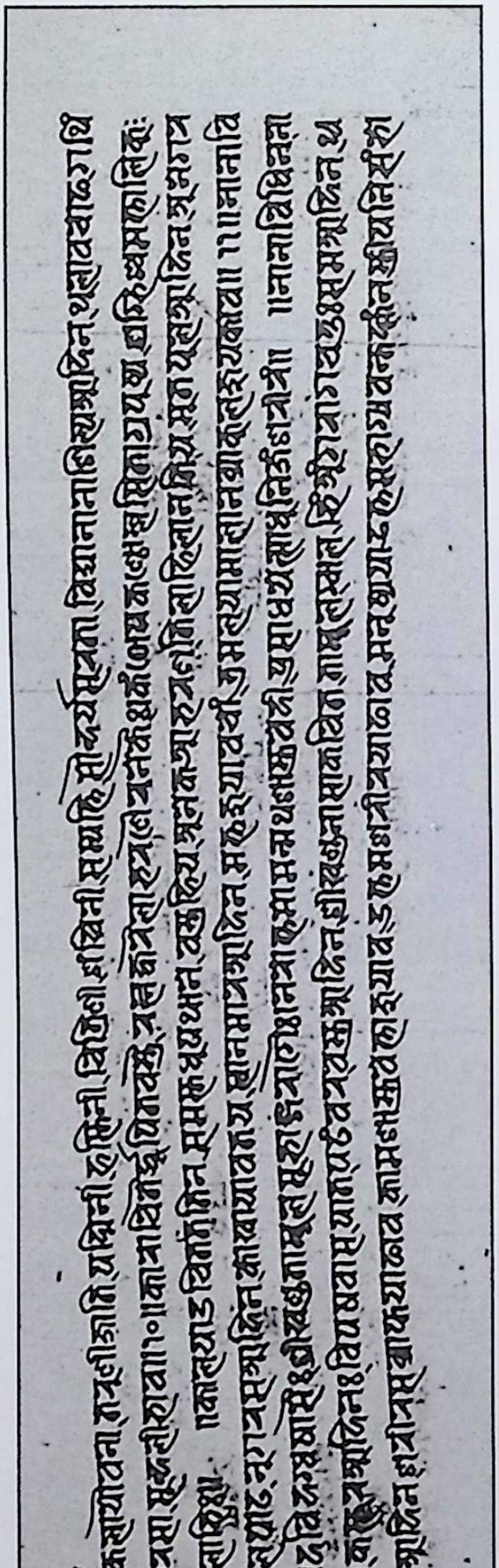

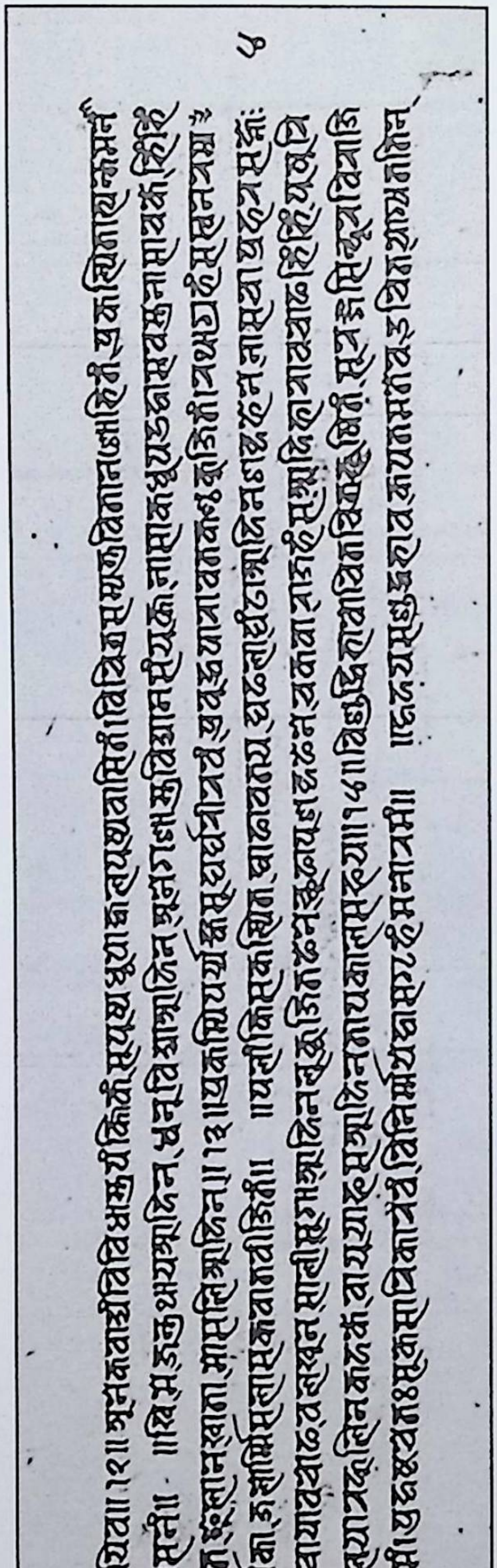

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

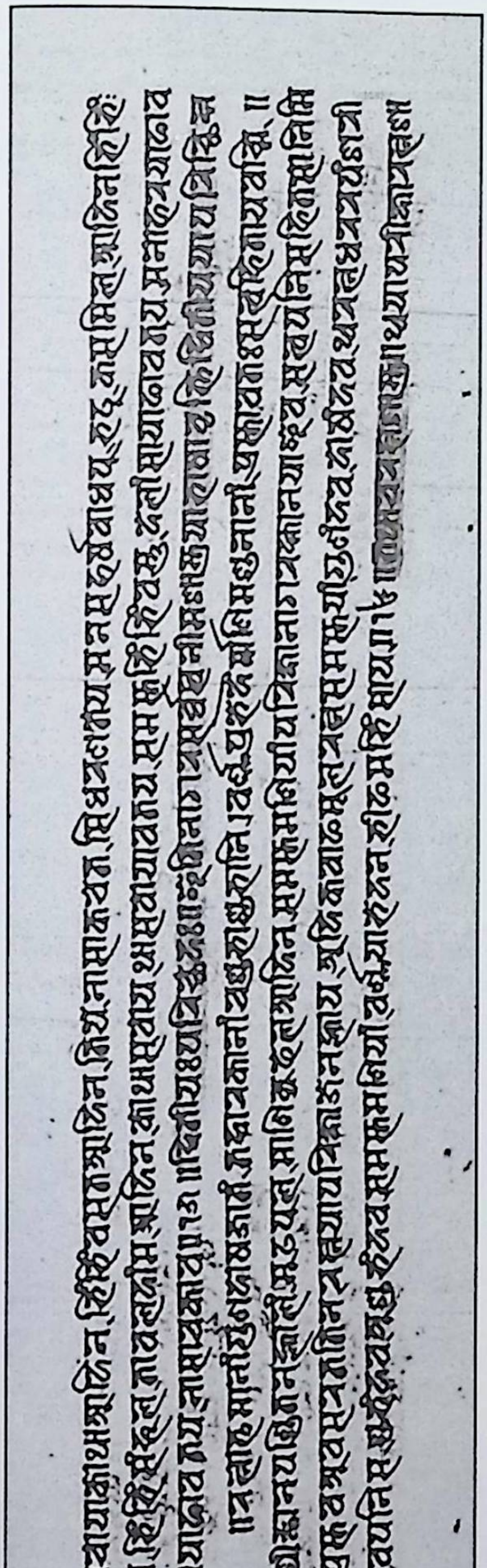

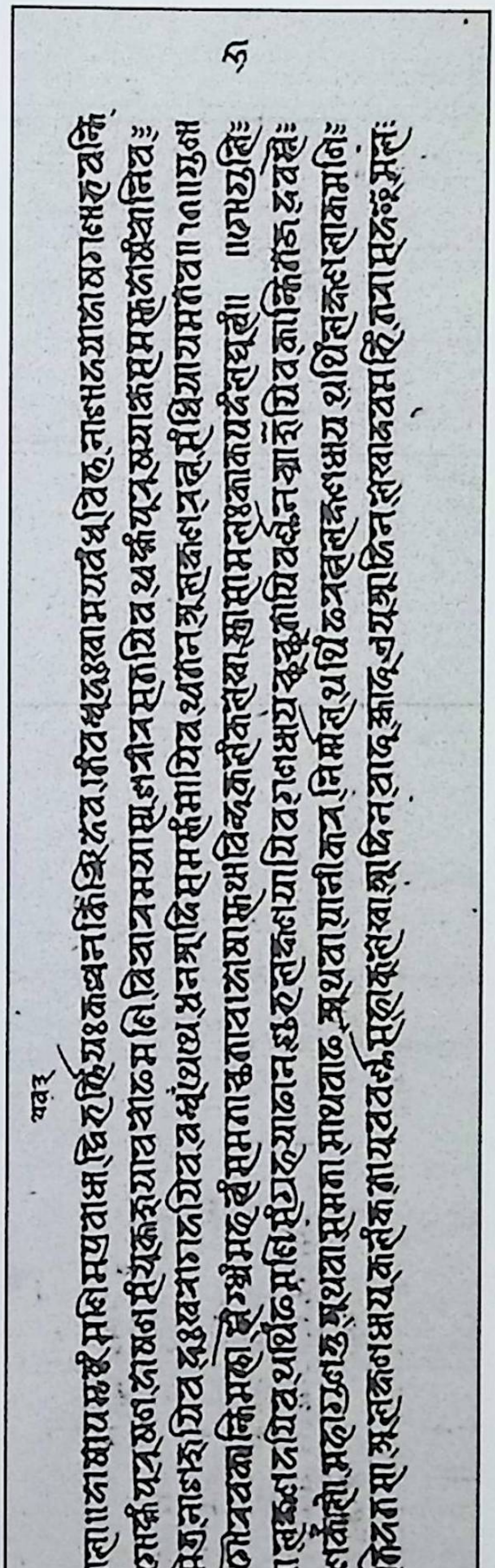

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

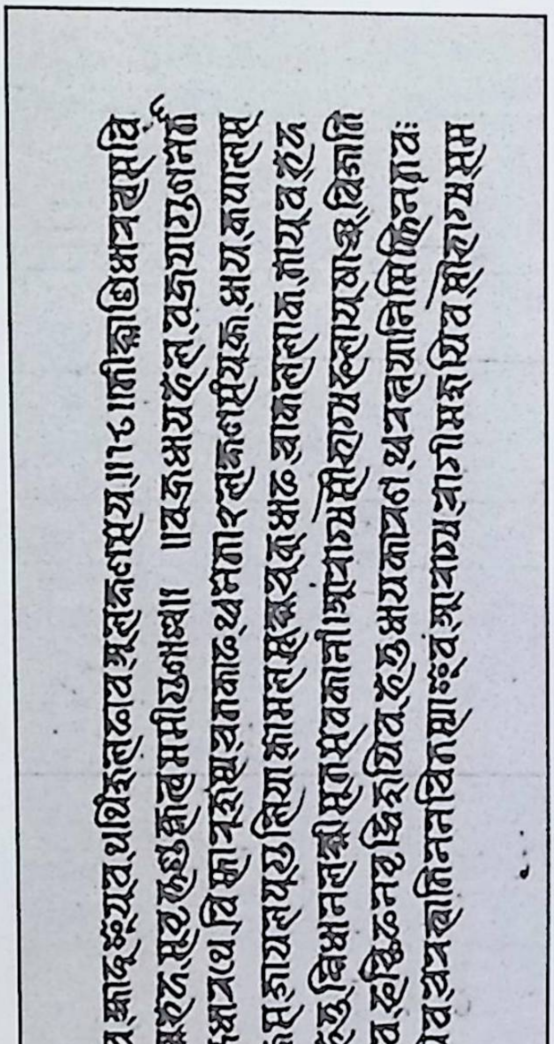

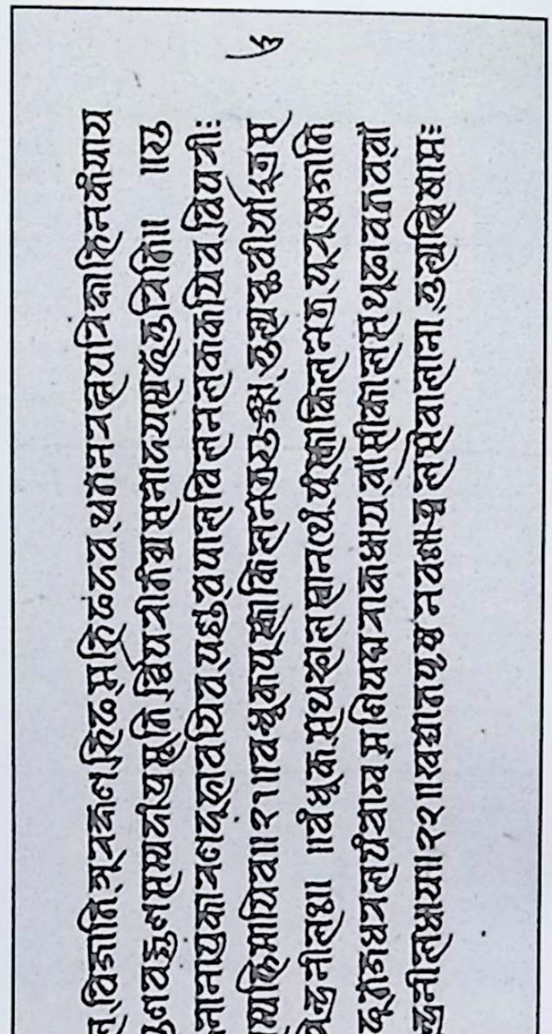

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

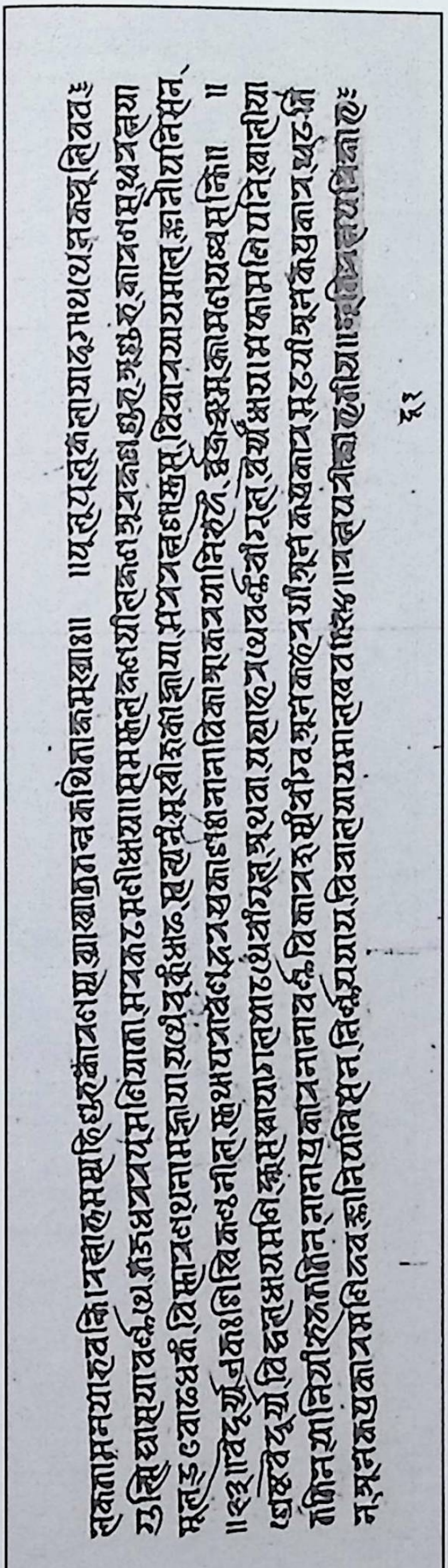

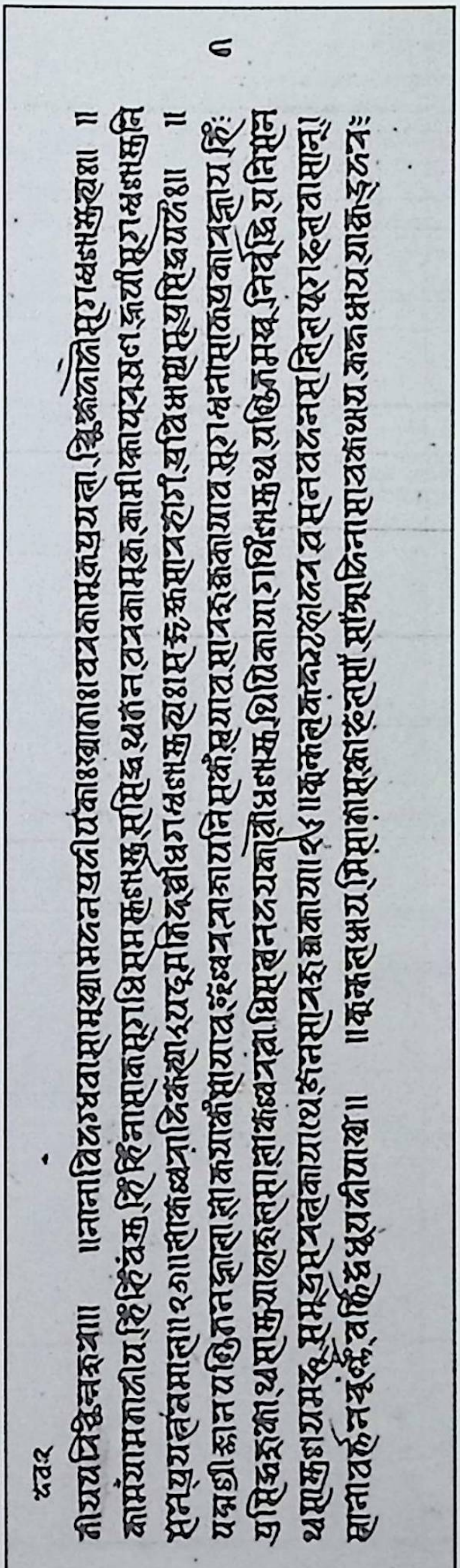

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

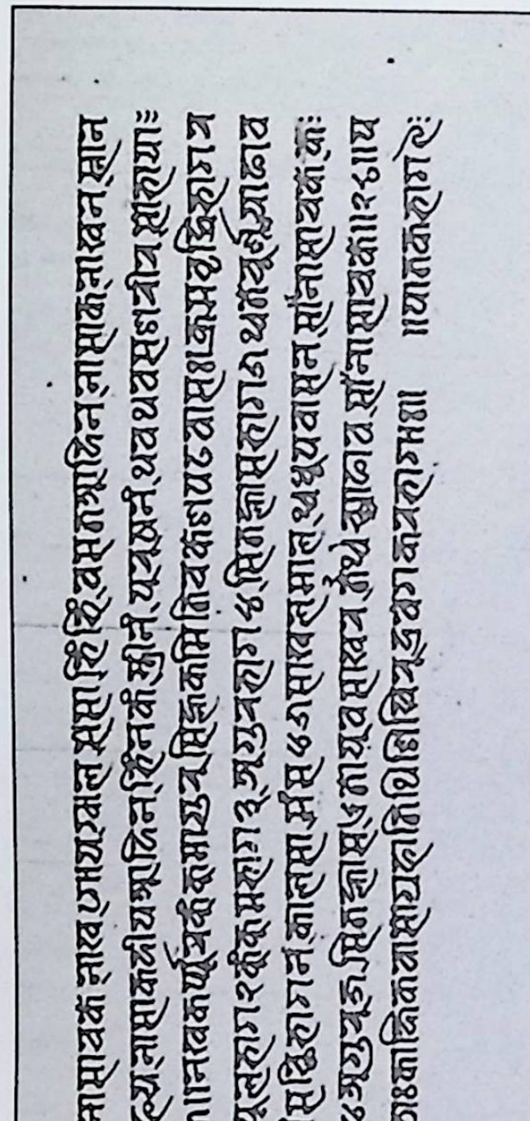

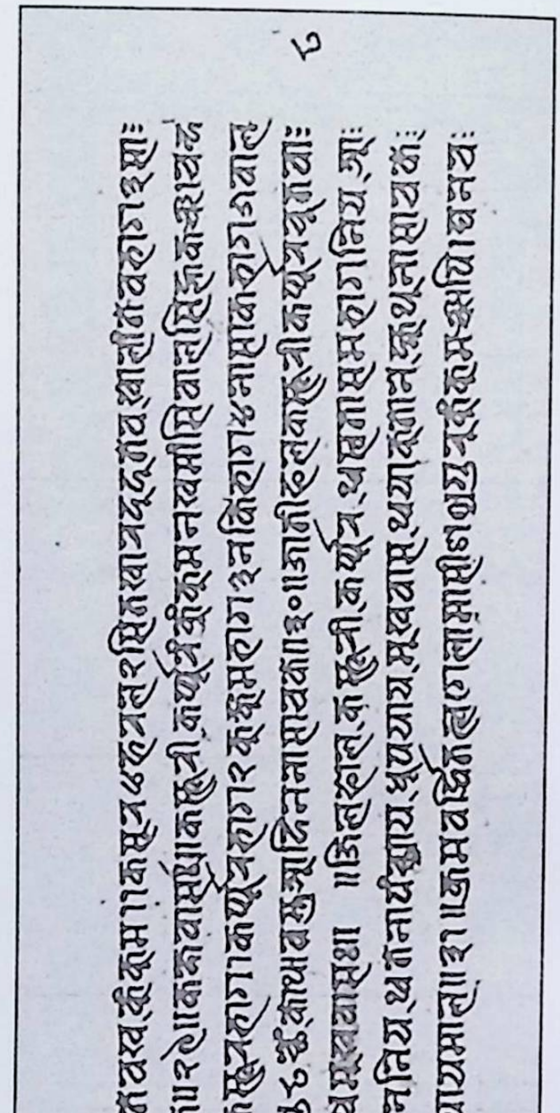

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

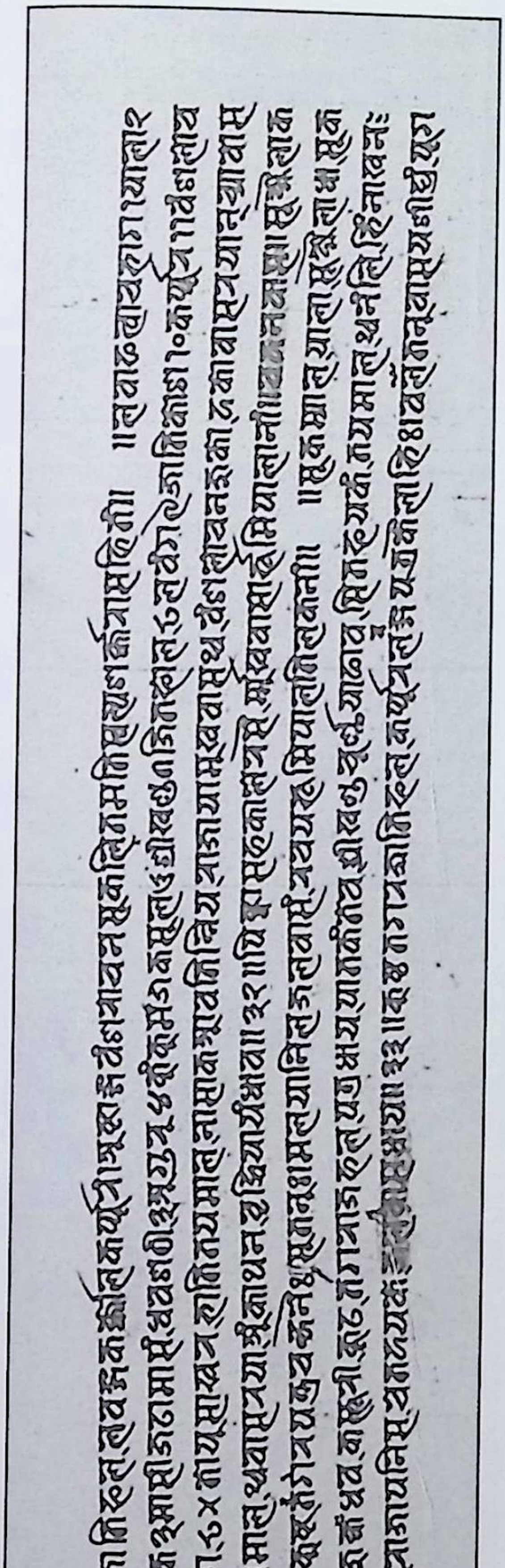

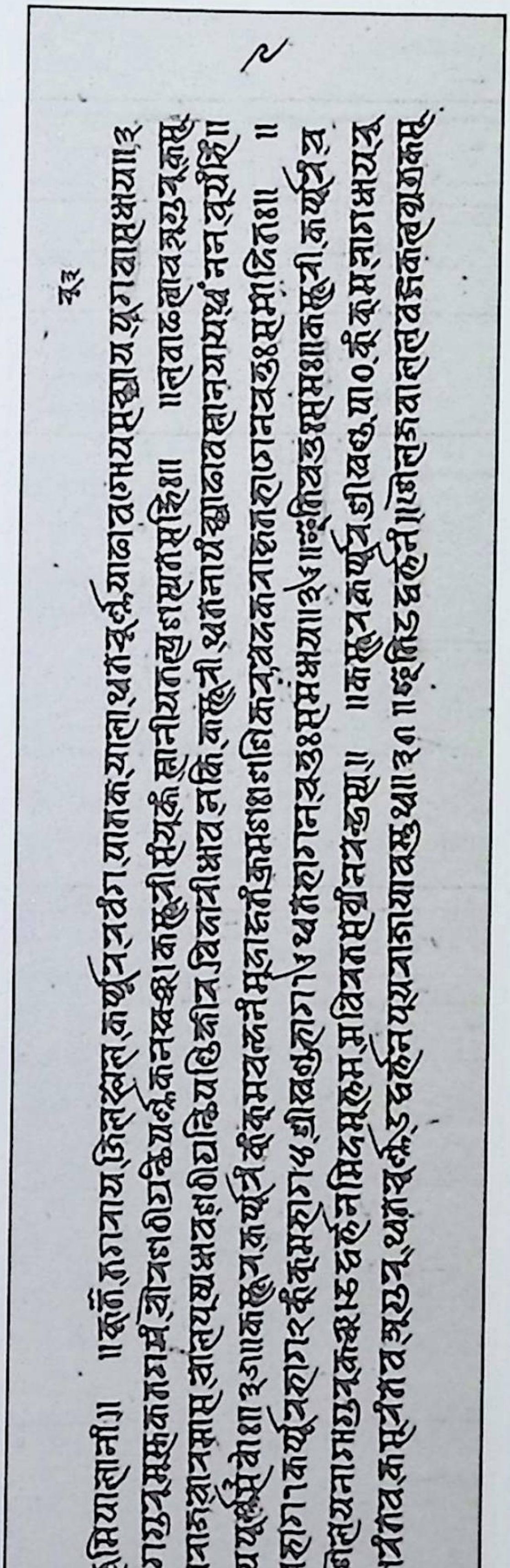

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

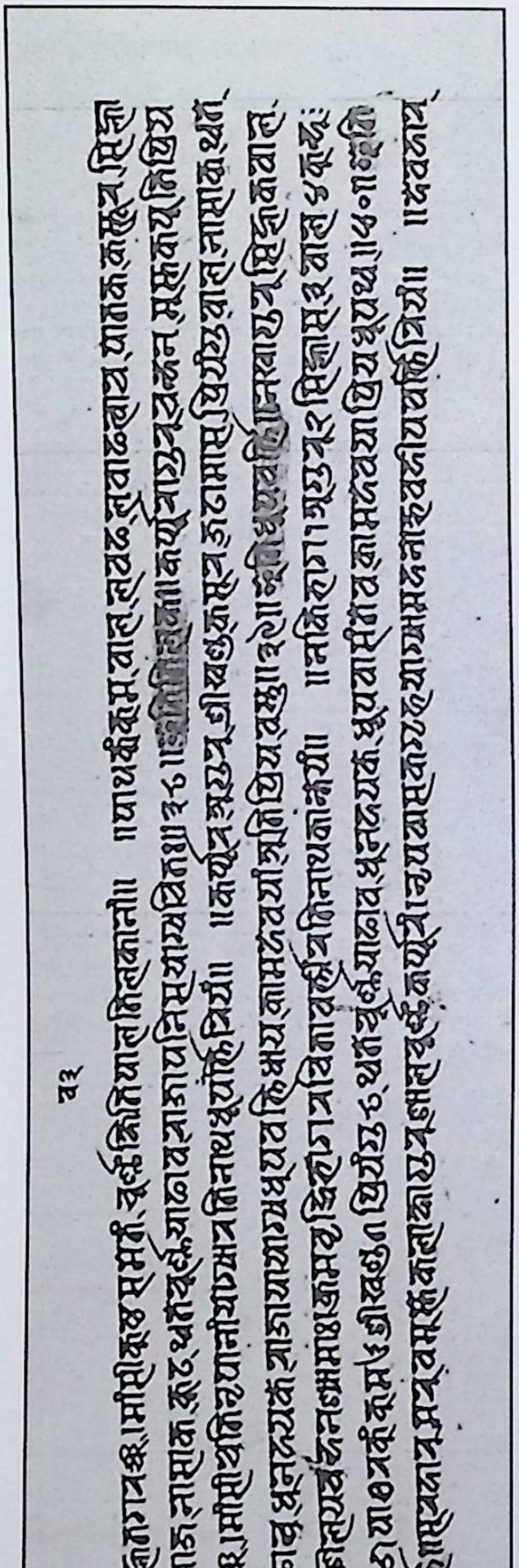

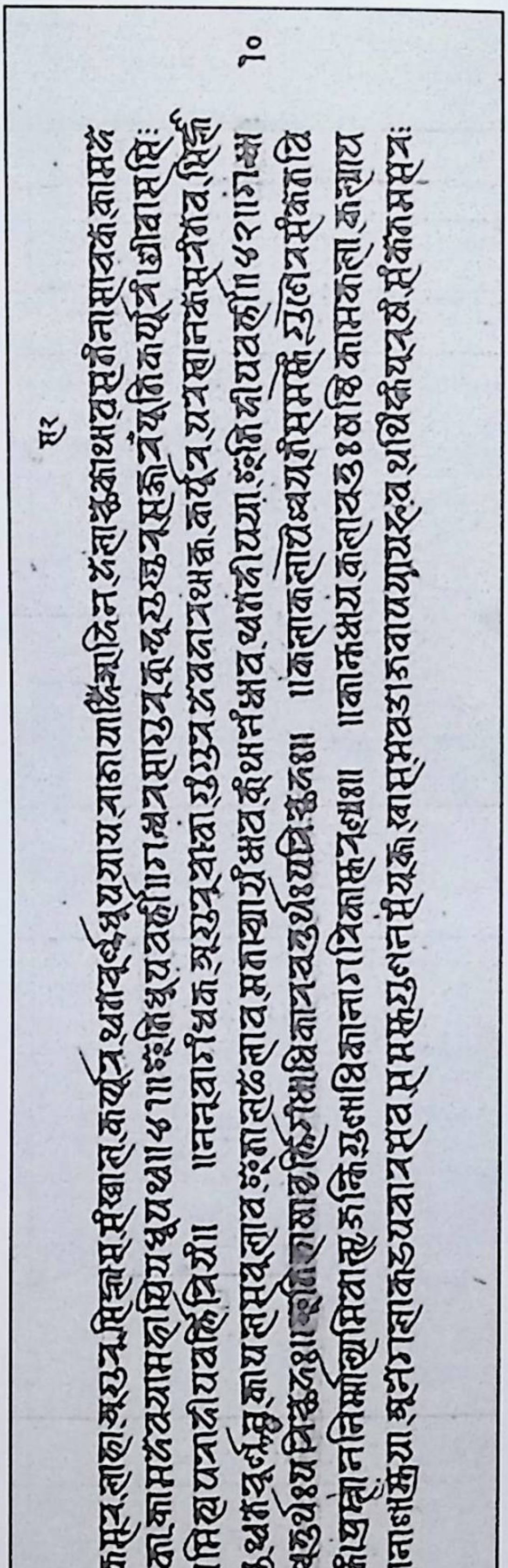

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

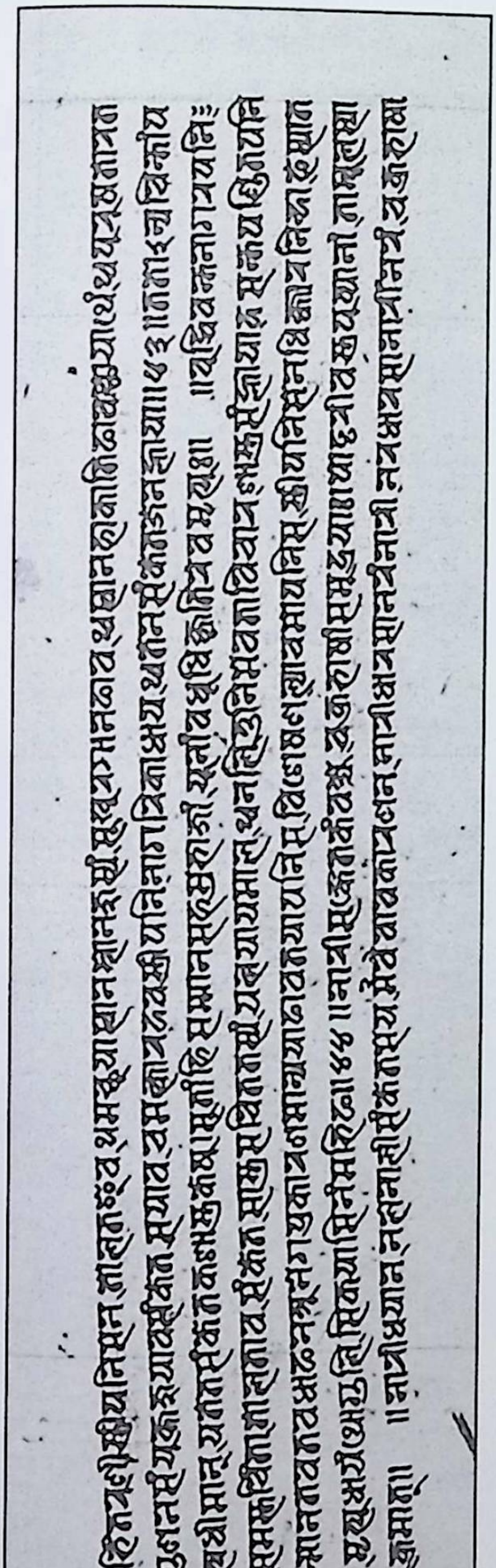

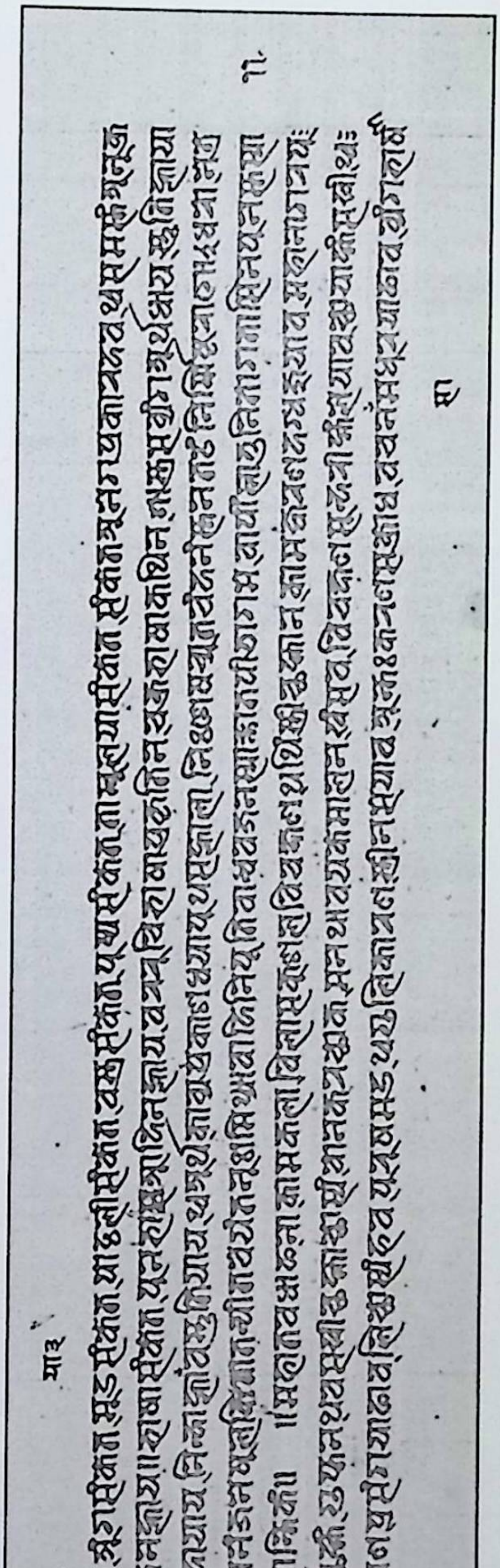

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

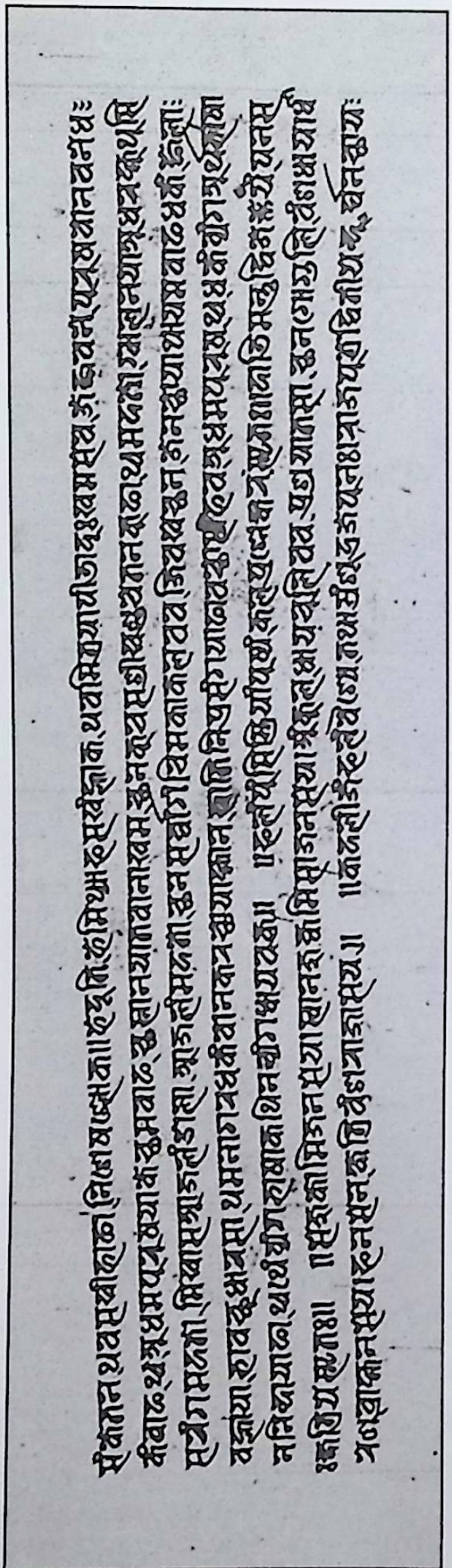

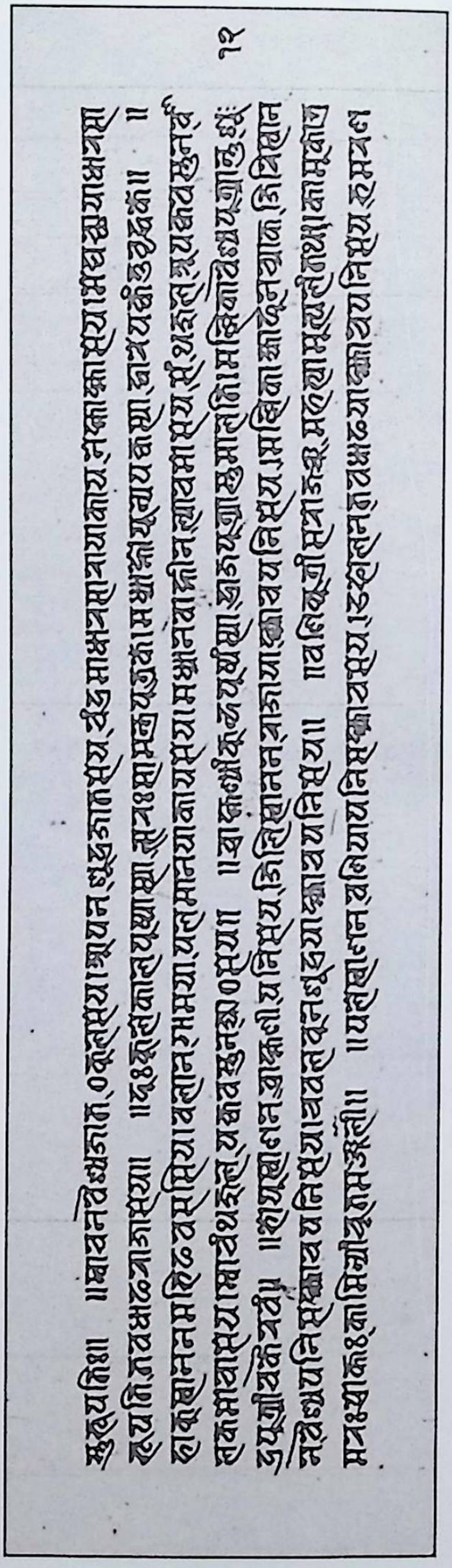

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

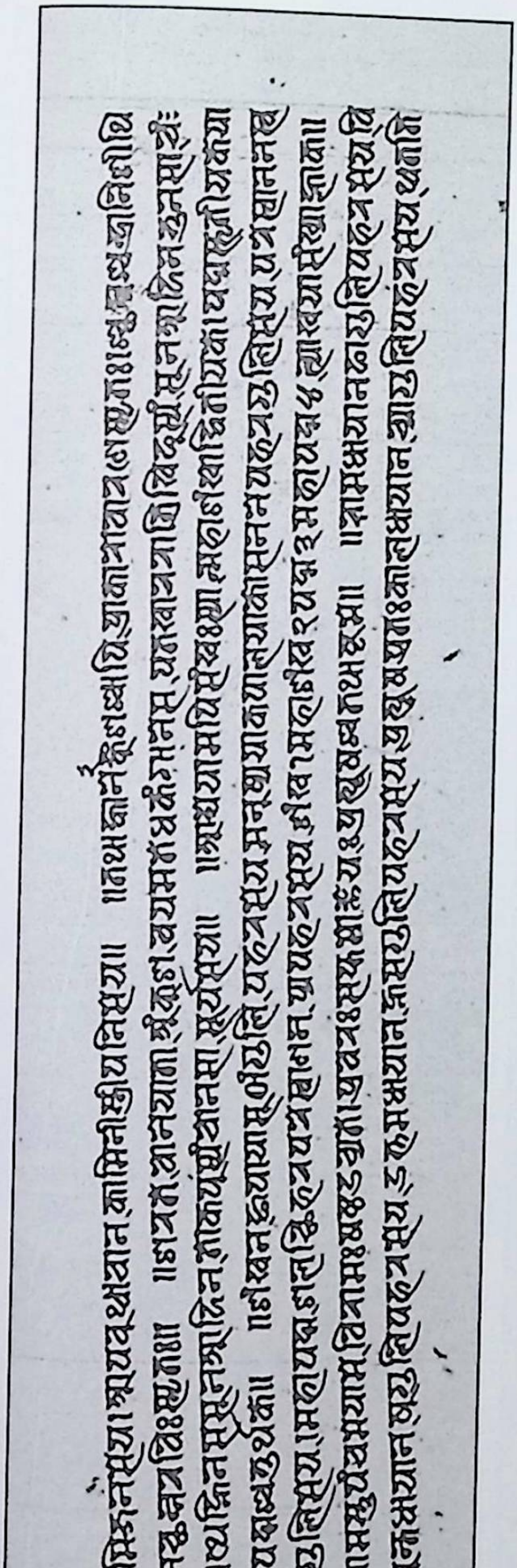

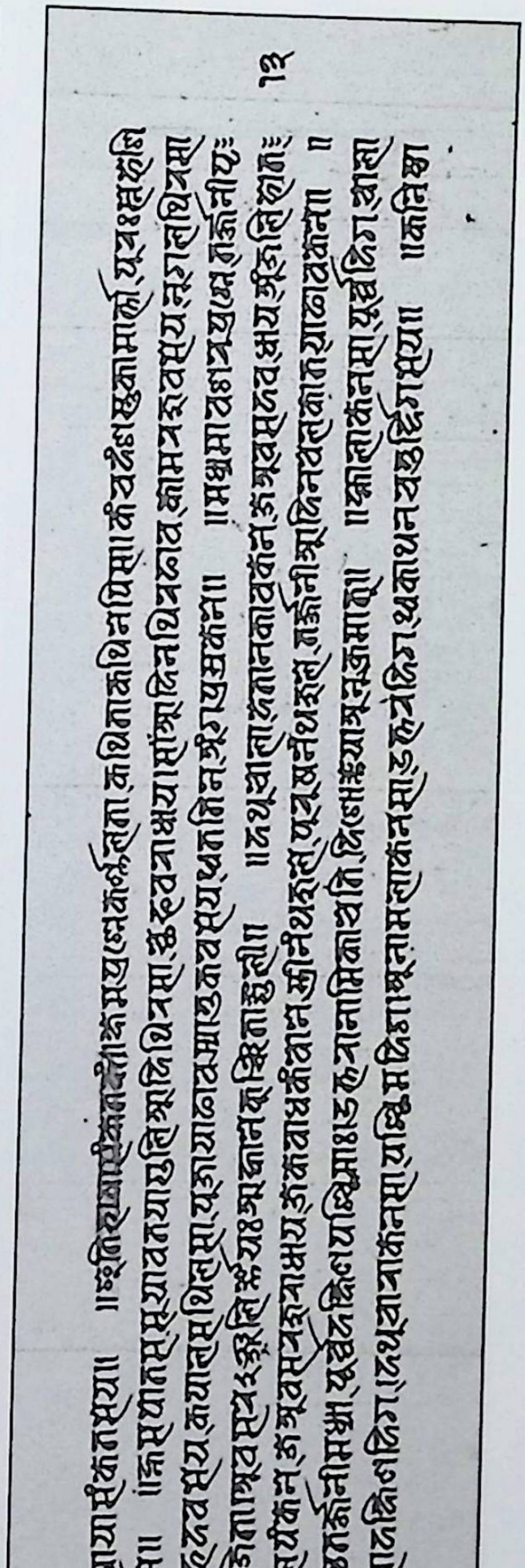

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

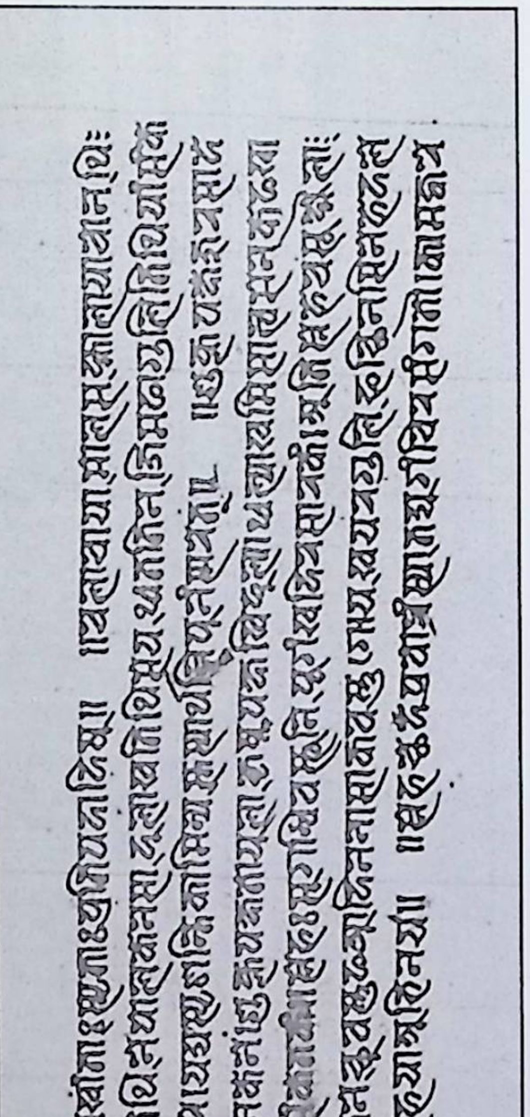

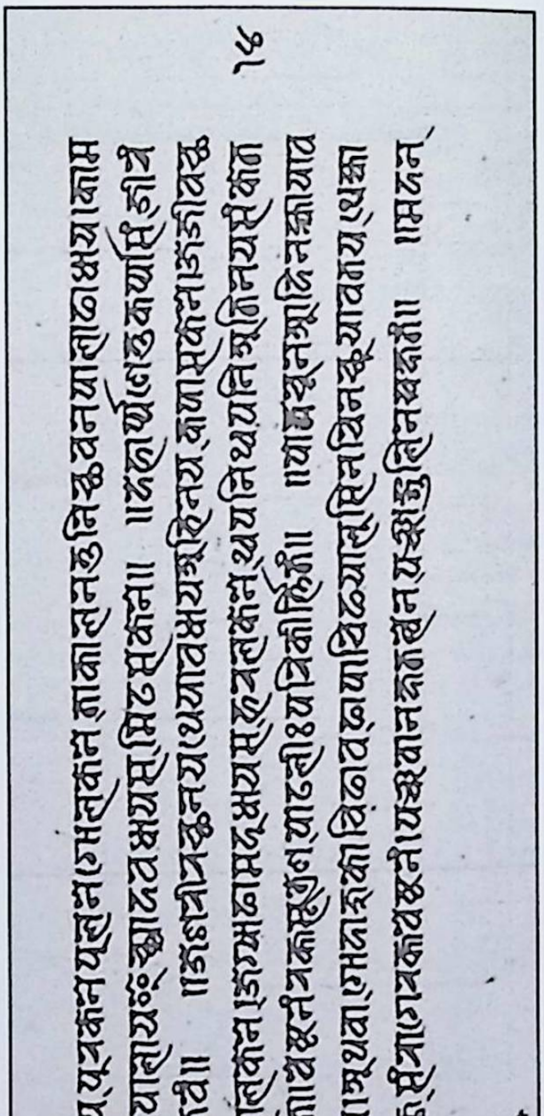

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

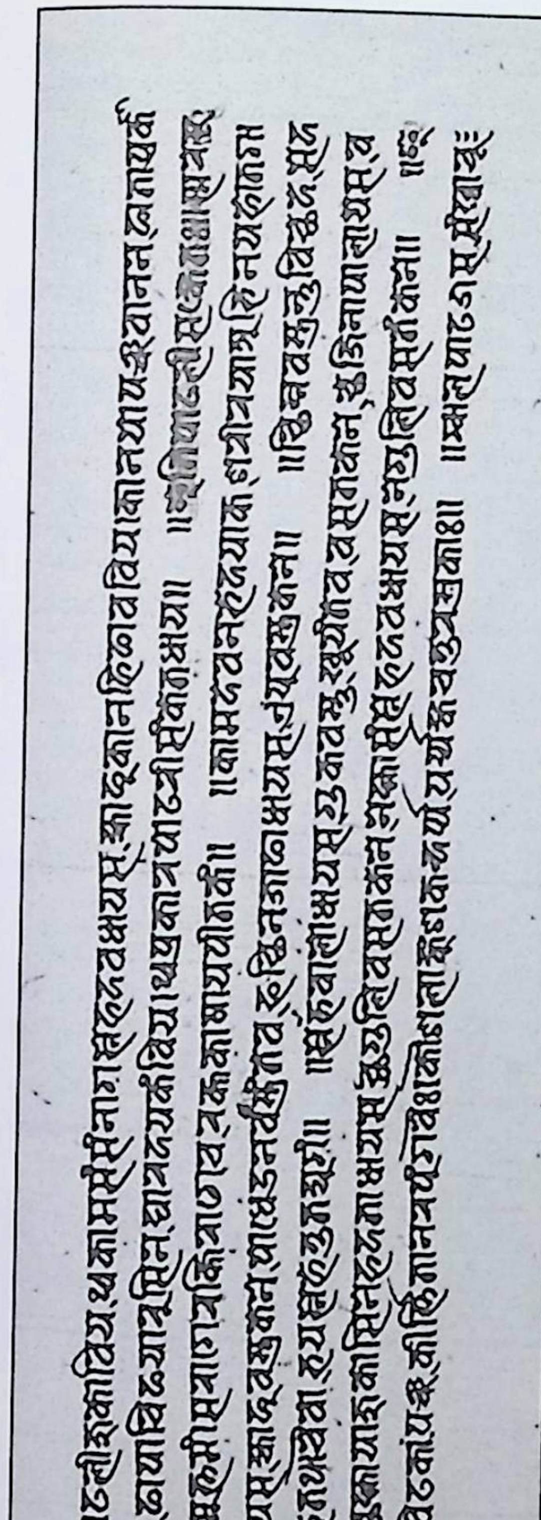

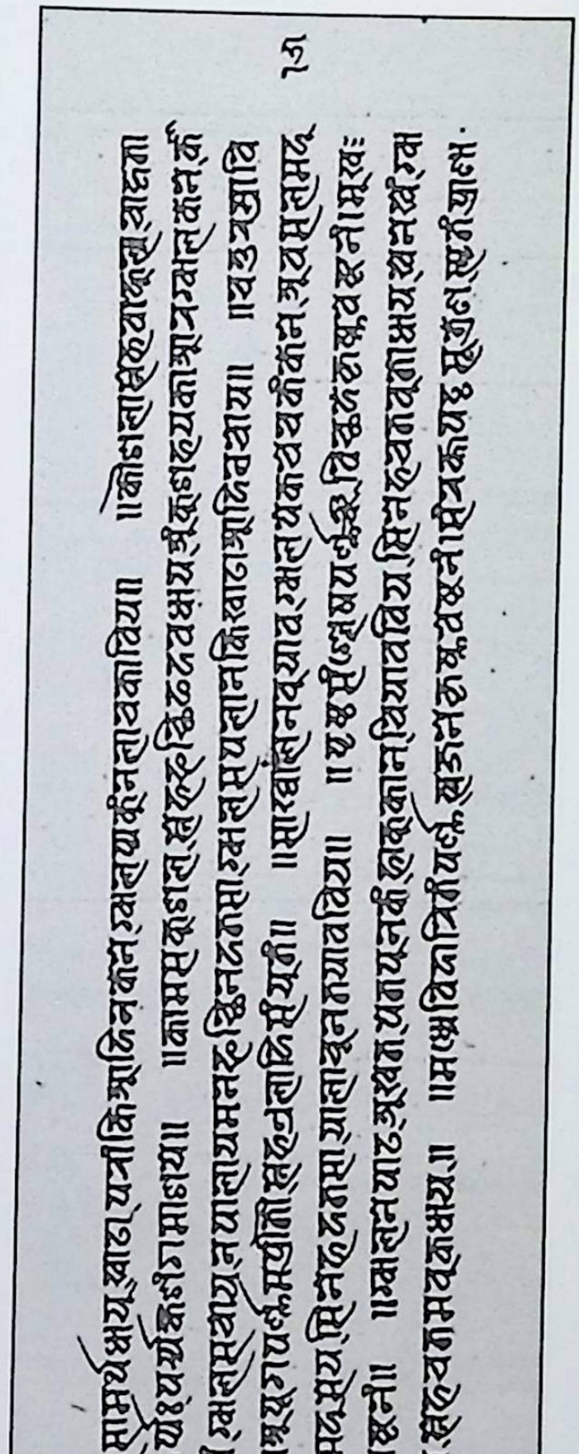

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

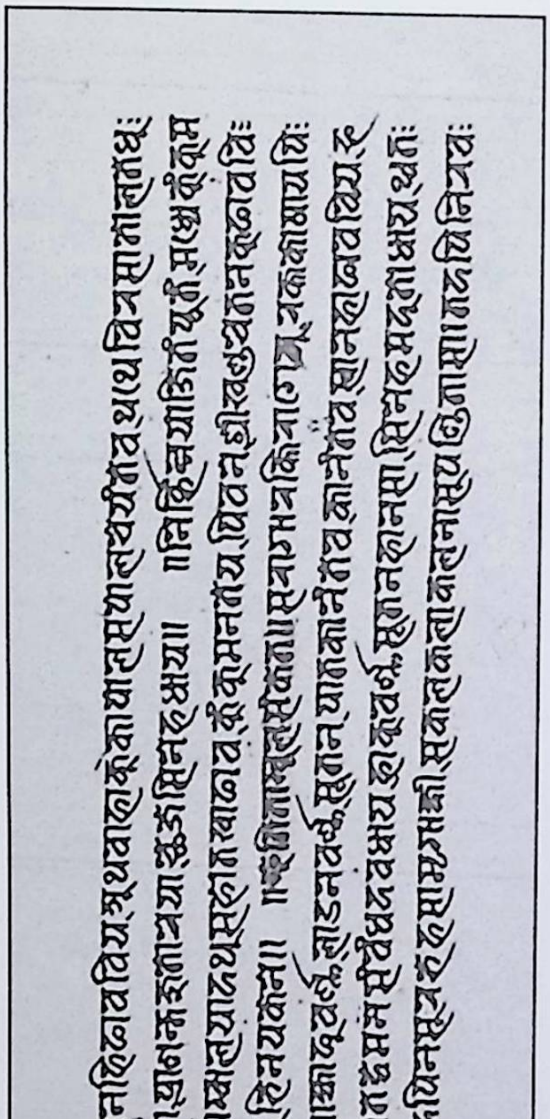

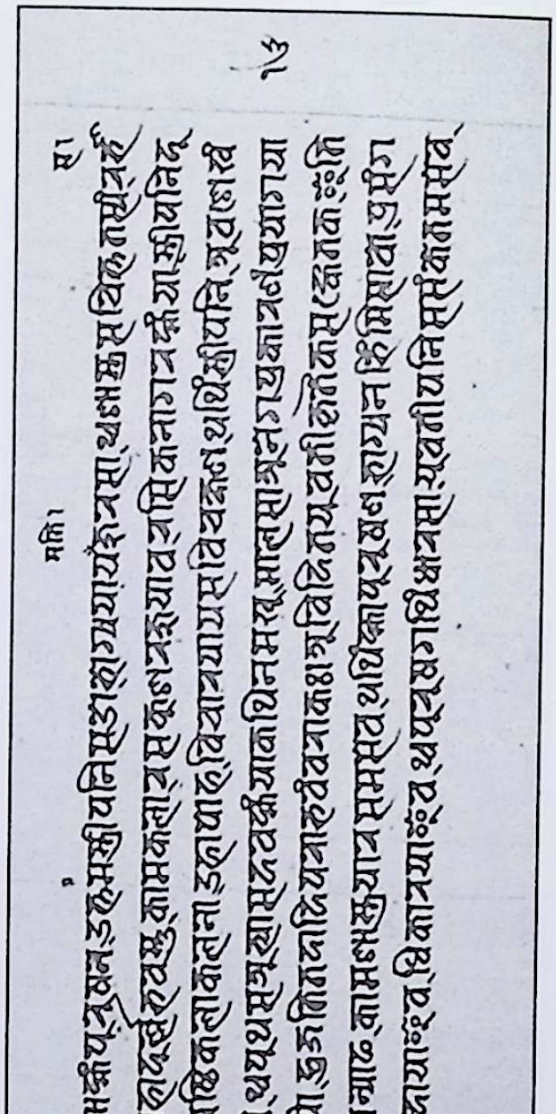

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

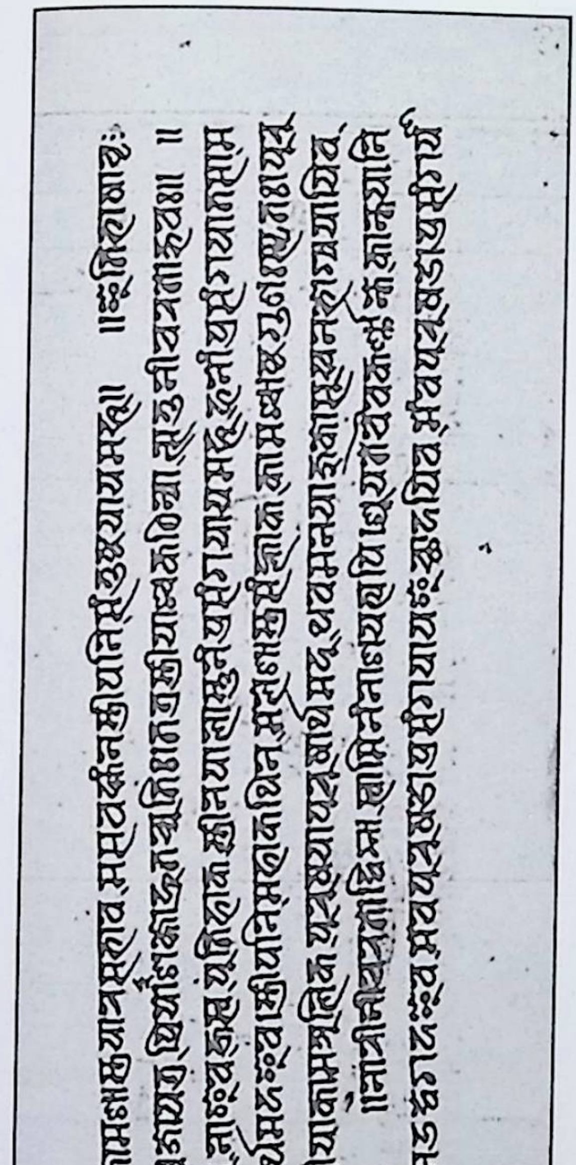

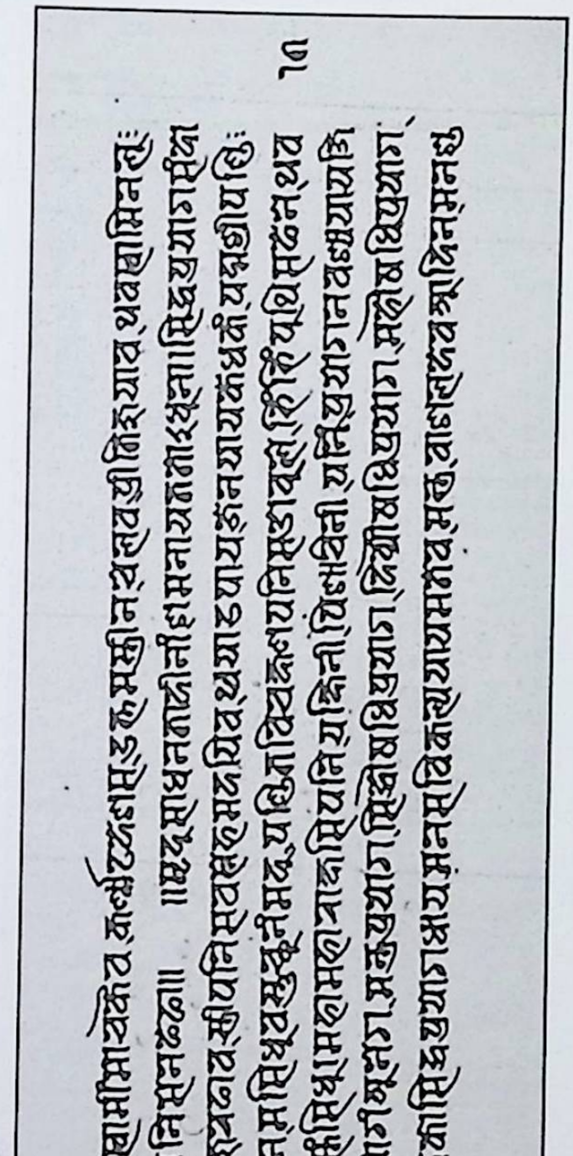

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

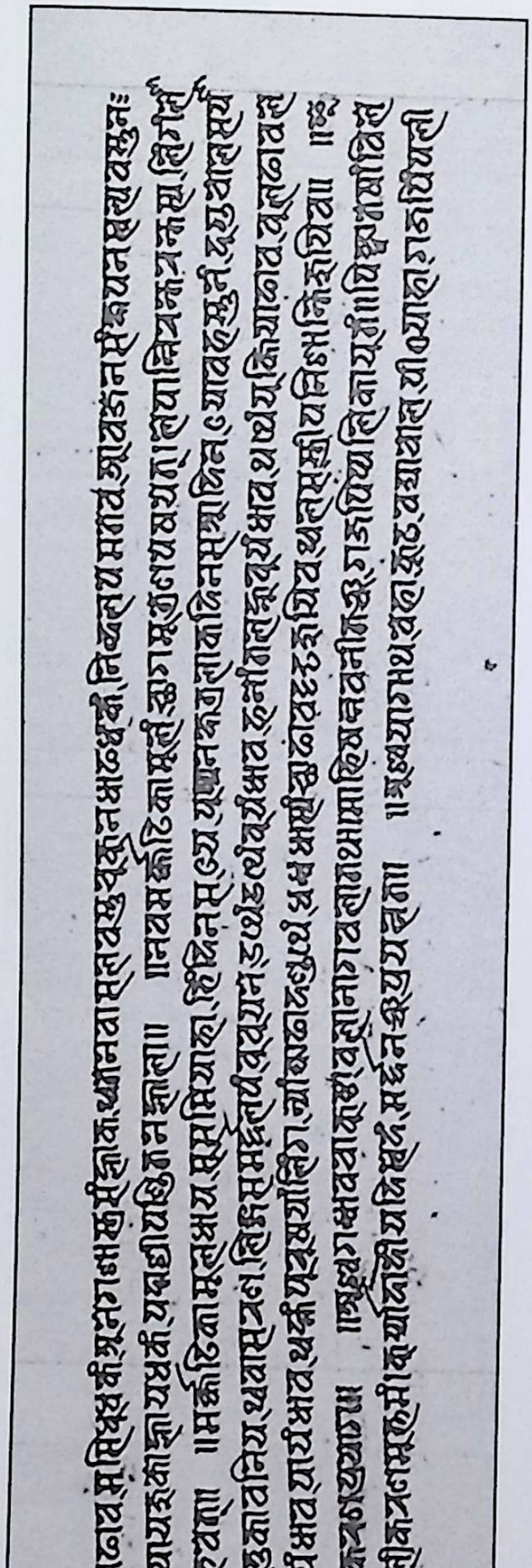

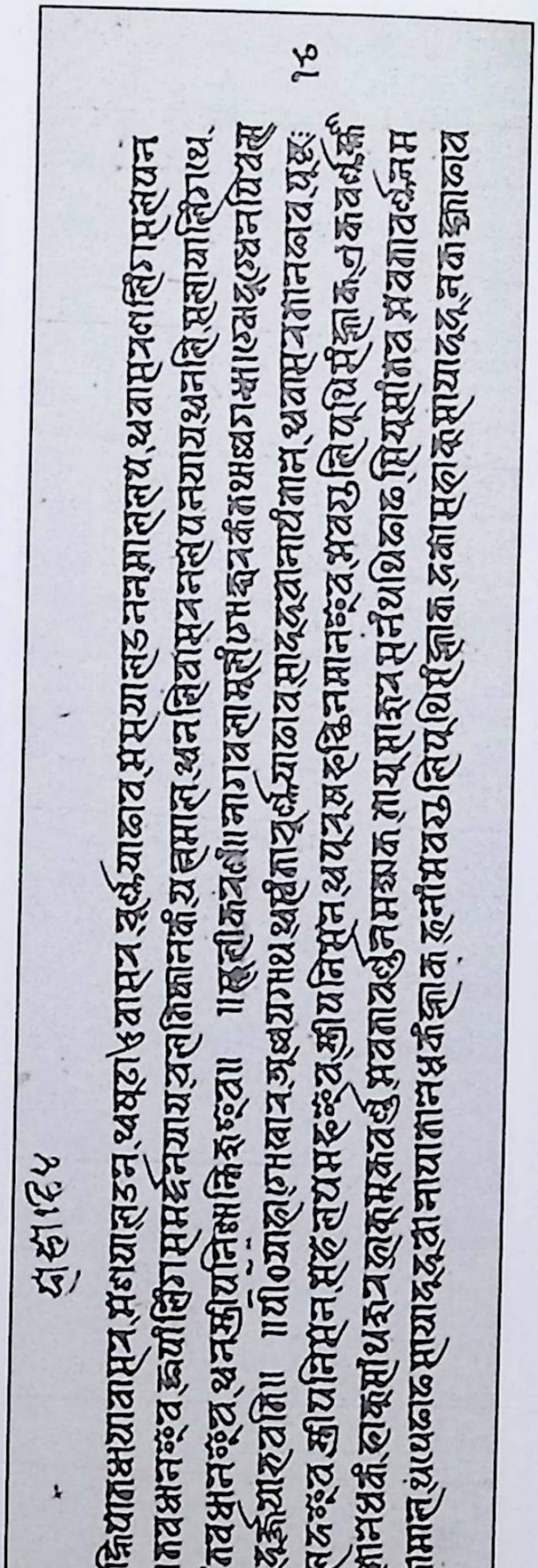

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

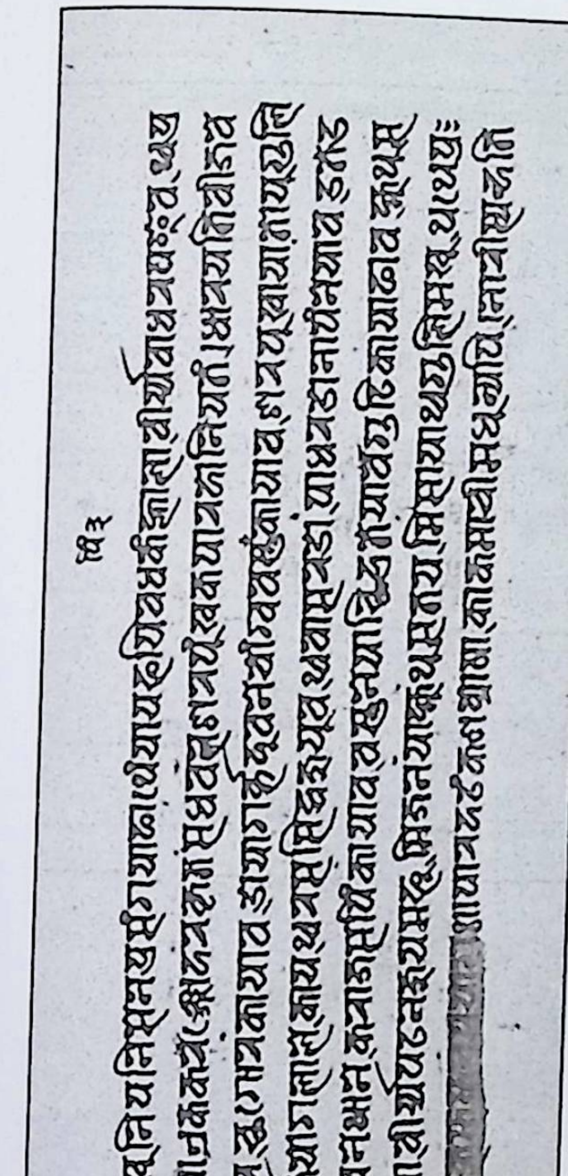

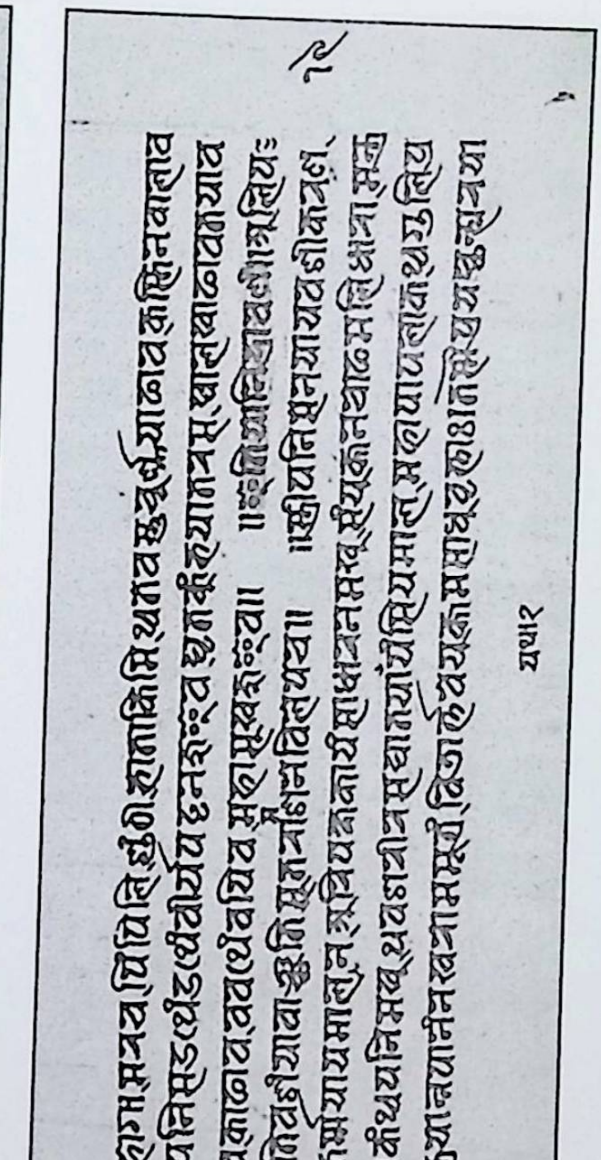

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

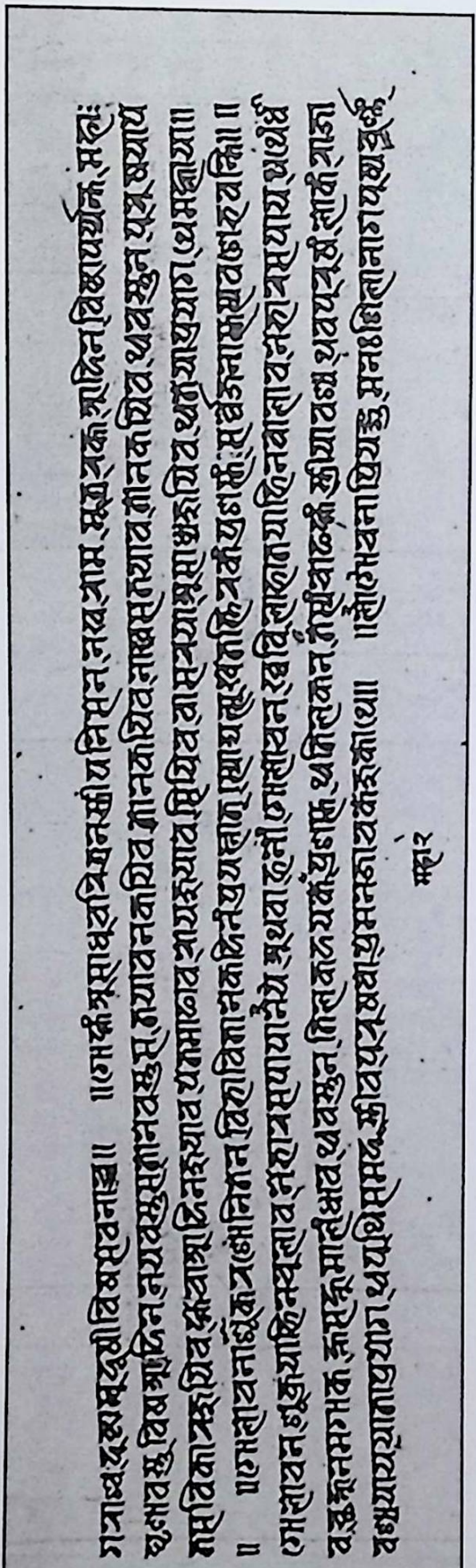

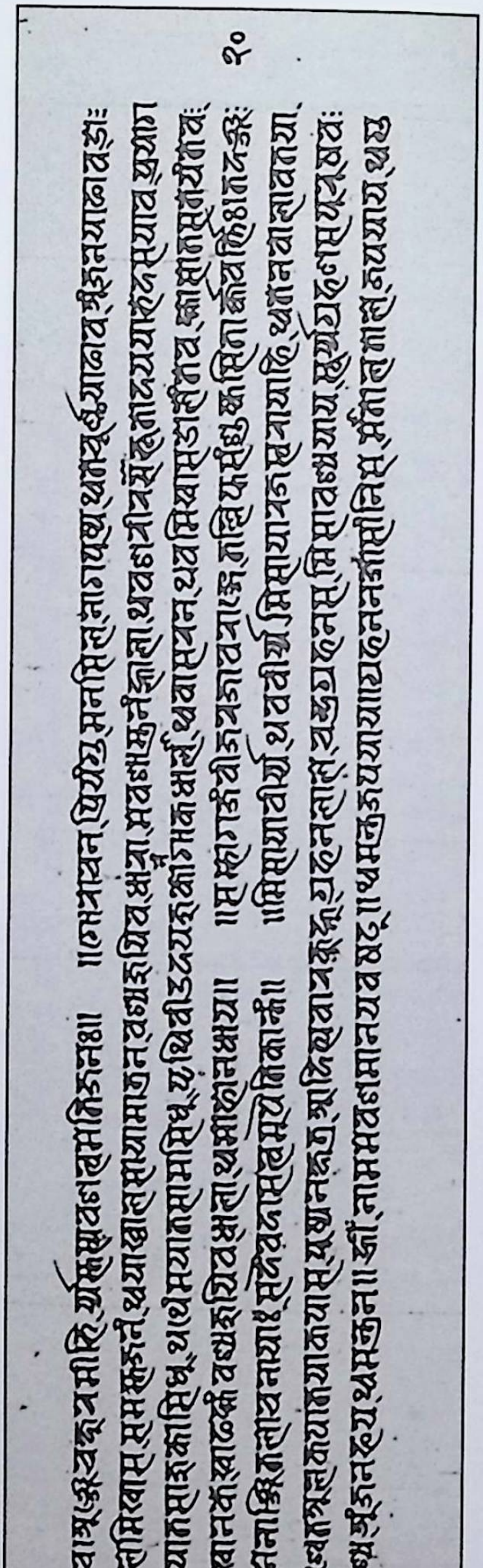

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

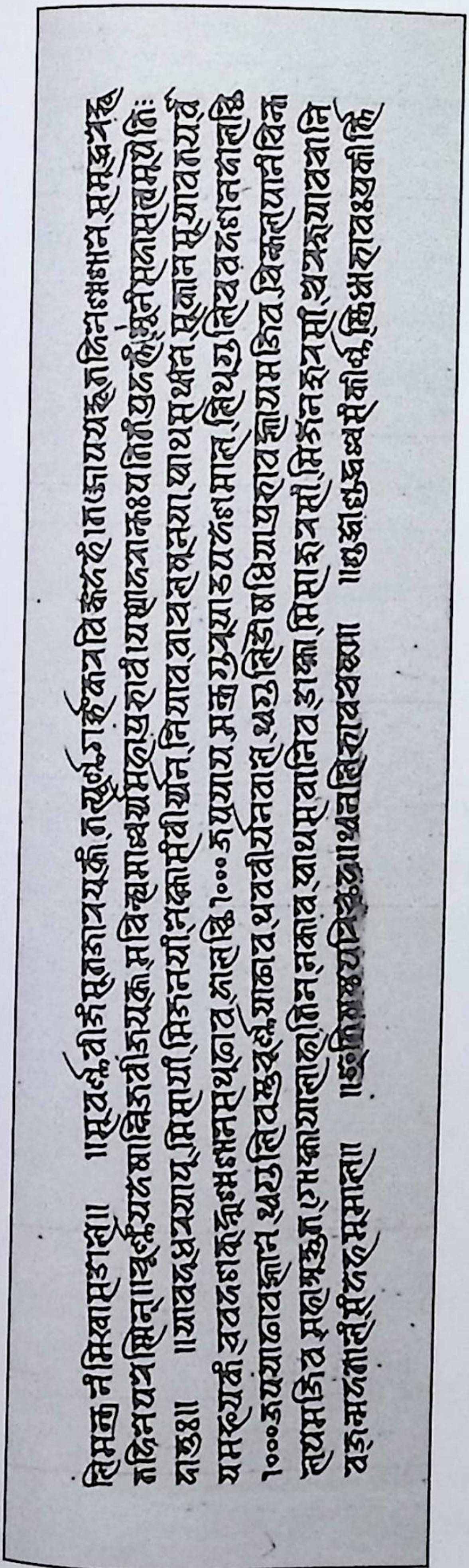

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

३. नागरसर्वस्वया सम्पादित पाठ

१ॐ नमो मकरध्वजाय[१] ।

स मुहुत्तकृत्तमपि यं स्मरन्नभिमतास्म नोहारिणीं,

लेभेत मदविह्वलां लड हकानिनीं कामुकः ।

तमुल्लसितडम्वलं सुरूचिराङ्गरागारूण,

न्नमामि सुमनःशरं सततमार्य्यमञ्जुश्रियं ।। ।।

प्रथमसं गुरू नमस्कार याङाव ग्रन्थ[२] दयकवम्हान अभीष्ट देवता नमस्कार याता । जेन थ्वम्हं कामदेव नमस्कार याङा बारंबारं, हनों श्रेष्ठ मंजुश्री नमस्कार, गथिंङ काम पंचबान[३] धररपं[४] बिज्याक, हनं गथिंग्व काम उत्तम नासाक[५] अगराग[६]न ह्याङु वर्ण्ण, हनों गथिंग्व काम, सम्यक प्रकारण उलास फछिना गोम्हं कामदेव मुहुर्त्त मात्र कामुकपसन, एकचित्तन स्मरण याइव, थ्वम्हं कामुकन, कामिनी भोग्य याय फल लाइव, गथिं कामिनी धारसा, थम बांछा[७] याङाथिं, हनों गथिं मन हररपे[८] फव, कमठपृष्ठ थिंग्व भग नाभि पर्यन्त लोमावली[९] दव, थथिंग्व कामिनीओ विलास याइव ।।१।।

---

१ कामदेवया मेगु नां (शर्मा गौतम, २०२६: ७)

२ न्हापां 'न्ठि याङाव ग्र' च्वयाः उकिया च्वसं चिं तयाः आस्वः हुयातःगु संकेत यानातःगु दु ।

३ कामदेवया न्यापु वाण – श्वेतकमल, अशोक, आम्र, नवमल्लिका व नीकलकमल (शर्मा गौतम, २०२६: ७)

४ ज्वनेगु, धारण यायूगु (मल्ल, २०००: २४०)

५ नस्वाः, सुगन्ध

६ मलम थें म्हय् बुलेगु छताजि सौन्दर्य प्रसाधन (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ७)

७ इच्छा (जोर्गेन्सन, १९३६: १२४) ।

८ लाकाः यंकेगु, हरण यायूगु (मल्ल, २०००: ५२०)

९ छातीनिसें त्यपुचातक दइगु सँ (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ९०८)

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

केचिद्भाषान्तरकृततया कामशास्त्रप्रवन्धा,
दुर्व्विज्ञेया गुरूतरतया केचिदल्यार्थका(पत्र १ख)श्च ।
तल्पज्ञश्रीविरचितमिदं सर्व्वसारं सुबोधं,
शास्त्रं शीघ्रं शृणुत सुधियोऽभीष्ट सर्व्वार्थकामाः ।। ।।

समस्त नागर रसिकपनिसें ल्हाला, हे पण्डिताः छेसकलसेनं शीघ्रनं बिलंभ मयास्यं थ्व शास्त्र ङेनेमाल, चित्त तस्य ङेनसा मनस इछ्या याङा समस्त अर्थ कामं लाइव, गोगुलि शास्त्र धारसा नागरपनिस शास्त्र, भाषान्तर याङ तयान कामशास्त्र प्रबंध याङ तया संकेत अनेग कथिंन गुलिन सेयं मजिव थाहा कायं मजिव धकं पण्डितपनिसेन ल्हाक, हनों गुलिछिनों पण्डितन ल्हाला, स्वल्पार्थक सूक्ष्म थुका, थथें संदेह दयाव चोलं, पद्मश्री पद्म नाम बौद्ध पण्डितन, समस्तया सार जुको लेयाव सुबोध सेय जियकाव विरचित प्रबन्ध याङाव दयका नागरसर्व्वस्व नाम शास्त्र थ्व ।।२।।

नाना विचित्रैः सुरतोपचारैः क्रीडासुखं जन्मफलं नराणां ।
किं शौरभेयीशतमध्यवर्त्ती वृषोपि सम्भोग सुखं न भुंक्ते ।। ।।

गथिङ सुरतोपचार आलिङ्ग चुम्बन, अनेक प्रकारण यायगुल उपचोल । शरछि सरछि सा बथानस चो(पत्र २क)ङ थुसान संभोग यायिव, थ्वगुर कामरस रसिकपनिस सुख मखु ।।३।।

हित्वात्मकामं शमयेद्वशी यो नितम्बिनीना मदनज्वरार्त्ति ।
कृपान्वितो मन्मथशास्त्रवेदी समाप्नुयात्स्वर्ग्ग सुखं स धीरः ।। ।।

गोम्हान थ्व आत्माया कामलता व कामिनीपनिस कामज्वरन आर्त्तमा पीडा सान्ति यायिव, थ्वम्हा नागर धाय, धीर धायं थ्व कामशास्त्र सव धाद्धयं थ्व वशीकरण कर्म्म सव थ्व दयावंत धायं थ्व, थ्वम्हान स्वर्ग्ग सुख भोग यायिव ।।४।।

तथाचाह महेश्वरः ।
मेलं ल्हाक थ्वगुर ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

कामन्त्यक्त्वात्मनः कामी, कामव्याधि निपीडितां ।
चिकित्सयति यो नित्यं, पदं प्राप्तोति कामिकं ।। ।।

गोम्हा कामीन, थव आत्मया काम तोलताव, कामव्याधिन पिडा याङाव तवम्हा स्त्रीया काम चिकित्सा याकइव, थ्वम्हान कामीकन पद लायिव ।।५।।

ज्ञानस्य शास्त्र धनाश्रयानां तिष्ठन्तु तावद्धनधान्यलाभाः ।
सुतार्थिनाम्नापि सुता दुलापाः श्रद्धावतां शोधयतां प्रयत्नात् ।। ।।

थ्वस शास्त्रस श्रद्धा दयमाल, श्रद्धा दतसा प्रत्यक्ष फल दइव, ज्ञान **(पत्र २स्व)** बिचारसं समस्त शास्त्रसं, धन अर्ज्जलपे[१०] वस्तुसं श्रद्धा दतसा, धन धन्य नाना अनेक वस्तु लाङाव सुस्वन चोनीव, थ्वतेन श्रद्धा दयमाल, प्रयत्न यायमाल ।।६।।

यथोपदेशेन वराङ्ग देशे, वीजस्य दिन्यास वशेन नारी ।
शङ्कल्पजव्याधिनिपीडिताङ्गी, समर्प्पयेत्सद्रविणं शरीरं ।। ।।

स्त्रीन शरीर गुरि सन्तर्पण प्रीति याइव, गथिं शरीर क्रिडान प्रद्रावस द्वव जुइव, अग्निस घेर न्याव थे, छुन याइव धारसा, बरांग देश धाय योनी, थे वीर्य विन्यास र्स्पर्श वशेन यथा उपदेशन थम सयाथें, गथिं स्त्री कामव्याधिन पीडरपं चोगो शरीर सर्व्वाङ्ग ।।७।।

जगन्तिवग्गार्प्रभवं येदेत कृत्यं ततस्सत्वहितैर्म्महद्भिः ।
बुधैर्व्विधेया न कुदृष्टिरस्मिन् गुणाङ्गहृद्या वचनेन सन्तः ।। ।।

जगत संसारं गोगुलि शृष्टि याय भावना ततिन, भिनीव, मभिनीव सिधयिव मसिधयीव, थ्वतेन पण्डित ज्ञानि विचक्षणपनिसेन, कुदृष्टि कपट थ्व कर्म्मस याय मतेव सत्त्व प्राणिया हित यायतेव, धर्म्म थथे याकम्हं पण्डित धाय, आस्वर सवम्हा जु**(पत्र ३क)**क्वतु पण्डित मखु, सत्वया उपकार धर्म्म याकम्हा पण्डित धाय, समस्त पण्डितनं भिङगुलि शास्त्रया प्रमान वचन लेयाव कायाथें, थ्वतेन सत्वया हित यायमाल । सत्व याय गुण गुणिपनिसके बिचार याय सत्व धाय थम धकं, आश्रम याङावम्हं आत्मा वर्ग्गपानि सत्व धाय, चित्त चित्तया उपकार भिं भावनां याचके, सत्व धाय स्त्री, स्त्रीपनिस उपकार शान्ति याय सत्वोपकार धाय थ्वते आदिन ।।८।।

१० आर्जन यायूगु (जोर्गेन्सन, १९३६: २२)

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

तथा च महेश्वरः ।

मुनिपनिसेनं ल्हाक ।।

सत्वोपकार परमा हि त्रिवर्ग्गसाराः सत्वोपकारसततं विदुषां विभूतिं ।

सत्वात्थमेव विदधीत यदाश्रयीत वैशैषिकं यइह तेन कृतं स शास्त्रं ।। ।।

त्रिवर्ग धाय धर्म्म, अर्थ, काम, थ्व स्वतायां सार, सत्वपनिस उपकार गुलि उत्कृष्ट भिं, समस्त पण्डितया सम्पत्तिं सत्वोपकार सर्व्वदां याय, गोम्हं सत्व थम आश्रय याक थ्वम्हं तवधानके, थ्वततिन विशेषण विचार सवम्हं भिं शास्त्र सव धाय ।।९।।

सत्वोपकारपरमो हि ममाग्रपूजा, सत्वोपकारपरमश्च पराभवः स्यात् ।

दुःस्वं सुस्वञ्च सम सत्व **(पत्र ३स्व)** *समानमिष्टं सत्वेषु यः प्रहरते स कथं मदीयः ।। ।।*

सत्वपनिस उपकार याङाया पुण्यया महिमा, फल गथेतो ल्हाय, समस्त देवनं ल्हाला, सत्वपनिस उपकार याङागुलि पूजा, समस्त पूजां न्हपा चोङ श्रेष्ठ पुजा, समस्तयासिनं उत्कृष्ट, सत्वया उपकार याय सुस्वं थ्व, पुण्यं थ्व, सत्वया अपकार याय दुःस्वं थ्व, पापं थ्व सत्वपनि उपद्रव दुःस्व गोम्हान बिइव, थ्वम्हान जेके सेवा यातसनं जे सेवा मषु धकं देवतापनिसेन ल्हाला, सत्वपनिसके याङा ततिन, जेपनिसओ इष्टमित्र धकं देवतापनिसेन ल्हाला, थ्वतेनं सत्संग याङाव बुद्धि भिं भावना छोय, थ्वनलि बिचार याय ।।१०।।

इति पण्डित पद्मश्रीज्ञान विरचिते नागरसर्व्वस्व त्रिवर्ग निर्ण्णयो नाम प्रथमः परिछेदः ।। ।।

प्रज्ञाकलायौवनजातिसम्पत्सौन्दर्यविद्यामदगर्व्वितािभः ।

सुदुर्ल्लभाभिर्व्वरसुन्दरीभिः, सम्भोग संजात सुस्वं यदिछेत् ।। ।।

गोम्हं पुरूष उत्तम सुन्दरीपनिसवो भोग याय इच्छा दतसा, थव शरीर साधन भिनकं याय माल, प्रज्ञा बुद्धि कला चतुः(पत्र ४क)षष्ठि कला यौवना, तरूणी जाति,

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पद्मिनी हस्तिनी, चित्रिणी, शंखिनी, सम्पत्ति सौन्दर्य सुरता, विद्या नाना शिल्प आदिन थुलाव चोङ, गथिं स्त्री धारसा, सुन्दली भाव ।।१०।।[११]

कारोचितैर्द्धूपितवस्त्रै रत्नज्वरैलाभरणैरनेकैः ।
कंठोपकण्ठोल्लसिताग्रपुष्प श्रग्भिश्च मत्तालिकुलाकुलाभिः ।। ।।

कालया उचित ततिन, समस्त धुप थाने, वस्त्र हिय, अनेक आभरण तिलाहिलान तिय, मुत[१२] पुल[१३] आदिन अनेग रत्न, गलपोट नुगरस आदिन, कोस्वायाव तय, स्वानमार आदिन मत्त जुयावचों, भ्रमलया मालान व्याकुल जुयकाव ।।११।।

नानाविधामोदविदग्धषासैः श्रीस्वण्डताम्बुलसुभाङ्गरागै ।
नरोत्तमो मन्मथशास्त्रवेदी प्रसाधयेत्साधु निजं शरीरं ।। ।।

नाना विधिन नासाक, कस्तुर आदिन बिपष वास, पात पटंवर वस्त्र आदिन श्रीस्वण्ड नासाक चित ताम्बुल ग्वाल भिं अंगराग चतुःसम आदिन, थ्वपनि आदिन, शरीरस व्याप्त याङाव, कामशास्त्रवेत्ता जुयाव, उत्तम शरीर याङाव मनुष्यया उत्तम भाग्यवन्तम्हंन स्त्रीपनि संभो(पत्र ४स्व)ग्य यायिव ।।१२।।

अनेकवाद्यं विविधास्त्रपंक्तिकं सुपुष्पधूपोज्वलपुष्पवासितं ।
विचित्रसत्पत्रवितानशोभितं प्रकल्पितात्यन्त मनोरमासनं ।। ।।

स्वि, मे, जन्त्र थाय आदिन, धनुविद्या आदिन अनेग शास्त्र विद्यान संयुक्त, नासाक धूप उद्वास वस्त्र नासाचके भिंभिं वसत, इलान, स्वाता, मोसलि आदिन ।।१३।।

प्रकम्पिपर्य्यङ्कसुघर्घरीरवं प्रबुद्धपारावतकण्ठकुजितं ।
रथाग्रहंसस्वन रम्यदीर्घिका जलोर्म्मिसलासकवातवीजितं ।। ।।

---

११ न्हापांगु परिच्छेदय् श्लोकल्याः १० तक वनेधुंकूगु स्वः । थन श्लोकल्याः ११ च्वय् माःगु स्वः । अथेसां सफू ल्हयःम्हेसिनं थुकियात वास्ता मतःसे क्वयूया श्लोकय् निरन्तररूपं श्लोकल्याः बियावंगु दु ।

१२ मोती

१३ पू, glass bead (मल्ल, २०००: २९३)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पलांकि[१४]स कल्पित घाङाव तय, घङला घंटा आदिन शब्द हेने, नासचा प्रहरस न्हेलन चायाव चोङ बलखुन सोली सुगा आदिन लुकु जित ङेने छुङापु शब्द ङेने, चकवा, राजहंस आदि हाराव चोङ भिं भिं पुषुरिस जलया रहुलिन कदके, वायुया फस आदिन तापकालस फय ।।१४।।

विशुद्धिभावोचितचित्रभूषितं सुरङ्गसिन्दुरविराजिकुट्टिमं ।
प्रहृष्टचेतःसुकेसारिकारवं विनिर्म्मयेद्वासगृहं मनोरमं ।। ।।

हृदयस शुद्ध भाव कपत मतेव उचित योग्य ततिन **(पत्र ५क)** लाङन चोया कोथा आदिन भिं भिं वसत आदिन तिये । नासाक चेत सिधरण तेय, मनस हर्ष बाधपु, भट्टु, कसमिल, आदिन भिं भिं स्वा ङेने, भिं भिं संफुल, तावल दांम, आदिन कोथास बोय, थास बोयाव तय, समस्त भिं भिं बस्तु देलांसा याङाव तय, मनोहर याङाव निर्माण याङाव तय, नासाचकाव ।।१५।।

द्वितीयः परिछेदः ।।

इति नागरसर्व्वस्वनीमशास्त्रया भाषावृत्ति द्वितीयया परिछिन्न जुरो ।।

रत्नोत्तमानां गुणदोषजातं तद्धारकानां च शुभाश्शुभानि ।
वर्ण्णप्रभेदैर्म्मणिमशुनानां प्रस्तावतः सत्वहिताय वच्मि ।। ।।

पद्मश्रीज्ञान पण्डितन ल्हालं मुट पुल माणिक्य हेल आदिन समस्त मणियां परिक्षा नागरम्हान याइव सत्वपनि सहित सोनिमित्तिन प्रस्तव अवसर ततिन रत्नया परिक्षा जेन ल्हाय अदिक वाङमूल रत्न समस्तयां गुणं दव, दोषं दव, थ्व रत्न धररपं शरीरस तवपनिस शुभं दव अशुभं दव समस्त मणियां, वर्ण्णया भेदन भीङ मभिं सोय ।।१६।।

तथा च रत्नशास्त्र ।

थ्वया परीक्षा रत्न शा(पत्र ५ख)स्त्रस ल्हाला ।।

---

१४ पालकी (मल्ल, २०००: २८२)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दोषोपमृष्टं मणिमप्रवोधाद्विभर्ति यः कश्चन किञ्चिदेव ।
तं वन्धुदुःखामयवंधुवित्तनाशादयो दोषगणा भवन्ति ।। ।।

गोम्हं पुरूषण दोषण संयुक्त जुयाव चोङ मणि, विचार मयास्य शरीरस तयिव, थ्वम्हं पुरूषयाके समस्त दोषं चोनिव, बन्धु मित्र नाश जुयिव, दुःख रोग दयिव बन्धुं थव[१५] थे थे धन आदि समस्तं मोयिव, थ्वतेन अलक्षण रत्न संधि याय मतेव ।। १७ ।।

गुणाः शुभागौरवकान्तिमत्ता स्नैग्ध्यं महत्वं समताटछेताच ।
दोषास्तथा विन्दुकलंकलेखास्त्रासोमलः काकपदंलघुत्वं ।। ।।

गोगुलि मणिया लक्षण दयिव, थथिंङ मणि संग्रह याङान, शुभ लक्षण यायिव गुण धाय छु छु तोयि वर्णन च्या जुयिव कान्ति तेज दव स्नैग्ध्यक्त[१६] लाका[१७] महागुणभु, अथवा समता माथ वाङ अथवा पानी कर निर्म्मल थथिंङ रत्न लक्षण धाय, थथिं लक्षण लाक मणिस फुति दतसा अलक्षण धाय, कलंक तोयुव वर्ण्णस हाकु लेखा आदिन वाङु ह्याङु एयु[१८] आदिन लेखा दव मभिं तरास दइ मल **(पत्र ६क)** बुलुस्यआन चोनिव हनोकं खाया तुतिथे त्रिलेखा तदं दव ह्याङु इयुव थथिं जुलङाव अलक्षण सेय ।।१८।।

तीक्ष्णाश्रिधारत्वसविस्तरत्वं गुणौतु वज्रस्य वदन्ति तज्ज्ञाः ।
शुक्त्युद्‌भवानां मृदुसूक्ष्मभेदसुवृत्तशुक्लत्वममी गुणाश्च ।। ।।

वज्र धाय हेल, वज्रया गुण नेता धकं ज्ञानिपनिसेन ल्हाला, छु छु धारसा फछिङन जव खड्ग धार थें, बिस्तारू जुस्य चतकाङ, थ्व नेता २ लक्षण संयुक्त धाय, कपालस म्याङ्या आदिन दव, शंखशं दव मुटि खोलासं दय फव शुक्तिस जायलपु[१९],

---

१५ 'बन्धुं' खँगवः च्वयुधुंकाः आखः त्वःफ्यूगुया चिं बियाः पत्रया च्वय् 'थव' खँगवः तनातःगु

१६ चुलुगु (मोनियर-विलियम्स, १९६४: १२६७)

१७ न्हापां 'काला' च्वयाः हाकनं खँगवःया च्वय् ल्याः बियाः आखः हिलाबुला जूगु धकाः संकेत यानातःगु

१८ म्हासुगु (मल्ल, २०००: ३२)

१९ जन्म जुइगु (मल्ल, २०००: १४६)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

गुलिया कोमल सूक्ष्म चुकुधाङ चाकल लाक तोयुव भेद दवँ कुतल मदु । थ्व पेता गुण ।।१९।।

सुजातिरत्नं परिवृद्धिहेतुत्निधानलक्ष्मीसुतसेवकानां ।
आरोग्यसौभाग्यफलायूषाञ्च विजाति रत्नासु विनाशवीजं ।।

सुजाति लक्षण राक रत्न लातङाव फछिङन बृद्धि जुयिव हेतु धाय कारण, थ्व रत्नया निमित्तिन तवधानिव उपरन बृद्धि जुयिव कायमोचा भिनिव सुपुत्र दयिव, चेर भ्वातिनन चित स्याइव, आरोग्य रोगी मजुयिव सौभाग्य सम(पत्र ध्स्व)स्त लोकन मान्य यायिव आयि बृद्धि जुयव, अकाल मृत्यु मुमाल, बिजाति अरक्षण भिंङ मभिंङ दव, थ्वतेन रत्न परिक्षा भिनकं याय माल ।।२०।।

तथाच रत्न शास्त्रे ।।

रत्न शास्त्रस महिमा ल्हाका ।।

गुणवङ्कण सम्पदां प्रसूति र्व्विपरीतं व्यसनोदयस्य हेतुरिति ।। ।।[20]

गुणवन्त रत्न जुरङाव अनेग प्रकारण बृद्धि जुयिव, संप्राप्ति नाना प्रकारण दुहा वयिव, पशु बेपाल बिलन लक कयिव, विपरीतं अरक्षण जुलसां व्यसनि दतसां जुवाल स्वुं आदिपं जुस्यं सम्पत्ति मोयिव ।।२१।।

बन्धूकपुस्कोकिलनेत्रगुञ्जतुल्यछविर्याऽत्र स पद्मरागः ।
आकृष्टनीलीरसवुद्धदाभां यो वालिपृष्टद्युतिरिन्द्रनीलः ।।

बंधुक[21] सेथफोलस्वान थें पुंस्कोकिल[22] नेत्र, पुरूष जाति मत्त जुस्यं चोंग्व,

---

२० थुगु भ्वः *नागरसर्वस्व*या प्रकाशित जुयाच्वंगु सफुली मदु ।

२१ छताजि स्वां, Pentapetes Phoenica (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ७२१) । नेपालभाषां थुकियात 'सेथफोलस्वान' धाइगु जुइमाः । मल्लं (२०००: ४९५) 'सितफोल स्वान'या अर्थ छताजि स्वां धकाः जक बियातःगु दु । अमरकोशय् 'बन्धुली' जक बियातःगु दु (तमोट, ११०३: २०) ।

२२ मिजंम्ह कोकिल (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ६३०)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

कोकिलया मिगोल[२३] थे गुजास्वापुर[२४] थे ह्याङु तेज धरलपं चोग्व मणि पद्मराक धाय, वासीकोलस[२५] थुङाव तव वासीगुया टोयिव जात्थिं तेज भ्रमलया दुगोत[२६] थें चोग्व वर्ण्ण इन्द्रनील धाय ।।२२।।

स्वद्योतपृष्ठनवशाड्वलसैवालाना तुल्यत्विषो म(पत्र ७क)लकता मनयो भवन्ति ।
रत्नोत्तमस्य हि शुभकारणस्य व्याख्याव्रतन्न कथिता क्षमुख्याः ।।

पुलुपुलुकेलाया दुगा थथे नक चुलि वव गुल्सिघासया वर्ण्ण थे तेज धररपु मणियाता मरकटमणि धाय । समस्त लक्षणयां लक्षण, अरक्षण शुभ अशुभ कारणस, थ्व रत्नया मूल उलृ वाङ धकं बिस्तारण थना मल्हाया यथें चुकुंधाङ, स्वल्पनं मुस्वी जुको ल्हाया, मेरे रत्न शास्त्रस बिचार याय माल ज्ञानीपनिसेन ।।२३।।

वैदूर्य्य एकः शिखिकण्ठनील स्तथापरो वेणुदरप्रकाशः ।
नानाविका आकरयोनिभेदैर्व्वज्रञ्च मुक्तामणयश्व सन्ति ।। ।।

श्रेष्ठ वैदूर्य्य विद्वल धाय मणि, म्हुसस्वा[२७]या गलपोट थे चोंगूल अथवा पत्याहर[२८] थे वर्ण्णं चोंगूल वै(दू)र्य्यं धाय । मेप्ता मणिपनि स्वालीया ततिन योनियां भेद ततिन नाना प्रकार नाना वर्ण्ण विकार जुस्यं चोंग्व, अनेक हेरयां अनेक प्रकार मुटयां अनेक प्रकार थ्व टतिन । अनेक प्रकार मणि दव, ज्ञानिपनिसेन निर्ण्णय याय, बिचाल यायमाल स्वव ।।२४।।

---

२३ मिस्वाग्वः

२४ थुगु स्वँग्वःया पायृछि अर्थ मालेमानि । संस्कृतया 'गुञ्ज' स्वँग्वःयात थन 'गुजास्वापुर'धयातःगु स्वनेदु । संस्कृतया 'गुञ्ज'या अर्थ तिसाज्वलंया नापतौलया लागि छ्यलीगु एकाई 'रक्तिका' सइगु मा *Abrus Precatorius* खः (मोनियर-विलियम्स, १९६४ः ३५६) ।

२५ 'वासी' स्वँग्वःया अर्थ 'गाढा वचुगु रंग, Indigo' स्वः (मल्ल, २०००ः ४६३) । थन 'वासीकोलस'या अर्थ वचुगु तरल पदार्थ जुइफु । अमरकोशया 'पुत्रपौत्रादिबोधिनी'स संस्कृत स्वँग्वः 'नीली'या अर्थ 'वंसी सि' बियातःगु (तमोट, ११०३ः २१) उल्लेखनीय जू ।

२६ दुगःक्वँय्

२७ म्हयृस्वा

२८ पंत्याःया हः (?)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

रत्नपरीक्षा तृतीय ।।

इति रत्न परिक्षा तृ(पत्र ७स्व)तीय परिछेन्न जुरो ।। ।।

नानाविदग्धवनसा मुख्या मदन प्रदीपकाः ख्याताः ।

वरकामुक प्रयत्नाच्छिक्षेदोदौ सुगन्धशास्त्रेभ्यः ।। ।।

कामदेवया[२९] मता दीप भिंभिं वस्त्र भिंभिं नासाक सुगधि समस्त शास्त्रस सिद्ध, थ्वतेन वर कामुक कामीम्हा पुरूषण न्हपां सुगन्ध शास्त्र नि सेने प्रयत्नन माल ।।२५।।

लोकेश्वरादिकेभ्योऽपटुमतिदुर्व्वोधगन्धशास्त्रभ्यः ।

सङ्गृह्य सारभोगं प्रविधास्ये सुप्रसिद्धपदैः ।। ।।

पद्मश्रीज्ञान पण्डितन ल्हाला लोकयाकें सोयाव, इश्वर, राजापनिसके स्वयाव, सार जुक्व कायाव, सुगन्ध नासाक प्रकार ल्हाय, भिं प्रसिद्ध जुको, थ्व शास्त्राया हा जुलसा लोकेश्वर[३०] बोधिसत्वन दयका बौधशास्त्र थि पिकाया, गथिं शास्त्र थ्व पण्डित मखु, निर्बुद्धिपनिसेन थ्व शास्त्र शय मफु, समुद्रस रत्न काया थे, जेन सार जुक्व काय ।।२६।।

कुन्तलकक्षगृहोदरवसनवदनसलिलपूगफलवोसान् ।

स्नानोवर्त्तनचूर्ण्णं वर्त्ति द्वे धूपदीपाख्ये ।। ।।

कुन्तल धाय, मिसातोस, कोफेलसाँ,[३१] साँ आदि नासाचके थाय, कक्ष धाय याक्व उदर (पत्र ८क) यंत, बदन ख्वालस वसन, वसतस चोने थाय, छेस नासाचके, नास्व, गोय, ग्वाल सेसा भिं भिं वसत आदिन नासाक, नास्वन स्नान याय, नासाक कोल चेकन आदिन बुय, नासाक धूप फय, नासाक दीप आदिन, भिंनकं स्त्रीनं पुरूषनं थव थवस शरीर सोभा याय, थथिङ थायस कामदेव स्थिति याङाव बियिव ।।२७।।

---

२९ 'काम' च्वयूधुंकाः आस्वः त्वःफ्यूगुया संकेत बियाः पत्रया च्वसं 'देव' तनातःगु

३० ईशाया गुंगूगु शताब्दीया छम्ह बौद्ध भिक्षु (त्रिपाठी व त्रिपाठी, २००४: १३) । गन्धशास्त्र च्वःम्ह थ्व हे मनू स्वः ।

३१ खुल्ला त्वःतातःगु सँ (मल्ल, २०००: ६१)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नखकर्प्पूरकुंकुमा गुरूसिल्हकमिति च केशपटवासः ।
क्रमवृद्धिभागरचितं भागत्रयशर्क्करास हितं ।। ।।

नकि[३२] भाग १ कपूल भाग २ कुंकुम[३३] भाग ३ अगुर[३४] भाग ४ सितल्हास[३५] भाग ५ थ्वते चूर्ण्ण याङाव थ्वया सोदें, सित सक्करा तय, सामान्य सास्वलं तेव[३६], मंस[३७] छि भागन कालसा मंस ४५ सास्वल माल, थ्व धूप वासन साँ नासाचके, केश पटवास । नकि भाग २ कर्प्पूल भाग ३ कुंकुं भाग ४ अगुरू ५ सितल्हास ६ तोयुव सास्वर थ्वते[३८] छ्याङाव साँ नासाचके ।।२८।।

पत्रकशैलकशिल्हक कुंकुममूस्मा भयाचेति ।
त्रिगुडाः काक्षिकवासो ग्रहातिथिशिस्विरूद्रवेगकरभागाः ।। ।।

पातक[३९] भाग ९ **(पत्र ८स्व)** पाथर कुंकुम १५ सितल्हास[४०] सिल्हक जुको भाग ३ तेवस्व कुंकुम ११ कसुर ४ हरल २ सितस्वार दुदु तेव, स्वोलां तेव भाग ३ सास्वर चाकु कस्ती त्रिगुड थथें ल्हाक, याको नातोनके ।।२९।।

कक्षवासः ।।

कस्तूरीकर्प्पूरं कुंकुमनखमांसिवालसिल्हकञ्च ।
चन्दनगुडकंक्रमशो वर्द्धितभागन्तु गृहवासः ।। ।।

---

३२ नस्वाः दयकेत छ्यलीगु छताजि पदार्थ, *Unguis Odoratus* (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ५२५) । थ्व पदार्थ शंखकीपास्वें प्राप्त जुइगु स्वः (मायकह्यू, २०११: २१६) ।

३३ दुस्वां, Saffron (मोनियर-विलियम्स, १९६४: २८७)

३४ Fragrant aloe wood, *Aquilaria Agallocha* (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ५)

३५ सिमां पिहांवइगु छताजि सुगन्धित पदार्थ (जोर्गेन्सन, १९३६: १६७), सिलाय्

३६ स्वदुगं

३७ ८० रक्तिकाया १ मंस जुइ (मल्ल, २०००: ३६१) । रेग्मीं (१९६६: ५२१) १० रति/रक्तिकाया १ मंस जुइ, १० मंसया १ तोला जुइ धकाः च्वयातःगु दु ।

३८ न्हापां 'तेथ्व' च्वयूधुंकाः आस्वः हिलाबुला जूगु धकाः आस्वःया च्वसं ल्याः बियाः संकेत यानातःगु ।

३९ तेजपात, *Laurus Cassia* (मोनियर-विलियम्स, १९६४: ५८१)

४० 'सितल्हास' स्वँग्वःधुंकाः अनावश्यकरूपं '७' च्वयातःगु दु ।

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

कस्तूर भाग १, कर्प्पूर भाग २ कुङ्कुम भाग ३ नकि भाग ४ नासाक भाग ५ बाल ६ सिल्हास ७ सिल्हासया परिकन अगुरं तेव, श्रीस्वण्ड ८ छें क्वथा वस्तु आदिन नासाचके ।।३०।।

जातीफलकस्तूरी कर्प्पूरचूतवारि संपिष्टं ।
धुपितमगरूकसिल्हक मधुगुडसितैश्च मुस्ववासः ।। ।।

जिलफोल, कस्तूरी, कर्प्पूर, थ्व स्वता समभाग निय, आव[४१]या ततिन निय हल, वु, तेव, अगुरू, सिल्हास, कस्तिन निय, थ्वते नापं छ्याय, धूप याय, मुस्ववास थ्वया कु तोने, म्हुथु नासाचके क्रमनं थ्व ङाता वासरं बृद्धि यायं धाव युक्ती सोयाव याय माल ।।३१।।

क्रमवर्द्धित त्वगेला मासीश ठ्यगुरू कुंकुमञ्चापि ।
घनच(पत्र ९क)न्दनजातिफललवङ्गकक्कोंलकर्प्पूरं ।।
अष्टाङ्गवंशरोचनसुकलितमतिस्वल्पशक्कर्रासहितं ।
पिष्ट्वा सहकालेरसै र्म्मुस्ववासोभूमिपालानां ।। ।।[४२]

लवाङत्वाच भाग १ याला २ नासक ३ मासी जठामासं धवशठी ३ अगुरू ४ कुंकुम ५ कसुल ६ श्रीस्वण्ड ७ जितफोल ८ लवंग ९ जातिकोश १० कर्प्पूर ११ वंशलोचन भाग ८ह तोयु सास्वर भाति तयमाल, नासाक आवति[४३] न्निय, राजाया मुस्ववास थ्व, वंशलोचन जुको दको वासरया न च्याबोस छिबो माल, थ्व वासरया अंकाथन बृद्धि यायं धाव ।।३२।।

वदनवास ।।

सूक्ष्मैलाकस्तूरी कुष्टतगरपत्रचन्दनैः सुतनुः ।
मलयानिलजलवासं रचय भूमिपालतिलकनां ।। ।।

---

४१ अं

४२ सफू ल्ह्यःबलय् दकले च्वयुया स्वभ्भ्वःया श्लोक जक ल्हययाः 'पिष्ट्वा सहकालेरसै...' छभ्भ्वः नेपालभाषा टीका च्वयुधुंकाः अलगग लाकाः च्वयातःगु स्वः ।

४३ अंया ति वा रस

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सुकम्याल याला सूक्ष्मै लाधा सूकम्याल जुक्वं धव, कस्तूरी, कुट, तगराज, हलपत्र धाय, पातकं तेव, श्रीखण्ड चूर्ण्ण याङाव सित फयकं तय माल, थ्वनंलि भिं नाखन निय राजापनिस चेत दयके, जलवास धाय ।।३३।।

कुष्ठतगरज्ञातिफलकर्प्पूरलवङ्गपत्रकैलाभिः[४४] *।*

वलतनु वासय शीघ्रं पूग (पत्र ९ख) फलंभूमियालानां ।। ।।

कुत, तगराय, जिलफोल, कर्प्पूर, रवंग, पातक, याला, थ्वते चूर्ण्ण याङाव गोयस छ्याय, पूगबास धाय ।।३४।।

त्वगगुरूमूस्तकतगरं चौरशठीग्रन्थिपर्ण्णकनखञ्च ।

कस्तूरीसंयुक्तं स्नानीय तत्प्रशस्यतेसद्भिः ।। ।।

लवाङत्वाच, अंगुरू, कसुर, तगराज, चोरमास, चोलपुष्प धाव शठीग्रन्थि, पण्डिक्षीर विदारी धाव नकि कस्तूरी, थ्वते नापं छ्याङाव स्नान याय, थ्वंनन बुयं भिं । स्नानिय पूर्ण्ण वासः[४५] ।।३५।।

कस्तूरकर्प्पूरं, कुंकुमचन्दनं मुदाहृतं क्रमशः ।

शशिकरवेदकराकृत भागेन चतुःसमोदितः ।। ।।

कस्तूर भाग १ कर्प्पूर भाग २ कुंकुम भाग ४ श्रीखण्ड भाग १६ थ्वते भागन चतुःसम धाय ।।३६।।

इति चतुःसमः ।।

कस्तूरीकर्प्पूरं चन्दनं शैलेयनागागुरूकञ्च ।

उद्वर्त्त नमिदमुत्तम मविरत सेव्यं नरेन्द्रस्य ।। ।।

---

४४ थुगु खँग्वलय् 'कर्प्पूरल' च्वयूधुंकाः आखः त्वःफ्यूगुया संकेत बियाः पत्रया च्वसं 'व' आखः तनातःगु ।

४५ न्हापां 'सवाः' च्वयाः आखः हिलाबुला जूगुलिं आखःया च्वसं ल्याः बियाः हिलाबुला जूगु धकाः संकेत यानातःगु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

कस्तूर, कर्प्पूर, श्रीखण्ड, पाठ कुंकुम, नाग धाय रूपकेशरं तेव, कसुरं तेव, अगुरू थ्वते चूर्ण्ण उद्वर्त्तन बुय[४६] राजाया वस्तु थ्व ।।३७।।

इति उद्वर्त्तनं ।।

शैलजवाललवङ्गक त्वव्यत्रकसु(पत्र १०क)रभि शिल्हतगरञ्च ।
मांसीकुष्ठसमेतं चूर्ण्णं क्षितिपालतिलकानां ।। ।।

पाथ कुंकुम, बाल, लवङ, लवाङत्वाच, पातक, कस्तुर, सिल्हास, तगराज, नासाक, कुट, थ्वते चूर्ण्ण याङाव राजापनिस योग्य चितः ।।३८।।

इति तिलक ।।

कर्प्पूरागुरूचन्दनमुस्तकपूतिप्रियङ्गुवालञ्च ।
मांसीचेति नृपानां योग्या रतिनाथधूपवर्त्तिरियं[४७] ।। ।।

कर्प्पूर, अगुरू, श्रीखण्ड, कसुर, जठामास, प्रियंगु, बाल, नासाक, थ्वते चूर्ण्ण याङाव, धुन दयके, राजाया योग्य धुपबत्ति धाय, कामदेवयां अतिप्रिय वस्तु ।।३९।।

इति धूपवर्त्ति ।।

नखागुरूसिल्हकवालकन्दुरूशैलयचन्दन श्यामाः ।
क्रमवृद्धि भागरचिता वर्त्ती रतिनाथकान्तेयं ।। ।।

नकि भाग १ अगुरू २ सिल्हास ३ बाल ४ कुन्दुरू चोवा ५ पाठर कुंकुम ६ श्रीखण्ड ७ प्रियंगु ८ थ्वते चूर्ण्ण याङाव धुन दयके, धूपवासं तेव, कामदेवया प्रिय धूप थ्व ।।४०।।

इति धूपवर्त्ति ।।

---

४६ सफुली 'पुय' जुयाच्वंगु

४७ 'रतिनाथधूप' च्वयधुंकाः आखः त्वःफ्यूगुया चिं बियाः पत्रया च्वय् 'व' आखः च्वयातःगु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection.

सुरदारूमरूवमुस्तेकलाक्षगुरूशालचूर्णकर्प्पूरं ।
नृपवासकगृहयोग्या मदनोद्भपदीपवर्त्तिरियं ।। ।।

देवदार, **(पत्र १०ख)** दुधरपु[४८], कसुर,ज लाहा, अगुर, सिल्हास, संख्वाल, **कर्प्पूर थ्वते चूर्ण धूप याय राजाया[४९] आदिन देलाछे कोथा वसतं नासाचके, कामदेवन दयका कामदेवया महाप्रिय धूप थ्व ।।४१।।**

इति धूपवर्त्ति ।।

गन्धरसागुरूकुन्दुगुग्गुरूसज्जरसपूतिकर्प्पूरं[५०] ।
श्रीवाससिल्हचन्दनमित्यपरा दीपवर्त्तिरियं ।। ।।

ननुवा गंधक, अगुरू चोवा, गुंगुर, देवदार थाक्व, कर्पूर, परेस्वान, केसरं तेव, सिल्हासं श्रीखण्ड थ्वते चूर्ण्णन कापलस बुलाव इताल ङलाव मता च्यायं धाव कु थानें धाव, थ्वते दीपया इति दीपवर्त्ती ।।४२।।

गन्धाधिकारश्चतुर्थः परिछेदः ।।
इति हाभाषावृत्तिगंधाधिकार चतुर्थः परिक्षदः ।।

कलाकलापैश्चयुतंसमस्तै गुणैरसंकेतविदं हि कान्तं ।
प्रम्लाननिर्म्माल्यमिवोस्टजन्ति गुणाधिका नागरिकास्तरूण्यः ।। ।।

कान्त धाय, कला चतुःषष्ठि कामकला कल्याप भुषण, नाना शास्त्रया अनेग लाक उपचार सेव, समस्त गुणन संयुक्त स्वास मेवओ जवाप याय फव थथिंम्हं पुरूषं संकेत मसेर **(पत्र ११क)**सा भिं भिं तरूणी स्त्रीपनिसेन तोलतइव, थम छुया स्वान म्लोन जुस्यं सुस्वुर गानङाव, थ्व स्वान हाकातिङाव छोया थें थ्व पुरूष तोरतइव, गुणन

---

४८ न्हापां 'धदुरपु' च्वयाः 'ध' व 'दु' आखःया च्वसं ल्याः बियाः आखः हिलाबुला जूगुया संकेत यानातःगु ।

४९ 'राजाया' च्वयूधुंकाः 'दि' आखः च्वयाः उकिया च्वय् आखः हुयातःगुया संकेत यानातःगु ।

५० थुगु स्वँवलय् 'सज्जर' धुंकाः आखः त्वःफ्यूगुया चिं बियाः पत्रया च्वय् 'स' आखः तनातःगु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

संयुक्त जुयाव संकेत सयाव चमत्कार दव, स्त्रीपनि नागरिका धाय, थ्वतेन संकेत जेन ल्हाया ।।४३।।

ततोऽन्यचिन्तां परिहृत्यधीमान् यतेत संकेतक शास्त्रकेषु ।
सुतां हि सम्मानसहस्रभाजां यूनां वधूधिक्कृतिरेव मृत्युः ।। ।।

बुद्धिवन्त नागरपनिसेन समस्त चिंता तोलताव, संकेत सास्त्रस चित तस्यं यत्न यायमाल, थ्वनलि तुनि मेवता विचार, शास्त्रसं ल्हाया द, सन्त पण्डितपनिस सन्मान तवतवधाङन अनेग प्रकारण मान्य याङाव तयापनिस बिशेषण ल्याचमोपनिस स्त्रीपनिसेन धिक्कार निन्दा हेस्यातङाव मृत्यु धायं, थोगुलि सिकयासिनं मभिङ ।।४४।।

नारीसङ्केतकं वक्ष्ये चक्रभाषांसमुद्रयाः ।
पोट्टरीवस्त्रपुष्पानां ताम्बूलस्याप्यनुक्रमात् ।। ।।

नारी धयान, नले नाली संकेत सेय, बेमबाव कारणन नारी धारसा, नरं नारी, नर धारसा नारी नरं वक्रभाषा[५१] **(पत्र ११ख)** संकेत, अंग संकेत मुउ संकेत, पोट्टली संकेत, वस्त्र संकेत पुष्प संकेत, ताम्बुलया संकेत, संकेत अनेग प्रकार दव, थ्व समस्तं अनुकक्रमेन जेन ल्हाय ।। भाषा संकेत पुनभास आदिन ल्हाय, वररूचि[५२] भाषा प्रकृतिन वक्रभाषा कथिन शास्त्रस व्यंग अर्थ धाय स्तुति ल्हायाव निन्दा याय, निन्दा ल्हायाव[५३] स्तुति याय, थ्व अर्थ काव्यप्रकाश[५४] धया पुथस ल्हाला ।

---

५१ ग्रन्थय् गल्तीवश 'चक्रभाषा' च्वयातःगु ।

५२ वररूचियात विक्रमादित्यया नवरत्नमध्ये छगः रत्न व पाणिनीया सफूया वार्त्तिका च्वःम्ह 'कात्यायन' धकाः नालातःगु दु । संस्कृत साहित्यया आपालं काव्य-संग्रहदुने वररूचिया नां वयाच्वंगु दु । वररूचिया ई ईशाया ९-१० गूगु शताब्दी जुइमाः धकाः अनुमान यानातःगु दु । वररूचिया आपालं कृतिमध्ये प्राकृतप्रकाश नांजाः (स्टर्नबास्व, १९८०: ३७९-३८०) ।

५३ 'ल्हा' च्वयूधुंकाः आस्वः त्वःफ्यूगुया चिं बियाः पत्रया च्वय् 'या' आस्वः तनातःगु ।

५४ अलंकारशास्त्रसम्बन्धी मम्मटया कृति । मम्मटया जन्म काश्मीरय् जूगु स्वःसा शिक्षादीक्षा वाराणसीइ जूगु स्वः । मम्मटयात ईशाया ९ गूगु शताब्दीया मध्यपास्वेया च्वमि धयातःगु दु (स्टर्नबास्व, १९८०: २१५) ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

निःशेषच्युतचंदनं स्तनतटं निर्म्मिष्टरागोऽधरो
नेत्रे दूरमनंजने षुलकिता तन्वी तवेयं तनुः ।
मिथ्यावादिनिपूति बान्धवजनस्याज्ञातपीडागमे
वापीं स्नातुनितो गतासि न पुनस्तस्याधमस्यान्तिकं ।।[५५]

महातवधाङना कामकला विलास कुशल विचक्षण थथिं स्त्री छम्हान काम ज्वरण दग्ध जुयाव महानागर पुरूष छम्हं गुप्तन थव सुखी छम्हा छोस्यं बोनकर छोक मनथा वयके मालन, खं सव विचक्षण सुन्दरीम्हं लेयाव छोयाम्हं सखी थ्व पुरूषण प्रसंग याङाव लिछोस्यं हव, पुरूष मउ, थ्वगुलि कारण स्त्रीन सेयाव अन्तःकरणस क्रोध, बचनस[५६] मधुर याङाव व्यंग भाषा **(पत्र १२ क)** संकेतन थव सखी हाङा निशेष श्लोक । हे दूति, हे मिथ्या फसखं ल्हाक, थव मित्रया पीडा दुःख मसेव, जे ह्ङवने पुरूष बोन वने धकं वाङ, थ्व अधम पुरूषयाके छ मवाङ छ स्नान यात वाना खम, छन कुच[५७]स श्रीखण्ड चेतन कुङा, थ्व मदतो ग्वालनया अधर[५८] म्हुथुसिस रंग मदतो, मिखास आजलं ओला, आजलं मदतो, छन सर्व्वांगं चिम[५९] काकल वव, जिवखे छन, जेन छोया थाय मवाङ धकं ह्ङेलाव ल्हाया, भाव छु धारसा, थम नागर धकं बोनकर छोयाम्हान भ्वातिनि प्रसंग याङाव छोस्यं हव, अधम पुरूष थ्व धकं व्यंग अर्थ भाषान निन्दा याङा, थ्व थें व्यंग भाषा कथिन व्यंग धाय वक्र ।। ।।

फलं पुंसि स्त्रियां पुष्पं, कलप्रश्नेङ्कर स्मृतः ।
दाडिमन्तु द्विजे ज्ञेयं पनसः क्षत्रिये स्मृतः ।। ।।

से जुको मिजन सेय । स्वान जुक्व मिसाजन सेय । अंकुल धाय चुलि वव, प्रश्न यातसा छन गोगुलि वंश धाया, धारेण ब्राम्हन सेय, फनसेन क्षत्रि वंश राजा सेय ।। ।।

---

५५ थ्व प्यभ्वः व उकिया नेपालभाषा टीका नागरसर्वस्वया प्रकाशित जूगु छुं नं सफुली दुथ्यानाच्वंगु मदु । थुपिं भ्वः मम्मटया काव्यप्रकाशया प्रथम उल्लासदुने 'काव्यया भेद : उत्तम अथवा ध्वनिकाव्य' शीर्षकदुनेया श्लोकल्याः २ पाखें ल्हययातःगु खः (सिंह, १९९८: १४) ।
५६ 'वचन' च्वयुधुंकाः आखः त्वःफ्यूगुया चिं बियाः पत्रया च्वय् 'स' आखः तनातःगु ।
५७ स्तन (मोनियर-विलियम्स, १९६४: २८७), दुदुपो (तमोट, ११०३: ३०)
५८ क्वय् च्वंगु म्हुतुसि (मोनियर-विलियम्स, १९६४: १९)
५९ चिम्सँ (?)

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

कदलीजं फलं वैश्य, तथाम्रं शूद्रजे पुनः ।
राजपुत्रे द्वितीयेन्दुर्घनछाय(पत्र १२स्व)स्तु भूपतिः ।। ।।

म्वाचं[६०]न वैश्य जात, ठकुल सेय । आपन शूद्र जात सेय, चंद्रमा धारसा रा(जा)या काय नेम्हाम्हा सेय । मेघ छाया धारसा भूपति तवधाङ राजा सेय ।। ।।

दुःकूले कालपुष्पा स्यात्सरः सामन्त्रपुत्रके ।
मध्यान्हो यून्यपक्व स्याद्वारे पक्वंतु वृद्धके ।। ।।

हाकु स्वानन मभिङ वस सिय । बलान[६१] गामया पलमानया काय सेय, मध्यान बान्हिन ल्याचमो सेय, सें थजुल अपक्व वस्तुन बालक मोचा सेय । म्वाचं थजुल, पक्व वस्तुन ज्याठ सेय ।। ।।

ब्राह्मण्यां कुन्दपुष्पं स्याद्राजपुत्र्यास्तु मालति ।
मल्लिका वैश्यपुत्र्यान्तु शूद्र पुत्र्यांच कैरवं ।। ।।

भोयुस्वाणं[६२]न ब्राम्हणीपनि सेय, जिलिस्वानन राजाया म्ह्याचपनि सेय । मल्लिका ह्याङुन च्याक, जिरिस्वानन वैश्यपनिस म्ह्याचपनि सेय । चवलबं[६३]न शूद्रया म्हाचपनि सेय ।। ।।

वणिक्पुत्रां सरोजञ्च महत्यामुत्पलं तथा ।
कामुको भ्रमरः प्रोक्तः कामिन्यां चूतमञ्जली ।। ।।

पलेस्वाणन बणियापनिस म्ह्याच सेय । उफोलन तवधाङया म्ह्याचपनि सेय, भमरण **(पत्र १३क)** कामुक मिजन सेय । आप बुथ्वाचान कामिनी स्त्रीपनि सेय ।। ।।

---

६० म्वाय्/केरा

६१ थुगु स्वँग्वःया अर्थ सीकेमानि । संस्कृत स्वँग्वः 'सरः' (पुस्वू)या थासय् थुगु स्वँग्वः छ यलातःगु स्वः ।

६२ छताजि चमेलीस्वां, *Jasminum multiflorum* (मल्ल, २०००: ३६०)

६३ चवःस्वां, Water Lily। थुगु स्वँग्वः संस्कृतया 'कैरव' स्वँग्वःया अनुवादकथं छ्यलातःगु स्वः । अमरकोशया नेपालभाषा टीका 'पुत्रपौत्रादिबोधिनी'स 'कैरव'या अर्थ 'तोयु उपल' बियातःगु दु (तमोट, ११०३: १४) ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

तथाह्वानेऽङ्कुशश्चापि[६४] *प्राकारो वारणे स्मृतः ।*
श्छन्नश्चन्द्रा निशीथिन्यां दिनछन्न रविः स्मृतः ।। ।।

शरते बोनेयाता अंकुश, वयमते धकं गानेस पतस्वार[६५], रात्रि स्विङुस्यं सु[६६]न आदिन भुनसा चंद्र सो, थ्वथे न्हिनस सुन आदिन तोकपुस्यं (म)चोनसा सूर्य सेय ।। ।।

आद्ये यामपि संस्वः स्यान्महाशंस्वो द्वितीयके ।
पद्मस्तृतीयके यामे महापद्मश्चतुर्थके ।। ।।

शंस्वन ह्ङपाया सुठांगुलि पहर सेय, मनुष्यया कपालया कोसन नेपहर गुलि सेय, परेस्वानन स्वपहर गुलि सेय । महापद्म शलछि हर परेस्वाणन प्यपहर सेय, शंस्व १ महाशंस्व २ पद्म ३ महापद्म ४ ल्यास्वया संख्या ल्हाक ।। ।।

रामस्तु पंचमे यामे विरामः षष्ठ उच्यते ।
प्रवरः सप्तमो ज्ञेयः प्रत्यूषश्च तथाष्टमे ।। ।।

राम धायान ङागुलि पहर सेय, विराम अन्त धायन षुगुलि पहर सेय, उत्तम धायान न्हसगुलि पहर सेय, प्रत्यूष प्रतःकाल धायान च्यागुलि पहर सेय थ्व तति(**पत्र १३स्व)**न भाषाया संकेत सेय ।। ।।

इति भाषासंकेतकं ।।

क्षेमप्रश्ने कर्ण्णलता कथिता कथिनेपि सा ।
कंचदंशस्तु कामार्त्तापुरः स्नेहे शिरोच्चर्ने ।। ।।

न्हसपोतस सुयाव तयागुलि आदि थिरसा छे फवरा धाय । साँ आदिन थिरङाव, कोमर जुव सेय, नुगल थिरसा सिनेह दव सेय, कपालस थिलसा पुजा याङाव भ्यातुकव सेय, थ्व ततिन अंग प्रस्न केने ।। ।।

---

६४ 'तथाह्वाने' च्वयूधुंकाः उकिया च्वसं डकारया चिं 'ऽ' च्वयाः त्वःफ्यूगुया संकेत बियातःगु ।

६५ पःस्वाः

६६ सुपाँय् (मल्ल, २०००: ४७०)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मध्यमावशरप्रश्ने तर्ज्जनीपृष्ठयोजिता ।
अवसरेऽञ्जलिर्ज्ञयः आह्वाने कुञ्चिताङ्गली ।। ।।

दथु चोला देतानकाव केने जे अवस दव धाय, अंजलि होत जोयलपं केने, जे अवसर जुरा धाय, जेके वा धकं बोने स्त्रीनं थजुले, पुरूषनं थजुले, तर्ज्जनी आदिन बेलकोत याङाव केने ।। ।।

अगुष्ठतर्ज्जनीमध्या पूर्व्वदक्षिणपश्चिमाः ।
उत्तरानामिका चेति दिशा ज्ञेया अनुक्रमात् ।। ।।

म्हाला केनसा पूर्व्व दिग, चोला केनसा दक्षिण दिग । दथु चोरा केनसा पश्चिम दिग । अनामला केनसा उत्तर दिग, थ्व काथान चतुर्द्दिग सेय ।। ।।

कनिष्ठा(पत्र १४क)मूलमालभ्य रेखाः पञ्चदशःक्रमात् ।
अङ्गुष्ठस्योर्द्धरखांताः स्मृताः प्रतिपदादिषु ।। ।।

चलाचाया मोलस म्हालाया चोन, थिस्यं तयाव लेखा चोया थें केने, छपोल केनसा पादु तिथि, नेपोल केनसा दुलाख तिथि सेय, थ्व ततिन जिमङागुलि तिथियां संकेत सेय ।। ।।

शुक्ले वामकरे ज्ञेया असिते दक्षिणे करे ।
यद्यस्पृशन्ति कामिन्यस्तस्यार्थ न्निपुनं स्मरेत् ।। ।।

शुक्ल पक्षे जुरसा देलपा लाहातं केने । कृष्ण पक्ष जुरसा जवपा लाहातन केने । शुक्ल पक्ष तोयु ला कृष्ण पक्ष खिङु ला । थ्व ल्याख मिसात्वसेन केङ खाचु । थथिं समस्तं निपुनम्हं नागल धाय ।।

इति अंगसंकेतकं ।।

स्नेहः सुगन्धिवस्तूनि पूगं खदिरसारकं ।
अतिस्नेहे च सूक्ष्मैला जातीफल प्रियङ्गकं ।। ।।

सिनेहे दवया अभिनय केने, छु वस्तुङ आदिन नासाक वस्तु गोय,

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

स्वयरगुलि फछिन सिनेहे दले, शुकम्याल, याला जातीकोश लवाङ प्रियंगु अति स्नेहया अभिनय ।। ।।

स्नेहछेदे प्रवोरं स्यातद्युगं चिरसंगतौ ।
कामज्वरे (पत्र १४ख) कटुद्रव्यं मृद्वीका संगमाशय ।। ।।

स्नेह मदतो धाय पुर केने, पुल नेगोल केने ताकालन तुनि छव नपालाङा धाय । कामज्वरन पीदरपं चोङ धायस, पालु वस्तु केने । छव नपालाय इछ्या दव धायस मिटसे[६७] केने ।। ।।

देहार्प्पणे तु कर्प्पासं, जीरं जीवसमर्प्पणे ।
भल्लातकफलं भीतौ, भयाभावे हरीतवं ।। ।।

जे शरीर छन यत्थे याव धाय अभिनय कपास केने । जे जीव छन येथें याव धायस जीर केने । जे ग्याङा धायस बालाल[६८] केने । जे ग्याङा मदु धायस हरल केने, थ्वपनि थ्वपनि अभिनय संकेत सेय ।। ।।

सिक्थेन निर्म्मिता मुद्रा पञ्चाङ्गुलिनस्वांङ्किता ।
वेष्टनं रक्तसूत्रेण, पोटलीः परिकीर्त्तितं ।। ।।

पोतचुन आदिन न्ह्यायाव शरीरया आकार रूयकाव ज्याय, थ्व मुद्रा पोटली धाय । अथवा गोदा[६९] जुको चिङाव ङापाचिङया लुसिन चिन छुयाव तय, थे ह्याङु कान हिने, थ्व धाय पोटली ।। ।।

मदनासङ्गतः सिक्थ संरागे रक्तवेष्टनं ।
पञ्चवानक्षतत्वेन पञ्चाङ्गुलिनस्वक्षतं ।। ।।

मदन **(पत्र १५क)** काम संगत धायस थ्व पोटली जुको बिय, थ्व कामसं

---

६७ अंगूर (जोर्गेन्सन, १९३६ः १४३)

६८ भल्लाटकी (जोर्गेन्सन, १९३६ः १२५) । संस्कृत शब्दकोशय् 'भल्लाटकी'या अर्थ 'काजु' बियातःगु दु (मोनियर-विलियम्स, १९६४ः ७४८)

६९ भचा तःग्वयूक ग्वाराचिनाः दयूकातःगु वस्तु (जोर्गेन्सन, १९३६ः ५२)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

संगनाग स्नेह दव धायस ह्याङु कान हिङाव बिय । कान यो पञ्चवानन ङाता प्रकारण जे पीडा यातो धायस, ङापाचिङ्या रूसिन घार दयकं बिय । थ्व प्रकार पोटरी संकेत धाय ।। ।।

इति पोटली सङ्केतः ।।

स्मरेष्टद्भिन्नदेहत्वे सछिद्रं वस्त्रमुत्तमं ।
सरागे रक्तिरागे च, रक्त काषायपीतकं ।। ।।

कामदेवन भेद याक, शरीरया अभिनय होतगाङ वस्त्र केने । स्नेहे दव धायस ह्याङु वस्त्र केने, पोधे[७०] उन वस्त्रं तेव, फछिन जाङा धायस एयु वस्त्र केने ।। ।।

छिन्नवस्त्रन्तु विछेदे सेदसाग्रन्थि सत्तमे ।
एक स्नेहे तथा चैवोभयस्नेहे तु तद्युगं ।। ।।

स्नेह बालो धायस गुक वस्तु खुयं तेव, वसत केने, छे जि नापालायस वसत गाथि छियाव केने । छम्हाया जुको सिनेह दता धायस छगुलि वसत केने, नेम्हासं स्नेह दव धायस नेगुलि वसतं केने ।। ।।

इति वस्त्रसंकेत ।।

ताम्बुलविटका पञ्च कीर्त्तिता नरपुंगवैः ।
कौशलाङ्कुशकन्दर्प्प पर्य्यङ्कचतुरस्रकाः ।। ।।

ग्वालपाट ५ स संख्वा चू(पत्र १५ स्व)न तयाव बिरसा, कामकलास सामर्थ धायु, स्वाटा परांकि आदिन केने, ग्वाल प्यकुंन लाचका बिय ।। ।।

कौशला स्नेहबाहुल्य चाहतावंकुशस्तथा ।
मदनार्त्तो च कन्दर्प्प पर्य्यङ्क शंगमाशये ।। ।।

---

७० थ्व छु रंग स्वः सीकेमफुनि ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection.

कामस कुशल, स्नेह फछिङ दव धाय, अंकुश हयका आ(का)र ग्वाल केने, कामन पीडलपं चोले, कन्दर्प्प[७१] थें ग्वालस चोय नपालाय मन फछिन दतसा ग्वालस पलानकि स्वाटा आदिन चोय ।। ।।

चतुरश्राविधानो यो, बीटोऽनवसरे तदा ।
अपूगपर्ण्णमप्रीतौ स्नेह एलादिसंयुतं ।। ।।

साख्वालन बुयाव ग्वालपेक चेचक[७२] केने, अवसल मदु सेय । गोय मदु ग्वालन स्नेह मदु सेय, सिनेह दतसा याला चून तयाव बिय ।। ।।

पृष्ठसंश्लेषपर्ण्णञ्च विछेदे कृष्णवेष्टनं ।
मुख्वसंलग्नपर्ण्णेवा विछेदे रक्तवेष्टनं ।। ।।

ग्वाल नेपाट अस्वेत पेतपुनकं, हाकु कानं चियाव बिय, सिनेह चतबुतो धाय, स्वेनेस्वें ग्वाल पेतपुनकं ह्याङु कान चेय स्नेह चतमबुक धाय ।। ।।

मध्ये विदारितं पर्ण्ण त्यजने कृष्णवेष्टनं ।
सरंक्त पट्टसूत्रेण स्मृतं प्राणा(पत्र १६क)न्तसंगमे ।। ।।

ग्वालया दथुस प्वाल स्वाङाव हाकु कान हिङाव बिय, अथवा हाकु कापोलस पोलचेयं तेव थथे बिरसा तोलते धुनो धाय । ग्वाल छबेलस ह्याङु पात कान चेयाव बिलसा प्राणन्त जुतोरेया छे जे सिनेह धाय ।। ।।

निर्भिन्नयोजितं पूतं मध्ये कुंकुमपूरितं ।
वाह्ये चन्दनपंकाक्तमत्यर्थमनुरागतः ।। ।।

ग्वालया दथुस होत स्वाङाव कुंकुमन तेय, पिवने श्रीस्वण्ड चेतन कुङाव बिय, फछिन छे जे नेम्हासं सिनेह दव धाय, थ्व ततिन अभिनय केने ।। ।।

इति ताम्बूलसंकेत ।।

---

७१ कामदेवया मेगु नां (मोनियर-विलियम्स, १९६४: २४९)

७२ चिनाः (जोर्गेन्सन, १९३६: ६२)

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सरागारक्तिरागेषु रक्तकोषायपिञ्जरैः ।
सूत्रैरस्नेहकेकृष्णैः पुष्पमालाप्रगुम्भिता ।।

ह्याङु वर्ण्ण लाउन वर्ण्ण सूतन, पात कानं तेव, कानं तेव स्वान हाङाव बिय फछिङ सिनेह दव धाय, एयुव सुतन हाङा व बिरसा भाते द्वे मने संबध दव धाय, हाकु वर्ण्ण सूतन हानसा सिनेह मदुतो धाय, थ्व ततिन स्वान हाङाया संकेत ।। ।।

इति पुष्प संकेत ।।

यदपि न सुरभेह सा मृगाक्षी सकलकलाकलनासु पण्डितासा ।
*तदपि निरव **(पत्र १६ख)** शेषकामशास्त्रा,विहितपदेषु मतिं विवर्द्धयेत् ।। ।।*

गोम्हं पुरूषनं उत्तम स्त्रीपनिसओ भोग्य याय मति[७३] जुरसा थ्व शास्त्रस चित्त तस्यं रस[७४] भाव विचार याय मालं । मुर्खम्हं यालभ्य भिं स्त्रीपनि मखु महादुर्ल्लभ वस्तु कामकला रस कुशर जुयाव रसिक नागरम्हंया स्त्रीपनि दुलंभ मखु, चलाया वउथें डाङ मिस्वा तावास्यं भिं चतुःषष्ठि कला कलना उहापोह विचार यायस विचक्षण थथिं स्त्रीपनि अवशे स्वं मसया मदु, समस्तं शव, कामशास्त्रया भाव थथिं स्त्रीपनि थ्व पुथस अभ्यास दवम्हंया कथिन मखु, मालसा अनेग प्रकारणं प्रयोग याय, थ्व शास्त्रस सोयाव ।। ।।

कथमपि यदि संगमस्तयास्या [७५] द्व्रजति तदादि पराभवं वराकः ।
अविदितयुवतीकृतैकसङ्केतक इति रत्नकुमारको यथैव ।। ।।

बराक धाय शास्त्रस बुले मन्याङ कामशास्त्रया रस मसेव थथिंम्हा पुरूषण भाग्यन भिं मिसावो, प्रसंग यायिव थ्वम्हं पुरूषं अवश्यनं कामिनी स्त्रीपनिसेन निन्दा याइव धिकार याइव, थ्व पुरूष गथिं धारसा युवतीपनिस संकेत मसेव (पत्र १७क) मोचातोओ म्हेता थें चोनइव, स्त्रीपनिसके, थ्वतेन कामशास्त्रया रस भाव मसवम्हंन स्त्रीपनि संतुष्ट याय मफु ।। ।।

इति भाषावृत्तिन संकेत डातां परिछिन्न जुरो ।। ।।

---

७३ 'भोग्य याय' च्वयधुंकाः 'मति' च्वय् त्वःफ्यूगुलिं पत्रया च्वय् तनातःगु ।

७४ 'र' च्वयधुंकाः पत्रया च्वय् 'स' आस्वः तनातःगु ।

७५ सफूया टीका च्वःबलय् न्हापां 'संगमस्तस्याया' च्वयूलाःगुलिं हाकनं 'स्या' व 'या' आस्वःया च्वय् ल्याः बियाः आस्वः हिलाबुला जूगुया संकेत यानातःगु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मृदुह्रस्वध्वजो यत्र प्रियोऽशक्तोद्रुतच्युतिः ।
तत्र स्त्रीयाश्च कठिन्यात्स तु नीचरतोद्भवः ।। ।।

ध्वज धाय पुरूषया लिंग, गोम्हं पुरूषया लिंग मृदु नाइव ह्रस्व, पुतिहाक स्त्री नपा लास्तुनं प्रसंग यायमफु, हनो प्रसंग यातसा मथानं वीर्य्य लित जुइव, हनों प्रसंग यायमाल समर्थ मदइव । स्त्रीपनि महाकथिन मेले शास्त्रसं ल्हाक कामश्चाष्ट गुणः स्मृतः । पुरूषयासिनं च्यादे ८ उपर स्त्रीयाके काम दव धकं स्त्रीया काम अलिक पुरूषया पुरूषार्थ मदु थव मनया जुको सुखन भोग्य यायिव, थ्व नीच रत धाय, उत्तम मखु । स्त्रीया संतोष मदु ।। ।।

नारी नीचरतोद्विग्ना स्वामिनं नाशयत्यपि ।
श्रूयते चैव कर्ण्णान्टे कान्तया निहतः पति ।। ।।

नीच रत जुरङाव स्त्रीपनिस मन उद्वेग दइव, मेव पुरूषओ प्रसंग याय इछा दयिव, मेव पुरूषओ प्रसंग या(**पत्र १७ख**)तङाव, थव स्वामिया घरसार आदीन मोयिव, थव स्वामीं मोचकैव, कर्ण्णाट देशस उत्तम स्त्रीन चेलव[७६] प्रीति जुयाव थव स्वामिन लुमदाङाव थव हस्तन थव स्वामि मोचकव धकं जेपनिसेन ङेङा ।।

मृदुसाधनतादीनां शमनाय ततोऽ धुना
सिद्धप्रयोग सर्दोहान् कथयामि समासतः ।। ।।

मृदु सोधन क्रिडा जुरङाव स्त्रीपनिसव स्नेह मदयिव, थ्वया उपाय जेन यायके धकं, पद्मश्री पण्डितन ल्हाला, समस्त वस्तुयां प्रयोगया साध्य प्रयोगन मसिधु वस्तु छु नं मदु, पण्डित विचक्षणपनिसओ बुले, भिं भिं पुथिस ङेने, थवननं विचाल याय, युक्तिनं जोजलपे सरङाव समस्तं सिधु । महा महाराक्षसिपनि, यक्षिनी, पिशाचिनीपनिं, प्रयोगन वश्य याय जिव, स्त्रीपनि जुलसा प्रयोग यातङाव सुख साध्य प्रयोगं अनेग मन्त्र प्रयोग सिद्धौषधि प्रयोग, दिव्यौषधि प्रयोग महौषधि प्रयोग, युक्त प्रयोगं दव, सिद्ध प्रयोग जेन ल्हाय, प्रत्यक्ष दको सिद्ध प्रयोग धाय, मनस विकल्प याय मतेव, मन्त्र वाशल देव आदिन मन शु(**पत्र १८ क**)द्ध मजुरङाव

---

७६ च्यः

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मसिधु धकं अनेग शास्त्रसं ल्हाक, थ्वतेन वासल वस्तु चुकुनधाङ धकं निन्दलपे[७७] मतेव, आव जेन संक्षपन स्वल्प वस्तुन प्रयोग याय जुको ल्हाय धकं पद्मश्री पण्डितनं ल्हाला ।। ।।

नवमक्कर्टिकामूलं छागमूत्रेण पेषयेत् ।
लेपान्निरन्तस्य लिंगंलाहोपमं भवेत् ।। ।।

मक्कर्टिका मूल धाय, सुसमि[७८]या हा भिं दिनस लूय[७९] पुष्य नक्षत्र लाक दिनस आदिन लूयाव हस्तुनं दुगु चोलसया चोन थुतुकाव निय, थ्व वासरण लिङ्गस मर्द्दलपं[८०] बुबुयने उत्थें उत्थें बुयं धाव, हनों तलन्हु बुयं धाव, थथें युक्ति याङव बुलङाव लेपन यायं धाव, पायं धाव, थ्वम्हं पुरूषयां लिंग न्यां ज्याङा दण्ड थें घन्ध धास्यं छाङाव दृढ जुयिव थ्वलस स्त्रीपनि शान्ति जुयिव ।।

इति दृढीकरण प्रयोग ।। ।।

अश्वगन्धा वचाकुष्ठा बला नागबला तथा ।
माहिषंन्नवनीतंञ्च गजपिप्पलिकायुतं ।। ।।
पिष्ट्वा तेषां विलेपेन स्थुलीकरण मूत्तमं
कुर्य्यादादौ यदिस्वेदं मर्द्दनञ्च प्रयत्नत ।। ।।

अश्वयागाथ, बेहा, कुट, वद्याचोल, पीठया हा, गजपिंपली **(पत्र १८ ख)** धाय भटि न्हिपोत धाया वासर, मेशया लउन थ्व षुटा ६ वासर चूर्ण्ण याङाव, मेसया लउन[८१]न माललपे[८२], थ्व वासरण लिंगस लेपन याय, लिंग तवधानइव, हङपां लिंगस मर्द्दन याय, चलति कानकं यत्न माल । थ्वलि वासरन लेपन याय, थ्वनलि सलाया लिंग थे स्थूल जुस्यं तवधानइव थ्वन स्त्रीपनि शान्ति जुइव ।।

---

७७ निन्दा याय्गु
७८ Cowhage, Cowach (मल्ल, २०००: ५०२)
७९ लीगु, पुयाः काय्गु
८० मर्दन याय्गु, न्याक्क बुलेगु
८१ ताजा मख्खन (जोर्गेन्सन, १९३६: १५०)
८२ छचाःलिं हिनेगु, भुनेगु (जोर्गेन्सन, १९३६: १४२)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

स्थुलिकरणं ।। ।।

नागवलामूलं गोक्षुरकं तथाश्वगन्धा ।
ग्वोदूग्धेन पिवेत्स ह, नारीषु दुर्ज्जयोभवति ।। ।।

पीठया हा, गोस्वार, अश्वयगाथ, थ्व स्वंता चूर्ण्ण याङाव सादुदुवो नापं तोने । थ्व वासर तोनङाव, पुष्ट जुयिव बल दइव, स्त्रीपनिसेन सेहेलपे[८३] मफइव, स्त्रीपनिसेन थ्व पुरूष फछिन मानइव, मेवगुलि पुथिसं ल्हाक एकवर्णम्हा साया दुदु तोने धकं हाकुसां थजुर, हाकु मुक वर्ण्ण मेवता वर्ण्णन मज्याक, तोयु सा जुरसनं थथिङाङ सियुसां तेव, मेवता वर्ण्णन मच्याक, जुको माल, थथेङाङ साया दुदुवो नापा तोने धकं ल्हाक, हनों मेवगुलि पुथिसं ल्हाक, दकोस हाकु साया दुदु, नक न्ह्याङाव **(पत्र १९क)** हस्तुनं तोने, थ्व महाप्रस्त धाव, थ्वम्हं पुरूषण चलखुनिपनिसेन प्रसंग याङा थें यायफयिव धकं ल्हाला, वीर्य्य बाधरपइव[८४], थ्व प्रकारण मिसातो वश्य याय ।।

इति वलिकरणं ।। ।।

एककरञ्जोदरकृतसधवलशरपुंस्वकपारदो नियतं ।
धारयति वीजवेगं पुंसां वदनार्प्पितो यावत् ।। ।।

कलाज धया वासर, छगोर कायाव ओया गर्भ्भ दुवने चोंग्व वस्तु पिंकायाव[८५] शरपूस्वाया तोयुगुलि बु कायाव बौध शास्त्र सवपनिसेन धारा, पुष्याक्र्क योग ला लेकाय, थ्व रस सिद्ध जुयुव, थ्व वासरओ पाधर[८६]ओ नापं नेयाव उतेउते भाग मालं धाव नेयागुलि वासर कराजया दुवने थाने, कराजस पिंकायाव वस्तु नेया छिद्र तेयाव गुटिका याङाव म्हुथुस तयाव तय । स्त्री प्रसंग याय, म्हुथुन पिंमकातोलेया वीर्य्य पटन जुय मफु । मिजनया म्हुथुस तय, मिसाया थ्वगुलि मखु, थथे प्रयोग याय सरङाव स्त्रीपनि वश्य जुइव ।। ।।

---

८३ सहयायूगु (मल्ल, २०००: ५०६)

८४ बढे जुइ

८५ 'पिं' आस्वः च्वयू त्वःफ्यूगुलिं पत्रया च्वयू तनातःगु

८६ पाःलाः (मल्ल, २०००: २८१)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

शुक्लस्तम्भन प्रयोगः ।

पारदटंकणव्योषा, काकमाचीमधुन्यपि ।
*नारी स्यन्दति **(पत्र १९स्व)** सुचिरं वान्हिरिव छिद्रघृटकलशं ।।*

पाधर, सोहागा, मरच, पिंपिलि, शुंठी, भाताकिमि, थ्वते वस्तु चूर्ण्ण याङाव कस्तिन वालाव लिंगस लेपलपं रति सेबरपे[८७] ताउतिं जीइव, स्त्रीपनिस उथेंउथें वीर्य पट्टन जुइव, घृतकुंभया तरस प्वाल स्वाङाव तयाव थ्वया कोवने तलस मे छोयके, थ्व बेलस घेर न्यायाव काङाव ववथें वयिव, महासुख जुइव ।। ।।

इति योनिद्रावशं ।।

अलिपक्षं काकजिह्वा स्वकर्ण्णमलमश्रु[८८] वीजरक्तञ्च ।
नयति वशं या वञ्छति सुतरामशने विलेपे च ।। ।।

स्त्रीपनिसेन याय वशीकरण थ्वनलि स्वल्पन ल्हाय, विस्तारण ल्हाय मजिव हठ कर्म्म याय मालन, अरिपक्षकायं साधरन मस्वु, संयुक्तन चोङ मलिधारा मन्त्र माल, स्थानं माल, नक्षत्रं माल, थ्वतेन थ्व कर्म्म थाकु काकं थ्वपनि मस्वु, थव शरीरस घात यायं सिय माल, महापाप लाक, थ्वगुलि प्रयोग याचके मतेव धकं वैद्य शास्त्रस ल्हाला ।। ।।

स्त्रीयान्त पानंनस्व रोममूत्रं विडार्त्त वेयुक्त मसाधुवृत्ताः ।
*तस्मे प्रयछन्त्यरयो **(पत्र २०क)** गराश्चदुष्टाम्वुदूषी बिषसेवनाच्च ।। ।।*[८९]

गोम्हं असाधु चरित्रन स्त्रीपनिसेन नस्व, रोम, मूत्र, रक्त आदिन विष्टा पर्य्यन्त महाघृणा वस्तु विष आदिन नय वस्तुस, तोने वस्तुस, तयाव नकयिव, तोनकयिव, नास्वस

---

८७ आनन्द कायूगु (जोर्गेन्सन, १९३६: १७१)

८८ न्हापां च्वःबलय् 'स्व' व 'क' आस्वः न्हयःने-ल्यूने लाःगुलिं आस्वःया च्वसं ल्याः बियाः आस्वः हिलाबुला जूगुया संकेत यानातःगु ।

८९ थुगु श्लोक *नागरसर्वस्वया* प्रकाशित जूगु पाठय् दुथ्यानाच्वंगु मदु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

तयाव तोनकयिव, थ्व बस्तुन पुरूषया पेतस विकार जुयिव, म्हेचा आदिन जुयाव, पेत माङाव रोय जुयाव सियिव वासरया असाध्य जुयिव थ्वतेया प्रयोग थे मल्हाया ।। ।।

गोलोचना शूकरशोनितेन विभावितानेकदिनं प्रयत्नात् ।
स्याद्यत्सुस्वे तत्तिरकं प्रशस्तं सर्व्वजनास्तस्य वशे भवन्ति ।। ।।

गोलोचन शूक्र[९०]या हिन चुलाव नेभारस पापा यने[९१], अथवा हनों, गोलोचन ख्वबि लाहातया हिन वालाव नेभारस पाय, थथें धाव, छन्हुन मगाक, न्हसन्हु मालं धाव, थ्व वस्तुन तिलक दयकं महा[९२] प्रशस्त, थ्व तिलकन तेस्यं चोङम्हं स्त्रीया वश्य थव पुरूषं लोकं राजा वश्य याययाता प्रयोग, थ्व पुथिस मदु, स्त्रीव पुरूषवो प्रेमन जाचके जुकोथे ।।

गोलोचना[९३] प्रियङ्गु मनःशिला नागपुष्प चूर्ण्णं **(पत्र २०स्व)** *च ।*
अञ्जेचक्षुरमीभिर्य्यस्तस्य वशत्वमेति जनः ।। ।।

गोरोचन, प्रियंगु, मनसिल, नागपुष्प थ्वते चूर्ण्ण याङाव अंजन याङाव ओले मिस्वास, समस्त जनं, थ्वया ख्वाल सोया मात्रन वश्य जुयिव धारा, मेव शास्त्रनं ल्हाला, थव शरीरस भूतोदयया भेद सयाव प्रयोग यातसा जुको सिधु, थथें मयातसा मसिधु, पृथिवी उदय जुकोनं गाक धाला, थ्व वासरन थव मिस्वास ओलं तेव, म्होसोतस तेयं तेव, स्वानके स्वाङम्हं वश्य जुयाव धाला, थ्व मोहोन धाय ।। ।।

सम्भोगजं वीजरजा वराङ्गे तल्लिप्तसंशुष्क सिताक्र्कवर्त्तिः ।
तदञ्जनेनाञ्जितलोचनायाः सदैव दासत्वमुपेति कान्तं ।। ।।

मिसाया वीर्य्य, थव वीर्य्य मिसाया रजस्वराया हि, थ्वतेन वालाव तया श्वेत

---

९० शूकर, फा

९१ न्हापां 'नेय' च्वयातःगुली हाकनं 'ने' व 'य' आस्वःया च्वसं ल्याः बियाः आस्वः हिलाबुला जूगु धकाः संकेत यानातःगु ।

९२ थ्व स्वँग्वः त्वःफ्यूगुलिं पत्रया क्वय् तनातःगु ।

९३ न्हापां 'लोगोचना' च्वयूलाःगुलिं हाकनं 'लो' व 'गो' आस्वःया च्वसं ल्याः बियाः आस्वः हिलाबुला जूगुया संकेत यानातःगु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अलकपातया कपास पुष्य नक्षत्र आदित्यवार कुन्हु ग्रहन लाले चन्द्र ग्रहनस मिसा वश्य याय, सूर्य्य ग्रहणस पुरूष वश्य, अंजन फय थ्व मन्त्रन ।

ह्रीं नाममे वशमानय षट् ।

थ्व मन्त्र जप याय । ग्रहन मजोंसां निसें मातोलतोले जप याय, थ्वगु(पत्र २१क)लि मन्त्रनं मिस्वास ओले ।। ।।

सुवर्ण्णबीजं सुतजारयुक्तं तत्पूर्ण्णगर्व्भं करविङ्कदेहं ।
तङ्गोपयेद्भूतदिने श्मशाने समुद्धरेद्भूत दिनेपरेस्मिन् ।।
चूर्ण्णं यदेषा न्निजबीजयुक्रमचिन्त्यमाश्चर्य्यमहाप्रभावं ।
यस्योदरान्तः पतितं प्रदत्तं नूनं स दासत्वमुपैति दातुः ।। ।।

याव[९४] दुधर[९५]या पु, मिसायां, मिजनयां, नेम्हासं वीर्य्यन नियाव बाचलषुनया प्वाथस थाने, सुकान सुयाव तय, बाय मफयकं, चवदश कुन्हु श्मशानस थुङाव दोलछि १००० जप याय, मन्त्र गुरूया मन्त्र गुरूया उपदेश माल, लिथुगुलि चवदशन दोलछि १००० जप याङाव ल्हाने, थ्वगुलि वस्तु चूर्ण्ण याङाव थव वीर्यन वाले, थ्वगुलि औषधिया प्रभाव ल्हाय मजिव, चिन्तलपा नं चिन्तलपे मजिव, महाअद्भुत, गोम्हया लाहातिन नकाव, प्वाथस वानिव, ओम्हा मिसा जुरसां मिजन जुरसां चेर जुयाव चोनिव, जन्म दतोलं संदेह मुमाल ।। ।।

इति षष्ठ परिछेद ।।

---

९४ थुगु स्वँग्वः स्पष्ट मजू । संस्कृत पाठयात स्वयबलय् थन 'पाधार' (पाःलाः) जुइमाःगु स्वनेदु ।

९५ घतुर, thorn apple (मल्ल, २०००: २२६)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

४. नागरसर्वस्वया थौंकन्हय्या नेपालभाषां हिला

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

न्हापांगु परिच्छेद

त्रिवर्ग निर्णय

दकले न्हापां गुरूयात नमस्कार यानाःलि प्रियम्ह द्यःयात नमस्कार याना । जिं कामदेवया स्वरूप जुयाच्वंम्ह, उम्ह श्रेष्ठम्ह मञ्जुश्रीयात नमस्कार याना, सुनां पंचवाण धारणा यानातःम्ह, ह्यांगु वर्णयाम्ह, नस्वाः ह्वलाच्वंम्ह कामदेवया एकचित्तं स्मरण याइ वयात मनंतुना थें मन हरण यानाः यंकेफुम्ह यौवनं जाःम्ह कामिनी भोग याय्‌गु फल लाइ ।

समस्त नगरया रसिकपिन्सं ई सितिकं मच्छ्‌वःसे थ्व शास्त्र न्यनेमाल । चित्त तयाः थ्व शास्त्र न्यंसा मनंतुना थें कामया इच्छा पूवंकेफइ । थ्व नगरय्‌ च्वंपिनिगु लागि दय्‌कातःगु शास्त्र ख्वः । थुकथंया मेमेगु नं शास्त्र दुसां दुर्बोध्य जूगुलिं न्ह्याक्व हे सूक्ष्मरूपं थुइकेगु कुतः याःसां संदेह दयाः हे च्वनी । उकिं पद्मश्री नांया बौद्ध पण्डितं फुक्क शास्त्रया सार ल्याः सकसिनं थुइकथंया भासं थुगु नागरसर्वस्व ग्रन्थ दय्‌काब्यूगु ख्वः ।

शास्त्रया अध्ययन यानाः घय्‌पुइगु, चुप्पा नय्‌गु आदि अनेक प्रकारया सुरतोपचार क्रिडापाखें मनूतय्‌सं सुख काय्‌फइ । नत्र सच्छिम्ह साया बथानय्‌ च्वनाः संभोग याःसां नं द्वहँनं कामरसया सुख काय्‌मफु थें धात्थेंगु सुख प्राप्त याय्‌फइमखु ।

गुम्ह मनुखं कामज्वरं पीडित जुयाच्वंम्ह मिसाया पीडा शान्त याइ व धात्थेंम्ह नगरवासी ख्वः । उज्वःम्हेसित कामशास्त्र, वशीकरणया कर्म सःम्ह व थ्व दयालु धाय्‌ । थुज्वःम्ह मनुखं हे स्वर्गया सुख भोग याइ ।

गुम्ह मनुखं थःगु स्वार्थ त्वःताः कामव्याधिं पीडा जुयाच्वंम्ह मिसाया पीडा शान्त याइ वा काम चिकित्सा याइ, वयात कामीया पद प्राप्त जुइ धकाः महेश्वरं धयातःगु दु ।

थुगु शास्त्रप्रति श्रद्धा दय्‌माल, श्रद्धा दतसा तप्यंक हे फल दइ । थुगु शास्त्रय्‌ च्वयातःगु ज्ञानं धन आर्जन जुइगु जक मखु अनेक वस्तु प्राप्त जुयाः जीवन सुखमय

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जुइ । उकिं थुगु शास्त्रय् श्रद्धा तयाः सय्केगु कुतः याय्माल ।

कामव्याधिं पीडित जुयाः मिसां थःत मिजंया न्ह्यःने समर्पण याइ । उबलय् मिया न्ह्यःने घ्यः नायावनी थें योनीदुने वीर्य दुहांवनेवं मिसां थःगु सकतां मिजंयात समर्पण यानाबी ।

जगत संसार सृष्टि याय्गु भावनां लिपा भिनी-मभिनी, सिधइ-सिमधइ धैगु स्वँय् सःस्यूपिं पण्डितपिन्सं कपट भावना वा कुदृष्टि तय्मज्यू । गुम्हेसिनं सत्वप्राणीया हितया लागि ज्या याइ व हे धात्थेंम्ह पण्डित स्वः, आस्वः सःम्ह जक पण्डित मस्वु । गथे पण्डितपिन्सं भिंगु शास्त्रया प्रमान-बचन ल्यत्तुल्ययाः प्राणीमात्रयात भिंकेगु ज्या याइ, अथे हे थुगु शास्त्रं नं सत्वया हित याय्माल । उकिसनं मिसाया कामभावना शान्त याय्गु तःधंगु सत्वोपकार स्वः ।

मुनिपिन्सिं धयातःगु दु – त्रिवर्ग अर्थात धर्म, अर्थ व काम थ्व स्वताया सारं प्राणीपिनिगु उपकार याइ । गुम्हेसिनं थुकिया आश्रय कयाः न्ह्याबलें प्राणीया उपकार यानाच्वनी व हे मनू तःधं जुइ । उज्वःम्ह मनूयात विशेष बिचार स्यूम्ह, भिंगु शास्त्र सःम्ह धाइ ।

प्राणीया उपकार याय्गुया महिमा फल कने । दक्व द्यःतय्गु बचनकथं प्राणीपिनिगु उपकार याय्गु हे पुजा स्वः, सकतां पुजामध्ये न्हापांगु श्रेष्ठगु पुजा थ्व हे स्वः । सकल प्राणीयात उपकार याय्गु हे दकले तःधंगु सुस्व स्वः, थ्व हे पुण्य स्वः । प्राणीया अपकार याय्गु वा इमित दुःस्व बीगु पाप स्वः । प्राणीपिन्त दुःस्व बियाः न्ह्याक्व हे जिगु सेवा याःसां नं व जिगु सेवा मस्वु धकाः देवतापिन्सं धयातःगु दु । प्राणीपिनिगु उपकार याय्धुंकाः लिपा द्यः नं इष्टमित्र जुइ धयातःगु दु । उकिं भिंगु संगत याःसा बुद्धि भिनाः बांलाःगु भावना जायावइ । थ्व स्वँय् बिचार याय्माः ।

पण्डित पद्मश्रीज्ञानं च्वयादीगु नागरसर्वस्वया त्रिवर्गनिर्णय नांया न्हापांगु परिच्छेद क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

निगूगु परिच्छेद
शरीरलंकार

गुम्ह मिजंया उत्तम सुन्दरी भोग यायूगु इच्छा दु वं थःगु शरीर नं बांलाकाः तयूमाः । ज्ञान-बुद्धि नापनापं ६४ कलाया ज्ञान दुम्ह, यौवनं जाःम्ह, पद्मिनी, हस्तिनी, चित्रिणी, शंखिनी जातिया मिसा, ख्वाः तसकं बांलाःम्ह, अनेक शिल्पया नं ज्ञान दुम्ह मिसायात हे जक सुन्दरी धाइ ।

उचित ई स्वयाः धुं च्याकेगु, वसः हीगु यायूमाः । गःपतय् मोती, पू आदि थी थी तिसा क्वस्वायूमाः । मत्त जुयाच्वंपिं भम्बः जुनाच्वंगु स्वांमाः क्वस्वायूमाः । थुकथं श्रृंगार यानातःगु स्वनकि मिसा मतिनाय् व्याकुल जुइ ।

श्रीखण्ड, कस्तुरी आदि छ्यलाः, ग्वय्, ग्वाः नयाः लं व म्ह नस्वाकेगु याय् माः । म्हय् सुगन्धित लेप बुलाः कामशास्त्रया ज्ञाता जूसा भाग्यमानी जुयाः स्त्रीनाप संभोग याइदइ ।

कोथाय् म्ये हालेत, ख्विं थायूत माःगु सरसामान नापनापं धनुष आदि हातहतियार नं तयूमाः । नस्वाःगु धुं च्याकाः कोथा नस्वाकेमाः । कोथाय् बांलाःगु कापः (पर्दा), इलां, ख्वाता तयाः झःझःधायूकेमाः ।

कोथाय् पालकी दयूकाः घंगला, गं आदि घानाः उकिया सः न्यनेमाः । नसंचा प्रहरय् न्ह्यलं चाइबलय् बख्खुं, सोली, सुगा आदिया न्ह्याइपुगु सः न्यनेमाः । छेँ नापसं च्वंगु पुखुलिइ चको भ्रंगः, राजहंस आदि हालाच्वंगु सः न्यनाः तापाकंनिसें वःगु सुगन्धित फसं गायूकेमाः ।

मनय् कपट मतःसे शुद्ध भाव तयूमाः । कोथाय् बांबांलाःगु चित्र तयाः बांबाःलाःगु वसः पुनेमाः । नुगलय् हर्ष अप्वयूकेत नस्वाःगु सिन्ह तीमाः । देनेगु लासा तये । भट्ट, कसमिल पंक्षीपिनिगु भिंभिंगु शब्द न्यनेमाः । कोथाय् भिंभिंगु सफू ब्वयाः, भिंगु कापःया तन्ना लायूमाः । थुकथं कोथायात श्रृंगार यानाः नस्वाकेमाः ।

नागरसर्वस्वया निगूगु परिच्छेद क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

स्वंगूगु परिच्छेद

रत्न परीक्षा

पद्मश्रीज्ञान पण्डितया धापूकथं नगरय् च्वनीम्हेस्यां मू, पू, माणिक्य, हीरा आदि सकतां मणिया परीक्षा यायूगु बारे सीकेमाः । रत्नया गुण नं दइ, दोष नं दइ । उकिं म्हय् रत्न धारण यायूबलय् भिं-मभिं स्वयूगु, मणिया रंग स्वयाः भिं-मभिं स्वय् माः । आः रत्नपरीक्षा यायूगु शास्त्रया स्वँ ल्हाय् ।

गुम्ह मनुस्वं दोषयुक्त मणि म्हय् धारण याइ, वयात नोक्सान हे जक जुइ । वयात ल्वचं कइ, वया मित्र नाश जुइ, धनसम्पत्तिया विनाश जुइ । उकिं अलक्षण रत्न धारण यायूमज्यू ।

लक्षण दुगु मणि संग्रह यायूगु भिं । भिंगु लक्षण दुगु मणि तुइसे च्वनी, उकिं तेज पिहांवःगु दइ । चुल्लुसे माथंवनाः लः थें निर्मल जूगु मणि भिं । उकथं लक्षण दुसां मणिइ कलंक थें हाकुगु, वाउँगु, ह्याउँगु, म्हासुगु रेखा दुसा मभिं । उकथंया मणि स्वयूबलय् हे बुलुसे च्वनी । हानं स्वाया तुति थें ह्यांगु-म्हासु दतकि अलक्षण धाय् ।

सःस्यूपिन्सं वज्र वा हीराया निता गुणबारे धयातःगु दु । न्हापांगु गुण, हीरा धैगु स्वड्गया धार थें जःगु जुइमाः अर्थात् उकी धार दयूमाः । मेगु गुण, हीरा धैगु चक्कंगु जुइमाः । शंस्वकीपास्वें प्राप्त जुइगु मोती शक्तिं जन्म जूगु स्वः । उकथंया मोतीइ प्यंगू गुण दइ - ग्वःलाइ, नाइसे च्वनी, चीप्वाःगु ह्वः दइ, तुइसे च्वनी ।

सुजाति अथवा भिंगु जातिया रत्न घायूगु याःसा धन बृद्धि जुइ, काय् मचा भिनी, च्यः-भ्वातिंतयूसं आज्ञाया पालन याइ, ल्वचं मकयाः आरोग्य बृद्धि जुइ, सकसिनं सम्मान याइ, अकालं सीमालीमस्वु । तर मभिंगु रत्न धारण यानाजुलकि अलक्षण जुइ । उकिं बांलाक परीक्षण यानाः स्वयूमाः ।

रत्नशास्त्रया तःधंगु महिमा दु । गुण दुगु रत्न जुल धाःसा अनेक प्रकारं

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लाभ जुइ । थी थी माध्यमं सम्पत्ति दुहांवइ । पशुपालन व व्यापार-व्यवसायपास्वें लाभ जुइ । थुकिया अःस्वः अलक्षण रत्न लातधाःसा व्यसनय् तक्यनाः जू म्हितेगु, स्वुं स्वुयायंकीगु आदि जुयाः सम्पत्ति नाश जुइ ।

बन्धुकस्वां थें, मिजंम्ह कोकिलया मिस्वा थें, मत्त जूम्ह मिजंया मिस्वा थें, रक्तिका थें ह्यांगु तेज दुगु मणियात पद्मराग धाइ । वचुगु भ्फोलय् थुनातय्बलय् तुइसे च्वनीथें वा भम्बःया दुगः थें रंग जुयाच्वंगुयात इन्द्रनील धाइ ।

पुलुपुलुकीया दुगः थें चमक, नकतिनि चुलिह्वःगु गुँसिघाँय्या थें रंग दुगु मणियात मरकटमणि धाइ । थन रत्नया लक्षण-अलक्षण, शुभ-अशुभबारे विस्तृतरूपं चर्चा मयानागु जुल । सःस्यूपिन्सं रत्नया बारे मेमेगु बिचार यायमाल ।

म्हयूस्वाया गःपः थें च्वंगु अथवा पंया हः थें च्वंगु मणियात बांलाःगु वैदूर्य धाइ । मेगु स्वँ, मणिया स्वानी आपालं किसिमया दुथें योनिया नं आपालं भेद दु । सःस्यूपिन्सं बिचाः यानाः क्वःछीमाः ।

रत्नपरीक्षा नांया स्वंगूगु परिच्छेद क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection.

प्यंगूगु परिच्छेद

गंधाधिकार

कामभावना थनेगु स्वःसा अर्थात् कामया मत च्याकेगु स्वःसा शास्त्रं सिद्ध यानातःगु भिंभिंगु वस्त्र, भिंभिंगु नस्वाःया बारे सीकेमाः । उकिं कामीम्ह मनुस्वं न्हापां सुगन्धशास्त्रबारे सीकेगु कुतः यायमाः ।

पद्मश्रीज्ञान पण्डितं धयातःगु दु - लोकय्, ईश्वरयाके व जुजुपिंके न्यंकभनं स्वयाः अध्यन यानाः नस्वाःया बारे सारभूत स्वँ धाय् । सुगन्धसम्बन्धी थुगु शास्त्रया हा (मूलस्रोत) लोकेश्वर बोधिसत्वं दयकूगु बौद्धशास्त्र स्वः । थ्व शास्त्र मथूपिं पण्डित मखु निर्बुद्धिपिन्सं थ्व शास्त्र सयके फइमखु । समुद्रय् रत्न काय् थे जिं नं सार जक कयागु स्वः ।

कुन्तल अथवा छ्यनय् च्वंगु सँ नापनापं कक्ष वा याक्वया सँ नं नस्वाकेमाः । थुकिया नापनापं म्ह, ख्वाः, वसः तयगु थाय्, छें, कोथा नं नस्वाके । लः, ग्वय्, ग्वाः, फलफूल, वसः आदि नं नस्वाकेमाः । लखं स्नान यानाः सुगन्धित क्वंचिकनं बुइमाः । नस्वाःगु धुं च्याकाः मत च्याकेमाः । मिसा व मिजं निम्हेसिनं नं थःथःगु शरीर बांलाकेमाः । थज्याःगु थासय् कामदेवया बास जुयाच्वनी ।

नकि भाग १, कपू भाग २, कुंकुम भाग ३, अगुरू भाग ४, सिलाय् भाग ५, थुलि नचुकाः उकिया स्वदुगं सास्वः ल्वाकछ्यायमाः । छब्वयात १ मंसया हिसाबं कायगु स्वःसा ४५ मंस सास्वः माः । थुकिया धूप दयकाः उकिया बासं सँ नस्वाकेमाः । नकि भाग २, कपू भाग ३, कुंकुम भाग ४, अगुरू भाग ४, सिलाय् भाग ६ व तुयुगु सास्वः छ्यानाः सँ नस्वाकेमाः ।

तेजपात ९ भाग, पाथर कुंकुम १५ भाग, सिलाय् ३ भाग, तेवस्व कुंकुम ११ भाग, कःसू ४ भाग व हलः २ ल्वाकछ्यानाः उकिया स्वदुगं सास्वः-चाकु-कस्ति ल्वाकछ्यायमाः । उकथं ल्वाकछ्यानाः तयार जूगु मिश्रणयात याक्वय् बुलकि

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

याक्वया दुर्गन्ध नाश जुइ ।

कस्तूरी १ भाग, कपू २ भाग, केशर ३ भाग, नकि ४ भाग, नस्वाः ५ भाग, बाल ६ भाग, सिलाय् ७ भाग (सिलाय्या पलेसा अगुरू ७ भाग जूसां ज्यू), श्रीखण्ड ८ भाग ल्वाकछ्यानाः दयूकातःगु मिश्रणयात छें, कोथा थाय्थासय् तयाब्यूसा छें छस्वां सुगन्धित जुइ ।

जीफ्वः, कस्तूरी, कपू थुपिं स्वता बराबर मात्राय् ल्वाकछ्यानाः अंया हःलिसे निनाः उकी अगुरू, सिलाय्, कस्ति नं ल्वाकछ्यानाः नापं तयाः नीमाः । उकथं निनाः पिहांवःगु वस्तुया कुँ त्वनकि म्हुतु नस्वाइ । थःम्हं स्वयाः थ्व न्याता वासःया मात्राय् बृद्धि यायां म्हुतु नस्वाकेमाः ।

दालचिनी १ भाग, यला २ भाग, नस्वाः ३ भाग, जटामांसी ३ भाग, अगुरू ४ भाग, केशर ५ भाग, कःसू ६ भाग, श्रीखण्ड ७ भाग, जीफ्वः ८ भाग, लवं ९ भाग, जातिकोश १० भाग, कपू ११ भाग, वंशलोचन साढे ८ भाग, तुयुगु साखः भतीचा नं तयाः अंया रसनाप तयाः नीमाः । उकथं तयार जूगु वस्तु जुजुया मुखवास (म्हुतु नस्वाकेगु वस्तु) खः । वंशलोचन तय्बलय् मेमेगु वासःया च्याब्वय् छब्व तय्माः । गुलि म्हुतु नस्वाकेगु धकाः थःम्हं हे बिचाः यानाः वासःया मात्रा बृद्धि यायां यंकेमाः ।

सुकुमेल, यला, कस्तूरी, कूट, तगर, तेजपात, श्रीखण्डयात नचुकाः सिचुगु फसय् तयाबीमाः । अले उकी शुद्धगु लः ल्वाकछ्यानाः जुजुपिनिगु लागि सुगन्धित लः (जलवास) दयूकेमाः ।

कुत, तगरा, जीफ्वः, कपू, लवं, तेजपात, यला, थुपिं वस्तुयात नचुक छ्यानाः दयूकातःगु सुगन्धित ग्वयूयात 'पूगवास' धाइ ।

दाचचिनी, अगुरू, कःसू, तगरा, चोरमास, चोलपुष्प नं धाइगु शठीग्रन्थी, पण्डिक्षीर विदारी नं धाइगु नकि कस्तूरी, थुपिं वस्तु नापं तयाः छ्यानाः तयार जूगु वस्तुं म्वःल्हूसा म्ह सुगन्धित जुइ ।

कस्तूरी १ भाग, कपू २ भाग, केशर ४ भाग, श्रीखण्ड १६ भाग ल्वाकछ्यानाः तयार जुइगु वस्तुयात चतुःसम धाइ ।

कस्तूरी, कपू, श्रीखण्ड, पाठ कुंकुम, नाग नं धाइगु रूपकेशर (कःसू जूसां ज्यू), अगुरू, थुलि ल्वाकछ्यानाः नचुकाः तयार जूगु वस्तुं जुजु म्हय् बुलेमाः ।

पाठ कुंकुम, बाल, लवं, दालचिनी, तेजपात, कस्तूरी, सिलाय्, तगरा,

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नस्वाः, कुट, थुलि नचुकाः दयूकातःगु सिन्हः जुजुपिनिगु लागि उपयुक्त जुइ ।

कपू, अगुरू, श्रीखण्ड, कःसू, जटामासी, प्रियंगु, बाल, नस्वाः, थुलि वस्तुयात नचुकाः धुं दयूकेमाः । कामदेवयात अतिकं यःगु धुपबत्ती धाइगु थ्व धुं जुजुया लागि योग्य जू ।

नकि १ भाग, अगुरू २ भाग, सिलाय् ३ भाग, कुन्दुरू चोवा ५ भाग, पाठर कुंकुम ६ भाग, श्रीखण्ड ७ भाग, प्रियंगु ८ भाग ल्वाकछ्यानाः दयूकातःगु धुं कामदेवयात अतिकं यः ।

देवदारू, धत्तुर, कःसू, लाहा, अगुरू, सिलाय्, सख्वाः, कपू, थुलि वस्तुयात नचुकाः दयूकातःगु धुं च्याकाः जुजुया कोथा व वसः नस्वाकेमाः । थ्व धुं कामदेवं हे दयूकातःगु स्वः । थ्व कामदेवयात अतिकं यःगु धुं स्वः ।

ननुवा गंधक, अगुरू, गुंगू, देवदारू सिमां पिहांवइगु थकुराः, कपू, पलेस्वां (केशर जूसां ज्यू), सिलाय्, श्रीखण्ड, थुलि वस्तुयात नचुकाः कापतय् बुलाः इताः निलाः मत च्याकेमाः । उकथं मत च्याकेबलय् गुगु कुँ पिहांवइगु स्वः उकियात दीपवर्त्ती धाइ ।

गन्धाधिकार नांया प्यंगूगु परिच्छेद क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

न्यांगूगु परिच्छेद

संकेत

कामकलाया ६४ प्रकाराया ख्वँ स्यूम्ह, थी थी शास्त्रया ज्ञान दुम्ह, सकतां गुणं सम्पन्नम्ह व हरेक ख्वँया लिसः बीफुम्ह मिजं जूसां यदि व मिजंयाके संकेतशास्त्रया ज्ञान मन्तधाःसा मिस्तयूसं वयात त्वःतावनी । छ्यनय् छुनातःगु स्वां सुख्वूचिनकि उकियात वांछ्वइ थें उज्वःम्ह मिजंयात मिस्तयूसं त्वःतावनी । सकतां गुणं सम्पन्न जुयाः संकेतशास्त्रया ख्वँ नं स्यूम्ह जूसा चमत्कार जुइ ।

बुद्धिमान् मनुख्वं सकतां चिन्ता त्वःताः संकेतशास्त्र सयूकेगु कुतः यायूमाः । थ्व शास्त्र सयूधुंकाः जक मेगु बिचार यायूमाः । नत्र अनेक शास्त्र सःसां, सन्त-पण्डित धकाः मानसम्मान दुसां संकतशास्त्र मसःगुया कारणं ल्यायूम्हतयूत ल्यासेतयूसं धिक्कार यानाः निन्दा यातधाःसा उज्वःगु अवस्था मृत्युस्वयां मभिं ।

वक्रभाषा संकेत, अंग संकेत मूल संकेत, पोटली संकेत, वस्त्र संकेत, पुष्प (स्वां) संकेत, ताम्बुल (ग्वय्)या संकेत यानाः संकेत अनेक प्रकारया दइ । वररूचिया बिचाकथं वक्रभाषा धैगु थाकुगु भाषा ख्वः । वक्रभाषाय् स्तुति याःथें धयाः निन्दा यायूफु, निन्दा याःथें धयाः स्तुति यायूफु । थुकथंया ख्वँ *काव्यप्रकाश* धैगु सफुली च्वयातःगु दु ।

छम्ह तःधंम्ह, कामकलाय् निपुणम्ह मिसा छम्ह कामज्वरं पीडित जुयाच्वन । वं थः पासामार्फत् गुप्तरूपं महानगरया छम्ह मिजंयात याकनं वयूमाल धकाः धायूकेछ्वल । तर व मिजनं याकनं वयूमाल धकाः ख्वबर ज्वनावःम्ह ख्वँ सःम्ह, बांलाःम्ह मिसाया पासानाप हे यौनख्वापू तल । थ्व ख्वँ सीवं कामज्वरं पीडित जुयाः सःतकेछ्वःम्ह मिसां मनय् तं दुसां नायुगु बोलीं न्हिलाः-न्हिलाः धाल - “हे दूती ! हे असत्य ख्वँ ल्हाइम्ह ! छं थः पासाया पीडा, दुःख्व मसिल । जिगु न्ह्यःने मिजंयात ब्वनाहय् धकाः वन, तर छ व क्वहयंम्ह मिजंथाय् मवंसे म्वःल्हुयावल । छंगु दुरूपाय् च्वंगु श्रीखण्ड अस्तव्यस्त जुल, म्हुतुसिइ च्वंगु रंग मन्त, मिखाय् उलातःगु अजः नं मन्त, छंगु म्ह

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छम्हं रोमाञ्चित जुयाच्वंगु दु । छ जिं छ्ववयाथाय् मवं ।" थःत सःतःवःम्ह भ्वातिंनाप हे यौनस्वापू तइम्ह मिजं क्वहयंम्ह स्वः धकाः कनेगु हे थुकिया भाव स्वः । थुकथंया व्यंग्यं जाःगु भाषायात वक्रभाषा धाइ ।

फलया बारे स्वँ वलकि मिजंया बारे स्वँल्हाःगु धकाः सीकेमाः । अथे हे स्वांया बारे स्वँ ल्हातकि मिसाया बारे स्वँल्हाःगु धकाः सीकेमाः । चुलि अर्थात् अंकुरया बारे स्वँल्हातकि वंशया बारे स्वँल्हाःगु धकाः सीकेमाः । थुकथं हे धालय् (अनार)या स्वँल्हातकि ब्राम्हण व फंसिया बारे स्वँल्हातकि क्षेत्रीयात संकेत याःगु स्वः धकाः सीकेमाः ।

केराया बारे स्वँ जूसा वैश्य जात वा कुल सीकेमाः । अंया बारे स्वँ जूसा शूद्र जातया स्वँ धकाः सीकेमाः । चन्द्रमाया बारे स्वँ जूसा जुजुया काय्या बारे स्वँ जूगु धकाः सीकेमाः । सुपाँय्या किचःया बारे स्वँ जूसा जुजुया बारे स्वँ जूगु धकाः सीके ।

हाकुगु स्वांया बारे स्वँ जूसा मभिंगु वंशया बारे स्वँ जूगु धकाः सीके । पुस्तुलिं गांया पहलमान (सामन्त?)यात संकेत याइ । बान्हिं (मध्यान्हं) ल्यायम्हयात संकेत याइ । बांलाक पाके मजूनिगु फलं मचायात संकेत याइ । केरा आदि पाके जूगु वस्तुं ज्याथःयात संकेत याइ धकाः सीकेमाः ।

भुयुस्वानं ब्राम्हणया बारे संकेत याइ । जीस्वानं जुजुया म्ह्याय्या संकेत याइ । ह्याउँसे च्वंगु मल्लिका जीस्वानं वैश्यया म्ह्याय्मचाया संकेत याइ । चवःस्वानं शुद्रया म्ह्याय्मचाया संकेत याइ ।

पलेस्वानं बनियाया म्ह्याय्या संकेत बी । उफोस्वानं तःधंम्ह मनूया म्ह्याय्या संकेत बी । भम्बलं कामुक मिजंया संकेत बी । अंमां कामुक मिसाया संकेत बी ।

सःतेत वा आमन्त्रण यायुत अंकुश, वय्मते धकाः गनेत पःस्वाःया संकेत याइ । चान्हय् स्विउँसे च्वंबलय् जूसा सुपाँय् आदिं भुनातःसा चन्द्रमा, न्हिनय् सुपाचं भुनामतःसा सूर्यया संकेत याइ ।

न्हापां सुथसिया प्रहर सीकेत शंख, मनूया कपाःया क्वसं निगूगु प्रहरया स्वँ सीकेमाः । पलेस्वानं स्वंगूगु प्रहर व द्वःछि हः दुगु पलेस्वानं प्यंगूगु प्रहर सीकेमाः । थुकियात छसिंकथं शंख, महाशंख, पद्म व महापद्म धकाः धाइ ।

राम धाःसा न्यागूगु प्रहर धकाः सीकेमाः, विराम अन्त धाःसा खुगूगु प्रहर

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

धकाः सीकेमाः, उत्तम धाःसा न्हय्‌गूगु प्रहर धकाः सीकेमाः, प्रातःकाल धाःसा च्यागूगु प्रहर धकाः सीकेमाः ।

थुलि भाषासंकेतया खँ जुल ।

न्हाय्‌पनय् सुयातःगु तिसा आदि थ्यूसा छि म्हं फुला धाःगु जुल । सँ आदि थ्यूसा कोमल जुल धकाः सीके । नुगलय् थ्यूसा स्नेह दत धकाः सीके । कपालय थ्यूसा पुजा यानाः महत्त्व बियातःगु धकाः सीके । थ्वधुंकाः जक अंगसंकेतया खँ सीकेमाः ।

चोलापतिंया द्यःने दथुपतिं द्यतंकाः क्यंसा अवसर दु ला धकाः न्यनाच्वंगु खः । अंजुलीया ह्वःयात स्वानाः क्यनधाःसा अवसर दु धाःगु जुल । जिथाय् वा धकाः निमन्त्रणा बीत मिजनं जूसां मिसां जूसां चोलापतिंयात बेक्वयकाः क्यनेमाः ।

म्हालापतिं क्यंसा पूर्व दिशा, चोलापतिं क्यंसा दक्षिण दिशा, दथुपतिं क्यंसा पश्चिम दिशा व अनामिका (अंगूपतिं) क्यंसा उत्तर दिशा धकाः सीकेमाः । थुकथं प्यंगू दिशाया संकेत सीकेमाः ।

चोलापतिंया मूलनिसें (क्वंनिसें) म्हालापतिंया च्वयूतकया रेखायात छ्यलाः तिथि ल्याःखायूमाः । छध्वः क्यंसा पारू, निध्वः क्यंसा दुतिया तिथि धकाः सीकेमाः । थुकथं १५ गू तिथिया संकेत सीकेमाः ।

शुक्ल पक्ष जूसा देपाल्हातं क्यनी, कृष्ण पक्ष जूसा जवल्हातं क्यनी । शुक्ल पक्ष तुयुगु महिना खःसा कृष्ण पक्ष ख्विउँगु महिना खः । थ्व ल्याःचाः मिसापिंसं सीकातय्‌माः । थुकथंया सकतां खँय् निपुणम्ह मनूयात नागर धाइ ।

अंगसंकेतया खँ क्वचाल ।

स्नेह दु धकाः क्यनेत ग्वय्, खयूगुलि आदिइ नस्वाः तयाः लःल्हाय्‌माः । अतिकं स्नेह दुसा सुकुमेल, यला, जातिकोश (जाइफल), लवं बीमाः ।

स्नेह मदु वा मन्त धायूत पू क्यनेमाः । ताःईतक नापलानाच्वने वा सम्बन्धयात चीरस्थायी दयेकेगु खःसा निगः पू क्यनेमाः । कामज्वरं पीडा जुयाच्वन धायूत पालुगु वस्तु क्येने । छन्त नापलायूगु इच्छा दु धायूत अंगूर क्यनेमाः ।

जिगु शरीर छं यत्थे या धकाः अभिनय यायूत कपाय् क्यने । जिगु जीवन छं यत्थे या धायूत जी क्यने । जि ग्यात धायूमाःसा काजु (?) केने । जि ग्यानागु मदु धायूमाःसा हलः क्यनी । थ्व अभिनय संकेत सीके ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पोतायूचुं आदि न्हायाः शरीरया आकार दयूकाः मुद्रा पोटली दयूकेमाः अथवा ग्वाराचिंक दयूकाः न्यापतिंया लुसिया बां सीदयूकेमाः । उकियात ह्यांगु कां चिनेमाः । थुकियात पोटली धाइ ।

मदन (कामदेव) नापया संगतया प्रतीकस्वरूप उकथंया पोटली दयूकाः बीगु स्वः । कामदेवनापया स्नेह क्यनेत उकी कां हिनाबीगु स्वः । कामदेवया पञ्चवाणं न्याता प्रकारं पीडा जुयाच्वन धायूत न्यापतिंया लुसिं घाः दयूकीगु स्वः । थ्व प्रकारयात पोटली संकेत धाइ ।

पोटलीसंकेतया स्वँ थन हे क्वचाइ ।

कामदेवया वाणं म्हयू कल धकाः संकेत यायूत ह्वःगंगु लं क्यनेमाः । स्नेह दु धकाः संकेत यायूत ह्यांगु वस्त्र क्यनेमाः । अतिकं माया दुसा म्हासुगु वस्त्र क्यनेमाः ।

स्नेह बाल धाःसा गुइधुंकूगु वस्त्र क्यनेमाः वा वसः स्वुनाः क्यनेमाः । नापलायूगु धकाः संकेत बीत वसः गथः चिनाः क्यनेमाः । छम्हनाप जक स्नेह दुसा छजु वसः क्यनेमाः । निम्हनाप स्नेह दुसा निजु वसः क्यनेमाः ।

वस्त्रसंकेतया स्वँ थन क्वचाल ।

न्यापाः ग्वाःहलयू सख्वाःचुं तयाब्यूसा कामकलायू समर्थवान् धाइ । स्वाता पलंग दयूकाः क्यने, ग्वाः प्यकुं लाकाः प्वचिनाः बीमाः ।

कामकलायू निपुण, अतिकं स्नेह दु धकाः संकेत यायूत ग्वाःहलयू अंकुश च्वयाः क्यनेमाः । कामपीडा जुयाच्वंसा ग्वाःहलयू कन्दर्प (स्वकुंलाःगु) च्वयाः क्यनेमाः । नापलायूगु प्रबल इच्छा दुसा स्वाता च्वयाः क्यनेमाः ।

सख्वाः जक तयाः ग्वाःप्ययू चिनाःछ्वःसा नापलायूगु ई मदु धाःगु स्वः । ग्वालयू दुने ग्वयू मदुसा स्नेह मदु धकाः सीकेमाः । यदि स्नेह दुसा यलाचुं तयाः छ्वइ ।

निहः ग्वाःहःयात अःस्वतं प्यपुंकाः हाकुगु कां चिनाः छ्वःसा स्नेह चःबुत धकाः सीकेमाः । ग्वाःयात प्यपुंक चिनाः ह्यांगु कां चिनाः छ्वःसा स्नेह चःबुगु मदुनि धकाः संकेत याइ ।

ग्वाःया दथुइ प्वाः स्वनाः हाकुकां हिनाबीगु अथवा हाकुकापतं प्वःचिनाः ब्यूसा परित्याग यायूधुन धकाः संकेत याइ । ग्वाः छबेयात ह्यांगु कां चिनाब्यूसा

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मसीतले स्नेह ल्यनाच्वनी धाःगु धकाः सीकेमाः ।

ग्वाःया दथुइ ह्वःखनाः केशर तयाः पिने श्रीखण्डं भुनाब्यूसा अतिकं स्नेह दु धकाः संकेत याःगु खः ।

ग्वाःपाखें संकेत बीगु खँ थन हे क्वचाइ ।

ह्यांगु वा ला रंगया का छ्यलाः स्वां माःहनाः बिलधाःसा अतिकं स्नेह दु धकाः संकेत याइ । तुयुगु का छ्यलाः माःहनाः बिलधाःसा सम्बन्धय् भतीचा दुबिधा दनि धकाः सीकेमाः । हाकुगु का छ्यलाः माःहनाः बिलधाःसा स्नेह मदु धकाः सीकेमाः ।

थुलि स्वांया संकेत जुल ।

सुं मिजनं बांलाःम्ह मिसा भोग यायूगु इच्छा यायूगु खःसा वं थुगु शास्त्रय् चित्त तयाः रसभाव बिचार याय्माल । मूर्खम्ह मनूयात भिंम्ह लाइमखु । कामकला धैगु महादुर्लभ ज्ञान खः । कामकलाय् कुशल जूम्ह मिजंया लागि मिसा दुर्लभ जुइमखु । उकिं ६४ कलाया बारे ज्ञान दयूकूसा चलाया थें चंचल मिखा दुम्ह सःस्यूम्ह मिसा चूलाइ । कालकला सम्बन्धी सफू स्वयाः प्रयोग यानाः स्वःसा मिसा अवश्य चूलाइ ।

बराक धाःगु शास्त्र ब्वनामतःपिं, कामशास्त्रया रस मस्यूम्ह मिजंयात भाग्यं भिंम्ह मिसा चूलाःसां प्रसंग यायूगु इलय् उज्वःम्ह मिजंयात मिसां अवश्य नं निन्दा याइ, धिक्कार याइ । कामशास्त्रया रसभाव मसःम्ह, स्त्रीपिंत संतुष्ट याय्मफुम्ह व युवतीया संकेत मथूम्ह मिजंनापया सम्बन्ध मस्तनाप म्हिते थें जक जुइ ।

संकेतया माध्यमं भाषा संचार यायूगु न्यागूगु परिच्छेद क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

खुगूगु परिच्छेद
औषध प्रयोग

ध्वज अर्थात् मिजंया लिंग चीहाकः जुयाः नाइसे च्वनकि मिसानाप बांलाक प्रसङ्ग यायूफइमखु । प्रसङ्ग यायूबलय् नं याकनं वीर्य पिहांवयाः हाकनं प्रसङ्ग याय् फइमखु । थथे जुलकि मिसायात अतिकं कष्ट जुइ । मिजंयाके सिबें मिसायाके च्यादुगं अप्वः कामभावना दयाच्वनी । थः लुमधंतले सुखभोग याय्गु मिसाया इच्छा दयाच्वनी । थुकथं मिजंपाखें मिसायात यौनसन्तुष्टि मदुगुयात नीच रत धाइ ।

नीच रत जुयाः यौन सन्तुष्टि मन्तकि मिसां मेपिं मिजंनाप प्रसङ्ग याय्गु इच्छा याय्फु । मेम्ह मिजंनाप प्रसङ्ग यानाः छें जक स्यंकीगु मखु, थः भाःतयात हे स्यानाबीफु । कर्णाटक धाःगु देसय् भाःतपाखें यौनसन्तुष्टि मदुम्ह मिसां च्यःनाप अनैतिक स्वापू तयाः थःगु हे ल्हातं थः भाःतयात स्यात धाःगु खँ जिमिसं न्यनागु दु ।

लिंग नाइसे च्वनकि मिसापिंसं स्नेह तइमखु । पद्मश्री पण्डितं धयातःकथं जिं थुकिया उपाय कने । कुतः यानास्वःसा सिद्ध मजुइ धैगु छुं मदु । उकिया लागि सःस्यूपिं पण्डितपिंनाप संगत यानाः, सफू ब्वनाः बांलाक बिचाः याय्माः । अनेक मन्त्र, वासः, दिव्य-औषधी छ्यलाः महामहाराक्षसिनी, यक्षिनी, पिशाचिनीपिन्त हे वशय् तय्फुसा मिसापिन्त जक वशय् तय्मफइगु खँ हे जुइमखु । उकिं जिं प्रयोग यानाः सिद्ध जुइधुंकूगु वासःया बारे कने । तर थ्व छ्यलेबलय् मनय् दुबिधा तय्मज्यू धकाः शास्त्रय् धयातःगु दु । थ्व वासःयात चीधंगु धकाः निन्दा याय्मते । जिं पद्मश्री पण्डितं धयातःगु उपाय संक्षेपं कनेत्यना ।

पुष्य नक्षत्रया भिंगु दिं लाकाः मर्क्कटिका अर्थात् सुसमिया हा लिनाः दुगुया च्वनाप ल्वाकछ्यानाः निनाः लिंगय् बुलाबीमाः । उकथं याःसा उम्ह मिजंया लिंग नँया दण्ड थें छानाः मिसाया कामपीडा शान्त याय्फइ ।

अश्वगन्धा, बेहा, कुट, वद्याचोल, पीठया हा व भटिया न्हिपोत धयातःगु गजपिंपली, थ्व खुता वासःयात नचुकाः म्येयूया मख्वननाप वालेमाः । थुकथं वालाः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

तयार जूगु पदार्थयात लिंगय् बुलेमाः । बुलेबलय् चःति वयूक भचा मेहनत यायूमाः । उकथं वासः बुलकि न्हापासिकं लिंग तःधं जुयाः सलया लिंग थें कडा जुइ ।

पीठया हा, गोस्वार, अश्वगन्धा, थुपिं स्वता नचुक निनाः सादुरू नापं त्वनकि पुष्ट जुयाः बल दइ । अले मिसानाप प्रसंग याय्बलय् मिसां सहयाय् फइमखु (मिसा पूर्णरूपं तृप्त जुइ) । मिसां व मिजंयात अतिं मानसम्मान याइ । मेगु छगू सफुली न्ह्यथनातःकथं साया दुरू त्वनेबलय् एकवर्णम्ह सा अर्थात् म्ह छम्हं छता हे रंग जूम्ह साया दुरू त्वनेमाः । हानं मेगु सफुली न्ह्यथनातःकथं हाकुम्ह साया दुरू ताजा-ताजा न्ह्यानाः ल्हातं त्वनेमाः । उकथं त्वनकि चस्वुंचातयूसं प्रसंग याइथें मिजनं प्रसंग याय् फइ । नापनापं मिजंया नं वीर्य बढे जुइ । थुकथं याःसा मिसायात वशय् तय्फइ ।

कलाज धैगु वासः छगः कयाः उकिया गर्भदुने च्वंगु वस्तु पिकायूमाः । शरपूस्वाया तुयुगु वस्तु लिकयाः बौद्धशास्त्रकथं पुष्यार्क योगं उकिया रस लिकायूमाः । थुगु रस सिद्धगु वासः स्वः । थ्व वासः व पाःलाःयात नापं नियाः बराबर भाग तयाः कलाजया दुने तयाबीमाः । अले उकी ह्वःस्वनाः गुलिचा दयूकाः म्हुतुइ तयातःसा मिसानाप प्रसंग याय्बलय् उगु वासः म्हुतुं पिमकाःतले वीर्यपतन जुइमखु । थ्व मिजनं प्रयोग याय्गु वासः स्वः, मिसां मखु । थ्व प्रयोग यायूसःसा मिसा वशय् वइ ।

पाःलाः, सोहागा, मलयू, पिंपिली, शुंठी व भाताकिमि थुलि वस्तु निनाः कस्तिनाप वालाः लिंगय् पानाः यौनस्वापू तयूबलय् ताःईतक सुखभोग यायूखनी । गथे घ्यःथलया तःलय् प्वाः स्वनाः क्वसं मि च्याकेबलय् घ्यः नायावनी अथे हे मिसाया वीर्यपतन जुइ, महासुख जुइ ।

आः मिसापिन्त वशीकरण यायूगु खँल्हाय् । तर थ्व साधारण खँ मखु, मन्त्र-साधना यायूमाः, थाय् स्वयूमाः, नक्षत्र स्वयाः यायूमाः । थःगु म्हय् घाः यायूमाः, महापाप यायूमाः । उकिं थ्व थाकुगु क्रिया स्वः ।

गुलिंगुलिं मभिपिं मिस्तयूसं यःम्ह मिजंयात वशय् कायूत लुसि, सँ, च्व, हि नापनापं महाघृणित धयातःगु खि समेत लखय् तयाः वा मेमेगु उपाय यानाः नके-त्वंकेगु यायूयः । उकिया दुष्प्रभावं मिजंया प्वाः मनावयाः सी नं यः । उकिं थुज्वःगु वशीकरणया तरीकाबारे न्ह्यथनेगु जुइमखु ।

गोरोचनयात फाया हिनाप ल्वाकछ्यानाः निभालय् पायूमाः । अथवा गोरोचन, खवबि व ल्हाःया हि ल्वाकछ्यानाः वालाः निभालय् पायूमाः । उकथं पाय्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बलय् छन्हु जक पानाः मगाः, न्हयून्हुतक पायमाः धयातःगु दु । उकथं पानातःगु वस्तुया सिन्हः गुम्ह मिसां ती, वया वशय् थःम्ह मिजं जक मखु जुजु नं च्वनी । थ्व खँ छुं नं ग्रन्थय् च्वयातःगु मदु, मिसा व मिजनं परीक्षण यानाः स्वयातःगुया आधारय् उल्लेख जूगु खः ।

गोरोचन, प्रियंगु, मनसिल, नागपुष्पयात नचुकाः अजः दयकाः मिखाय् उलकि व मनूया ख्वाः जक खनेवं मनूत वशय् लाइ ।

यौनसम्पर्कया इलय् पिहांवःगु मिसाया रज व मिजंया वीर्ययात वालाः तुयुगु अर्कपातया रेशानाप ल्वाकःछ्यायमाः । मिसायात वशय् लाकेगु खःसा पुष्य नक्षत्र आइतवारखुन्हु चन्द्र ग्रहण लाःगु दिनय् उकिया अजः फयाः मिखाय् तःसा मिसा वशय् लाइ । यदि मिजंयात वशय् कायगु खःसा पुष्य नक्षत्र आईतवारखुन्हु सूर्य ग्रहण लाःगु दिनय् उकिया अजः फयाः मिखाय् तःसा मिजं अवश्य नं वशय् लाइ । अजः फय् बलय् *ह्रीं नाममे वशमानय षट्* मन्त्र ब्वनेमाः । ग्रहणं मज्वंसांनिसें मत्वःतूतले हे जप यानाच्वनेमाः ।

पाःलाः व धतुरया पु कयाः मिजं-मिसा निम्हेसिया वीर्यनाप निनाः मिजंम्ह चखुंचिया प्वाथय् स्वथनाः कुतुंमवयूक सुकां सुयाबीमाः । उम्ह चखुंचित चतुदर्शी तिथिखुन्हु मसानय् यंकाः थुनाः १००० मन्त्र जप यायमाः । मन्त्रया लागि गुरूपाखें दीक्षा कायमाःगु जुल । हाकनं मेगु चतुर्दशी तिथिखुन्हु जप यानाः लिकायमाः । उकथं लिकयातःगु वस्तुयात थःगु वीर्यनाप वालाः नकाब्यूसा वा प्वाथय् इलाब्यूसा व मिसा वा मिजं जन्मकाःछिं च्यः जुयाच्वनी । थुकी सन्देह याय्म्वाः । उकिं महाअद्भूतगु थुगु वासःया प्रभाव धयां साध्य मजू, बिचाः यानाः बिचाः हे यायफइमखु ।

खुगूगु परिच्छेद थन हे क्वचाःगु जुल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

५. लिखँ

पद्मश्री विरचित नागरसर्वस्व कामशास्त्रसम्बन्धी सफू स्वः । सम्पादित हस्तलिखित सफूया मूल प्रति राष्ट्रिय अभिलेखालयस माइक्रोफिल्म ल्याः B278/4 अन्तर्गत सुरक्षित जुयाच्वंगु दु । ब्यंसफूया रूपय् नेपाललिपि छ्यलाः भ्वँतय् च्वयातःगु थुगु सफूया अवस्था बांलाः जू । सम्पादित थुगु हस्तलिखित सफुली मुक्कं ४१ पत्र जक सुरक्षित दनि । अपूर्ण अवस्थाया थुगु सफूया पुष्पिकावाक्य मदुगुलिं सुनां, गुबले, छु प्रयोजनया लागि च्वःगु वा च्वकूगु स्वः धकाः धायूफुगु अवस्था मदु ।

थुगु सम्पादनया न्हापांगु अध्यायस म्हसीका दु । थुकीदुने ग्रन्थ म्हसीका व विषयगत म्हसीका यानाः ब्वथलाः अध्ययन जूगु दु । ग्रन्थ म्हसीकादुने ग्रन्थया साइज, लिपि, भाषा, पत्रसंख्या व भौतिक अवस्थाया बारे उल्लेख जुयाच्वंगु दु । विषयगत म्हसीकादुने कामशास्त्रया म्हसीका, कामशास्त्रीय ग्रन्थ-परम्परा, नागरसर्वस्व व पद्मश्रीया म्हसीका, नेपालभाषाय् नागरसर्वस्वया थाय् उपशीर्षकय् अध्ययन जूगु दु । निगूगु अध्यायस सम्पादन् यायूमाःगु सफूया छविचित्र न्ह्यब्वयातःगु दु । स्वंगूगु अध्यायस सम्पादित पाठ न्ह्यब्वयातःगु दु ।

सम्पादित पाठदुने खुगु परिच्छेद दुथ्यानाच्वंगु दु । न्हापांगु परिच्छेदय् मंगलाचरण, ग्रन्थया विषय, ग्रन्थ च्वःगुया प्रयोजनबारे न्ह्यथनातःगु दु । मंगलाचरणय् बौद्धद्यः मञ्जुश्रीयात कामदेवया अवतार नालाः मंगलाचरण यानातःगु दु । निगूगु परिच्छेदय् मिसापिन्त थःपाखे आकर्षित यायगु व रतिसुख प्राप्तिया निंतिं भवन-निर्माण व सजावटया वर्णन यानातःगु दु । स्वंगूगु परिच्छेदय् रत्न धारण यायूगुया नापनापं रत्नया गुण व दोषया विषयस नं च्वयातःगु दु । प्यंगूगु परिच्छेदय् सुगन्धित द्रव्यया विषयस च्वयातःगु दु । थुगु परिच्छेदय् सँ, याक्व, कक्ष, मुख, जल, ग्वय्, स्नान लिसें धुँ दयूकेगु विधि दुथ्यानाच्वंगु दु । न्यागूगु परिच्छेदय् भाषा संकेतया बारे परिचय बियातःगु दु । संकेत अन्तर्गत अंग संकेत, पोटली संकेत, वस्त्र संकेत, ताम्बुल संकेत, पुष्पमाला संकेतया स्वँ न्ह्यथनातःगु दु । खुगूगु परिच्छेदय् वासः व तन्त्रया वर्णन यानातःगु दु । वासः व तन्त्रया साधनां लिंगस्थुलीकरण व योनिद्रावणया उपाय कनातःगु दु । थुकथं खुगू परिच्छेददुने

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

संस्कृतया ६८पु श्लोक दुथ्यानाच्वंगु दुसा उकीमध्ये ३पु श्लोक नागरसर्वस्वया मेगु सफुली दुथ्यानाच्वंगु मदु ।

थ्व सफू नेपाललिपिं च्वयातःगु स्वःसां गनं-गनं नेपाललिपिया नियमयात हाचांगायातःगु नं स्वनेदु । थुगु ग्रन्थय् संस्कृत श्लोकया नेपालभाषां टीका च्वयातःगु दु । थुगु सफूया टीका च्वःबलय् संस्कृतया नेपालभाषां तप्यंक अनुवाद मयाःसे स्वतन्त्ररूपं टीका च्वयातःगु दु । उकिं यक्व थासय् संस्कृतया अर्थसिबें पाक्क नेपालभाषां टीका च्वयातःगु दु । तृतीय पुरूषय् च्वनाः च्वयातःगु थुगु ग्रन्थया पद-विन्यास स्वयूबलय् थौंकन्हय् थें कर्ता-कर्म-क्रियाकथं भ्ववःछुनाःतःगु स्वनेदुसां थायूथासय् क्रियां वाक्य अन्त मजूसे क्रियाधुंकाः नं मेगु स्वँग्वः छ्यलाः वाक्य ज्यानातःगु दु । थुगु सफुली छ्यलातःगु नेपालभाषाया वर्णविन्यासय् एकरूपता स्वनेमदु । छगू हे स्वँग्वःयात थी थी कथंया वर्ण छ्यलाः च्वयातःगु स्वनेदु । ग्रन्थय् ख्वपभायूया प्रभाव स्पष्ट जुइक स्वनेदु ।

थुगु ग्रन्थया लिपि व ख्वपया जुजु जगज्ज्योति मल्लं च्वयातःगु नीतिसारसंग्रह ग्रन्थया लिपि आपालं ज्वःलाः । जगज्ज्योति मल्लं नागरसर्वस्वया तःगुमछि ग्रन्थ ल्ह्ययातःगु लुयावःगुलिं थ्व ग्रन्थ नं जगज्ज्योति मल्लं हे च्वयातःगु स्वःला धकाः अनुमान यायूथाय् दु । तर थुगु ग्रन्थया पुष्पिका वाक्य लुयामवःगुलिं आःयात क्वःछिनाः धायूफुगु अवस्था मदुनि ।

पद्मश्रीया ई क्वःछिनाः धायूमफुसां थुगु दसुया आधारय् पद्मश्रीया ई ईशाया ८ गूगु शताब्दीनिसें १४ गूगु शताब्दीया दुने लाः धकाः सीमांकन यायूफइ । मंगलाचरणय् मञ्जुश्रीया आराधना यानातःगु, ताराद्यःया पूजा यायूगु व भिक्षुपिन्त भोजन याकेगु स्वँ न्ह्यथनातःगुलिं पद्मश्री छम्ह बौद्ध स्वः धकाः पुष्टि याः । थुगु ग्रन्थ नगरय् च्वंपिन्त कामकलाबारे ज्ञान बीमाः धैगु उद्देश्य तयाः च्वयातःगु स्वः ।

पद्मश्री थः छम्ह बौद्ध जूसां नागरसर्वस्वय् दुथ्यानाच्वंगु गुलिस्वे स्वँ बुद्धधर्मया मूलभूत सिद्धान्तया अःस्वः स्वनेदु । पद्मश्री नं वज्रयानया अनुयायी जूगुलिं नागरसर्वस्वय् बौद्ध विचारधारा विपरित कामशास्त्रया प्रस्तुति जुयाच्वंगु स्वः ।

थुगु सफूबारे अभ्मं आपालं अध्ययन यायूगु ज्या ल्यंदनि । सफुली दुथ्यानाच्वंगु आपालं आयुर्वेदिक ज्वलंया नां म्हसीकाः विवेचना यायूमानि । सफुली छ्यलातःगु ख्वपभायू, तत्कालीन नेपालभाषाया स्वरूपया अध्ययन नापनापं मेमेगु कामशास्त्रया सफूनाप तुलनात्मक विवेचना यायूगु ज्या ल्यंदनि ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सन्दर्भ धलः

झा, राजधर (अनु.), ईसं १९२९, *कविशेखर पद्मश्री विरचित नागरसर्वस्व* ।
कलकत्ता : श्रीनिवास गिरिधारीलाल लोहिया ।

तमोट, काशीनाथ (संपा.), नेसं ११०३, *पुत्रपौत्रादिबोधिनी* (अमरकोशया नेपालभाषा टीका, ने.सं. ५०१) । यें : पासामुना ।

तमोट, काशीनाथ, नेसं ११३२, 'ख्वपया जुजुं यलया जुजुयात देछाःगु कामशास्त्र', *थायृभु*, ४:१५ ।

त्रिपाठी, रामसागर व तारावती त्रिपाठी (संपा.), ईसं २००४, *महामति-पद्मश्रीविरचितं नागरसर्वस्वम्* । दिल्ली : चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान ।

त्रिपाठी, सङ्कर्षण, ईसं २००८, *कामसूत्रकालीन समाज एवं संस्कृति* । वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन ।

भिक्षु, धर्मरक्षित (संपा.), ईसं १९९५, *सुत्तनिपात* (मूलपालि तथा हिन्दी अनुवाद) । दिल्ली : मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स ।

मल्ल, कमलप्रकाश, नेसं १०९८, *सिँकःमिया स्वाने* । यें : नेपाल भाषा परिषद् ।

वज्राचार्य, धनवज्र, विसं २०३०, *लिच्छविकालका अभिलेख* (अनुवाद,ऐतिहासिक व्याख्यासहित) । यें : नेपाल र एशियाली अध्ययन संस्थान ।

वैद्य, जनकलाल, विसं २०५८, *राष्ट्रिय अभिलेखालयका नेपालभाषा/नेवारभाषा अभिलेख ग्रन्थका वर्णनात्मक सूची* । यें : राष्ट्रिय अभिलेखालय ।

शर्मा आचार्य, श्रीराम (संपा.), ईसं १९८२, *ऋग्वेद* (चतुर्थ खण्ड) । बरेली : संस्कृति संस्थान ।

शर्मा गौतम (टीका.), विसं २०२६, *अमरकोशः विद्वद्वरामरसिंहविरचितः* । यें : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

शर्मा, तनुसुखराम (संपा.), ईसं १९२१, *पद्मश्री-विरचितं नागरसर्वस्वम्* । बम्बई : मणिलाल इच्छाराम देशाई ।

शास्त्री, श्रीगोस्वामी दामोदर (संपा), ईसं १९२९, *श्रीवात्स्यायनमुनिप्रणीतं कामसूत्रम्* । बनारस : चौखम्बा संस्कृत सीरिज ।

सातवलेकर, श्रीपाद दामोदर (संपा.), ईसं १९५८, *अथर्ववेद* (चतुर्थ भाग) । पारडी :स्वाध्याय मण्डल ।

सांकृत्यायन, राहुल, ईसं १९३७, *पुरातत्त्व-निबन्धावली* । प्रयाग : इंडियन प्रेस लिमिटेड ।

सिंह, रघुनाथ (संपा.), ईसं १९७३, *कल्हण कृत राजतरंगिनी*, भाग २, (तरङ्ग ४,५,६) । वाराणसी : हिन्दी प्रचारक संस्थान ।

सिंह, सत्यव्रत (व्याख्या.), ईसं १९९८, *श्रीमम्मटाचार्यविरचितः काव्यप्रकाशः* (झिंछगूगु संस्करण) । वाराणसी : चौखम्बा विद्याभवन ।

Ali, Daud, 2011, 'Padmaśrī's Nāgarasarvasva and the World of Medieval Kāmaśāstra', *Journal of Indian Philosophy*, 39: 41–62.

Aufrecht, Theodor, 1962, *Catalogus Catalogorum: An Alphabetical Register of Sanskrit Works and Authors*, Part 1. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Benton, Catherine, 2006, *God of Desire: Tales of Kāmadeva in Sanskrit Story Literature*. Albany: State University of New York Press.

Bhattacharya, Benoytosh (ed.), 1968, *Sādhanamālā*, Vol. 1. Baroda: Oriental Institute.

JØrgensen, Hans, 1936, *A Dictionary of the Classical Newārī*. KØbenhavn: Levin & Munksgaard.

Krishnamachariar, R., 1937, *History of Classical Sanskrit*

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

Literature. Madras: Tirumalai-Tirupati Devasthanams Press.

Lienhard, Siegfried, 1979, 'Observations Concerning A Buddhist Text on Erotics: The Nāgarasarvasva of Padmaśrī', *Central Asiatic Journal*, 23:1/2: 96-103.

Lindtner, Christian, 2000, 'King Jagajjyotirmalla's Ślokasārasaṃgrahaḥ', *Asiatische Studien*, 54: 45-62.

Malla, Kamal P. (ed.), 2000, *A Dictionary of Classical Newari* Kathmandu: Cwasā Pāsā.

McHugh, James, 2011, 'The Art and Science of Perfumery in the Nāgarasarvasva' in S. R. Sarma and Gyula Wojtilla (eds.), *Scientific Literature in Sanskrit*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, pp. 207-228.

Monier-Williams, Monier, 1964, *A Sanskrit-English Dictionary: Etymologically and Philosophically Arranged With Special Reference to Cognate Indo-European Languages*. Reprint. Oxford: At the Clarendon Press.

Peterson, Peter (ed.), 1987, *Śārṅgadhara Paddhati Being An Anthology of Sanskrit Verses Compiled by Śārṅgadhara* Delhi: Chaukhamba Sanskrit Pratishthan.

Regmi, D. R., 1966, *Medieval Nepal: A History of the Three Kingdoms 1520 A.D. to 1768 A.D.*, Part II. Calcutta: Firma K. L. Mukhopadhyay.

Śāstri, Hara Prasād, 1905, *A Catalogue of Palm-leaf & Selected Paper Mss. Belonging to the Durbar Library (Nepal* Calcutta: The Baptist Mission Press.

Shastri, Ajaya Mitra, 2010, *India as Seen in the Kuṭṭanī mata of Dāmodaraguupta* (Reprint). Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private Limited.

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

Sternbach, Ludwik, 1980, *A Descriptive Catalogue of Poets Quoted in Sanskrit Anthologies and Inscriptions*, Vol. 2. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

Winternitz, Maurice, 1933, *A History of Indian Literature*, Vol.II. Translated From the Original German by S. Ketkar and Kohn. Calcutta: University of Calcutta.

 CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दर्शनवीर शाक्य

मां	प्रज्ञादेवी शाक्य
बा	नरेशवीर शाक्य
जहान	कल्पना बज्राचार्य
जन्म	नेसं ११०० चिल्लागा द्वादशी / बिसं २०३६ चैत्र २५
शिक्षा	एम. बि. एस. । पब्लिक युथ कलेज, त्रिभूवन विश्वविद्यालय - २०१०
	एम. ए. । नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग, त्रिभूवन विश्वविद्यालय - २०१८
सम्पादक	ईलोहं मचालय पौ
	पेजथ्री बा:छि पौ
	लुँआखः रंजना लिपि लयपौ
सफू	ख्यालि मुना १ (ख्यालि)
	बिश्वया न्यापू मचा बाखं ३ (मचा बाखं)
	ख्यालि मुना २ (ख्यालि)
	शायद मतिना धैगु (विनाखँ)
	मनया गथः (सम्पादन)
प्याखँ	द मिथ (नेसं ११३४) (निर्देशन, स्क्रिप्ट)
	द मिथ ० (नेसं ११३८) (निर्देशन, स्क्रिप्ट)
सिरपा	नेपालभासा संकिपा नखः ११३४ उत्कृष्ट निर्देशक (द मिथ)
	नेपालभासा संकिपा नखः ११३४ उत्कृष्ट स्कृप्ट (द मिथ)
	नेपालभासा संकिपा नखः ११३४ उत्कृष्ट संकिपाः द मिथ
	नेपालभासा वीहाः संकिपा कासा ११३८य् द मिथ ० यात ल्यू सिरपा
ज्याभ्वः	पेजथ्री नेपालभासा पिपल्स च्वइस अवार्ड - ११३०, ११३३, ११३७।

स्वापू	९८४१२२७९६०
ईमेल	dabs.darshan@gmail.com

मू : ३५० /-

9 789937 865159

ELOHAN PRAKASHAN Pvt Ltd